şehir

kültür sanat

EKİM-KASIM-ARALIK

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ 1869

Erkiletli Aşık Hasan

Soğanlı Bebeği

Örenşehir

Kayseri'de Kitap Yolculuğu

Şehir Kütüphanesi

33

KAYSERİ
BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİ

www.kayseri.bel.tr

kardanadam
CAFE & RESTAURANT

Sucuk Ekmek
Erciyes'te Yenir!

Kardanadam Restaurant
Tekir Yaylası Küme Evler No: 38-AA
Erciyes Kayak Merkezi

ŞEHİR KÜLTÜR SANAT
2020 SAYI: 33
Ücretsizdir
Yerel Süreli Yayın
ISSN: 2548-0081
E-ISSN: 2564-7113

İMTİYAZ SAHİBİ
Kayseri Büyükşehir Belediyesi adına
Kayseri Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri
Hüseyin BEYHAN

GENEL YAYIN DANIŞMANI
Yusuf YERLİ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Dursun ÇİÇEK

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Salih ÖZGÖNCÜ

YAYIN KURULU
Ahmet Selman AKYURT
Prof. Dr. Celalettin ÇELİK
Dursun ÇİÇEK
Fehmi GÜNDÜZ
Dr. Faruk KARAARSLAN
Erkan KÜP
Ayşe ÖNDER
Salih ÖZGÖNCÜ
Gürcan SENEM
Yusuf YERLİ

FOTOĞRAF KURULU
Dursun ÇİÇEK
Ali SARAÇOĞLU
Abdullah KOÇ
Faik ÇİFTÇİ
Fatih S. Mehmet ÇOLAK

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Ahmet Deniz DOĞAN

GÖRSEL YÖNETMEN
Ali SARAÇOĞLU

REDAKSİYON
Rumeysa ERSÖZLÜ

KAPAK FOTOĞRAFI
Betül TÜRKSOY

KAPAK TASARIMI
Ali SARAÇOĞLU

İLETİŞİM
Milli Mücadele Müzesi
Tacettin Veli Mah. İnönü Bulvarı No.72
38050 Melikgazi / KAYSERİ
t: (0352) 220 70 50 - 90
sehir38@kayseri.bel.tr
www.kayseribusam.com

şehir
kültür sanat

YAPIM
bilge tasarım atölyesi

Barbaros Mahallesi Oymak Caddesi
Sümer Hukuk Plaza A-Blok No: 8 Kat: 10/55
Kocasinan - Kayseri
t: +90 352 221 16 16
bilgi@bilgegrafik.com

TASARIM
Ahmet Deniz DOĞAN
Şerife BOZDAĞ

İLLÜSTRASYON
Şerife BOZDAĞ (sf. 6)

BASKI
M GRUP MATBAACILIK
Kayseri Organize Sanayi Bölgesi
8. Cadde No: 7 38070
Melikgazi-Kayseri

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonların elektronik ortamlar da dahil olmak üzere çoğaltılma hakları yalnızca Kayseri Büyükşehir Belediyesine aittir. Yazılı izin olmadıkça makul alıntılar dışında bir kısmının ya da tamamının çoğaltılması yasaktır. Yayımlanan yazıların hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.

Dergimiz TÜRDEB -Türkiye Dergiler Birliği üyesidir.

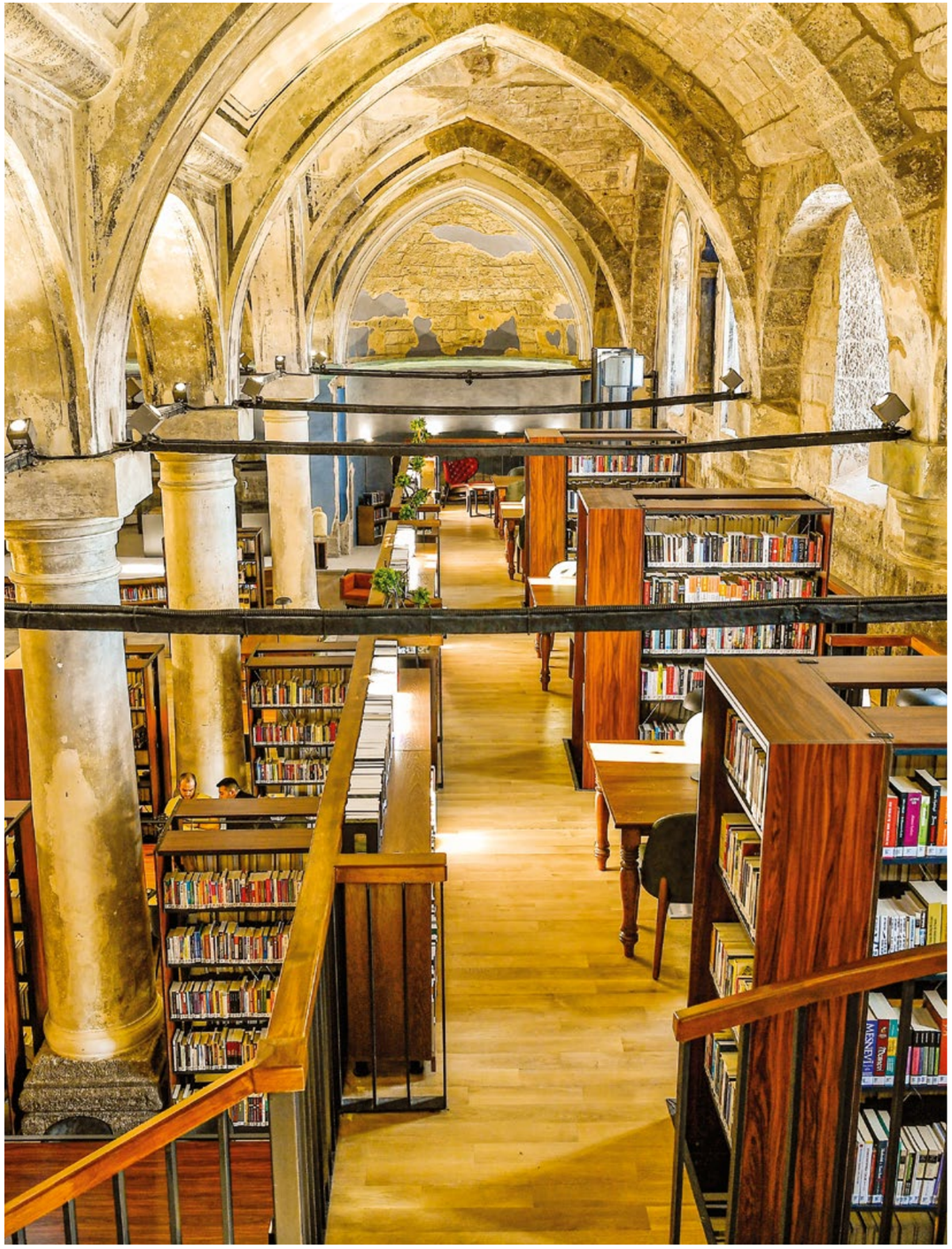

başkandan...

Şehir'imizden Selamlar

Kültür ve Sanat faaliyetlerinin yoğun olduğu iki ay geçirdik. Yaptığımız pek çok etkinliğin şüphesiz ki en önemlisi şehrimize kazandırdığımız Şehir Kütüphanesi'nin açılışı oldu. Kitabın ve kütüphanenin, kitabevleri ve yayınevlerinin bir şehrin ilim ve kültür hayatındaki yerinin her zaman bilincinde olduk. Şehirle ilgili planlamalarımızı ve projelerimizi oluştururken her zaman kitabı temel eksenlerden biri yaptık. Özellikle içinde yaşadığımız ve adeta zamanın hızlıca aktığı modern dönemlerde bilhassa öğrencilerimizin mekân ihtiyaçlarını gidermek için yeni yeni projeler ürettik. Şüphesiz ki bu mekânların en önemlisinin kütüphaneler olduğunu biliyorduk. Mevcut kütüphanelerimizi daha da geliştirirken yeni kütüphane ihtiyaçlarımızı tespit ettik.

Bu anlayışla şehrimizin en önemli mekânlarından birini Şehir Kütüphanesi yaptık. Meryem Ana Kilisesi olarak bilinen binamızı yaklaşık 30 bin yazılı 20 bin dijital olmak üzere 50 bin kitapla öğrencilerimizin, akademisyenlerimizin ve halkımızın hizmetine açtık. Bunun yanı sıra özellikle belirlediğimiz mahallelerimizde etüt merkezlerimizi ve semt kütüphanelerimizi de en kısa zamanda açarak, öğrencilerimizin kendi mahallelerinde çalışmalarının zeminini hazırlıyoruz.

Bunun yanı sıra Şehir dergimizin Türkiye'nin en önemli kültür/sanat ödüllerinden biri olan Türkiye Yazarlar Birliği Ödülü'nü alması da bizi ayrıca heyecanlandırdı.

Düşünen, okuyan ve okutan şehir anlayışıyla kitabın insanımıza dokunma ve insanımızla bir iletişim dili olduğunun bilincindeyiz. BÜSAM, KAYMEK, Kayseri Bilim Merkezi, SPOR A.Ş, Erciyes A.Ş, Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığımızla, Kent Tarihi ve Tanıtımı Daire Başkanlığımızın etkinlikleri kültür, sanat ve spor etkinlikleri ile sürekli hemşehrilerimizle iç içeyiz.

Dergimizin bu sayısı da şehrimizin önemli konu ve isimlerini yine bir araya getirdi. Şehrimizin en önemli isimlerinden Erkiletli Âşık Hasan'ı Ahmet Sıvacı yazdı. Keyifle okuyacağınız bir yazı. Kayseri'de Kitap Yolculuğu Şehir Kütüphanesi yazısı ile Dursun Çiçek, kitabın, kitabevinin ve kütüphanenin bir şehrin düşünce dünyasındaki etkilerini ele alarak kitap üzerinden bir şehrin iz ve göstergelerinin nasıl okunacağını gösteriyor. İlgiyle okuyacaksınız.

İzler bölümünde şehrimizin Milli Mücadele kahramanlarından Onbaşı Bayram Bayazıt'ın içli hikâyesini okuyacaksınız. İlk kez yayınlayacağımız belgeler eşliğinde okuyacağınız yazıyı Fehmi Gündüz kaleme aldı. Yine Abdullah Satoğlu'nun Şehit Miralay Nazım Bey yazısı ve Mustafa İbakorkmaz'ın şehrimizin önemli sivil toplum kuruluşlarından 1915 Çanakkale Savaşı Şehit ve Gazi Yakınları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği başkanı Rıza Yağar ile yaptığı söyleşi Milli Mücadele tarihimizin önemli noktalarına ışık tutuyor.

Tarih bölümünde Mehmet Çayırdağ hocamız Kayseri'de Selçuklu Dönemi Tasavvuf Dünyası'nı yazdı. Belgesel tadında ilgiyle okunacak bir yazı. Oğuzhan Bilgin'in Kayseri'nin ve Yeşilhisar'ın en önemli zenginliklerinden biri olan Soğanlı Bebekleri yazısı ile Gökhan Yıldız'ın İncesu ilçemizdeki Örenşehir Mahallesi Mozaikli Yapı Kalıntısı ile ilgili yazısı şehir kültür tarihimiz bakımından dikkat çeken iki önemli yazı.

Şehir ve Hafıza bölümümüzde ise Kayseri'yi fotoğraflayan fotoğraf sanatçımız Betül Türksoy'un fotoğrafları var. Birbirinden güzel fotoğrafları Alper Asım'ın yazısı eşliğinde keyifle izleyeceğinizi umuyorum.

Gezi, Akademi Günlüğü, Kitabiyat, Kayseri Sofrası ve Kültür Sanat Haberleri bölümlerimiz de yine dopdolu.

Mayıs ayında çıkacak 34. sayımızda yeni yazı ve konularla buluşmak üzere tüm hemşehrilerime bol kitaplı günler diliyorum...

Dr. Memduh Büyükkılıç
Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı

içindekiler...

PORTRE
Erkilet Güzeli Âşık Hasan Nam-ı Diğer Zeynî
Ahmet Sıvacı
6

OKUYAN ŞEHİR
Şehir Kütüphanesi - Kayseri'de Kitap Yolculuğu
Dursun Çiçek
14

İZLER
Trikopis'in Yakalanmasında Görev Alan Asker: Onbaşı Bayram Bayazıt
Fehmi Gündüz
22

KÜLTÜR
Yeşilhisar/Soğanlı Bebeği
Oğuzhan Yalçın
28

TARİH
Kayseride Selçuklu Dönemi Tasavvuf Dünyası
Mehmet Çayırdağ
32

SÖYLEŞİ
1915 Çanakkale Savaşı Şehit ve Gazi Yakınları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Kurucu Genel Başkan Rıza Yağar ile Söyleşi
Mustafa İbakorkmaz
40

GEZİ
Edmund Naumann (1890)
Osman Eravşar
46

ARKEOLOJİ
Örenşehir Mahallesi Mozaikli Yapı Kalıntısı
Gökhan Yıldız
54

ŞEHRİN YÜZLERİ
Millî Mücadele Kahramanlarından Kayserili Şehit Miralay Nâzım Bey
Abdullah Satoğlu
64

ŞEHİR VE HAFIZA
Kayseri'yi Fotoğraflayanlar: Betül Türksoy
Alper Asım
70

AKADEMİ GÜNLÜĞÜ
Şehir Kültür Sanat
78

KİTABİYAT
Kappadokia Krallığı ve Roma-Bizans Dönemi
Mustafa İbakorkmaz
82

SOFRA
Şaştım Aşı
Şehir Kültür Sanat
86

KÜLTÜRDEN
Şehirden Kısa Kısa Haberler
Şehir Kültür Sanat
88

Erkilet Güzeli ÂŞIK HASAN Nam-ı Diğer Zeynî

Ahmet Sıvacı

Güzel adam... Erkilet güzeli. Ya da diller, gönüller, yârenler, muhabbetler. İlla ki ahu gözlü, ahu bakışlı bir afet-i cihan bağlar bozacak değil ya Erkilet toprağında. İlla ki gamzeleri ile yürek yakan, kirpikleri ile destan yazan susuz bir maral düşecek değil ya bağ arasına. Elma yanaklı, kiraz dudaklı, yay gibi kaşlı, ak ellerinde elvan kınalar, üzüm karası gözünde üzüm karası sürmeleri olan bir köy güzeli mi, tek tek basaraktan, bade süzerekten can yakacak işvesiyle? Göz süzüşüyle? Ve dahi, halis dirmit üzümünün aslı bozulmuş suyu ile kaytan bıyıklıları sarhoş eden o neşe-i muhabbet nağmesiyle?

O, bağ bahçe arasında safa ederken, bıçkın gibi yiğitleri ah ettirmesiyle dağ arasında.

Nam-ı diğer Zeynî. Şikâyeti gönülden Zeynî. Kimseden feryadı olmayan, mum da pervane de kendisi ile aynileşen Zeynî. Hayranı olduğu Âşık Ömer'in izinden gitti ya önceleri... Onun gibi düşündü, onun gibi söyledi, ak kâğıtlara düşürdü, mor salkımlı üzüm bağlarına duyurdu ya ilk demler...

Tastamam dört şiirinde Zeynî mahlasını kullandı ya... Tıpkı Ömer'in "Vehbî" mahlasından vazgeçtiği gibi o da terk eyledi, daha sonra da, şöyle söyledi bir kıt'asında:

Bir garibe olmasa zevk ü safâ vuslata
Çekmezim bir dem gam-ı gurbet haram olsun bana
Der ki Hasan bir misâlin vasf edersem bir dahi
Akılâne Zeynî ile şöhret haram olsun bana

Cümlesi onu: "Âşık Hasan", "Kul Hasan", "Sefil Hasan", "Garip Hasan", çoğunlukla da "Hasan" olarak bilir. Çünkü şiirlerindeki imzalardır bu mahlaslar.

O, çuhayı ipek, sureti siret gördü hep. Gösterildi vakti geldiğinde, ayan oldu beyan oldu da.

Adı Hasan onun. Gözlerinden yalnızca gözyaşı değil; cam kırıkları, yaprak ölüleri, karlı dağların yalnızlığı da dökülen Hasan. Muhabbetin şeyda kıldığı adam. Varlığın özünü muhabbet bilen o. Sonsuz atlasta çakılı duran yıldızları, dönüp duran seyyareleri, yörüngesinde yüzen parlak gök cisimlerini yâren bilen o. Hiç kimselere anlatamadığı derdini gece ile paylaşan Hasan.

Uysal Ay ile, Ülker ile, Zuhal ile ve dahi Târık ile şeb-i yelda'da fecre kadar muhabbet-i dil eden o. Tâ ki Ay bitirir, itaatkâr Güneş söylerken nutkunu. Tâ ki sussa Hasan. Yunus

gibi taşar gönlü de sular gibi çağlar Hasan. Yâreni Everekli Seyrânî gibi saz çalmasa da. Bir Semaîsinde telli sazdan söz etse de cümlesine:

Rûyinde gülleri taze
Tahammül edemem naza
Senin methin gelip saza
Makâl ister mi ister ya

O Seyrânî ki Hasan'ın sözünden, söyleminden etkilenir de vurur sazının tezenesine. Meydan okur, Urum'a da, Ermeni'nin yağlı ketesine tav olmuş kaypak Müslüman'a da.

Binbir Gece Masalları'nın, Kesikbaş'ın, Şahmaran'ın, Hazreti Ali Cenkleri'nin, Tahir ile Zühre'nin bir söylenip on döküldüğü, ürpertildiği, ürkütüldüğü, her kilimin her motifinde, mahzun, mahcup göz izlerinin ayaklar altına serildiği köy odalarında anlatırlar birbirlerine cümle âlem. Anlatırlar da içleri ürpermeyle dolar. Diken diken olur tüyleri yedisinden yetmişine. Anaların, bacıların. Sırat köprüsünden nasıl geçeceği korkusuyla bir mum gibi eriyenler anlatırlar ki:

Âşık Hasan'ın kerametine inanmayan Hakverdi oğlu Ali, Âşık Hasan'ı denemek, kerametini anlamak için Erkilet eşrafından bazılarıyla birlikte onu da kendi evine davet eder. Yenilir bulgur pilavı halis körpe kuzulu, içilir ab-ı hayat suyu gibi halis, taşkın göğüslü sarı kız sütünden yayık ayranı.

Hakverdi oğlu Ali bu. İmarethane değil ya hanesi. Elbet maksadın hasıl olması gerek ki içini, dışını, beynini kurt gibi kemiren şüphelerden kurtula. İşte o an yer sofrasında bulunan fakat içinde ne olduğu belli olmayan "Kapaklı"nın kapağını Âşık Hasan'ın açmasını ister:

–Âşık, bu kapaklıda Mahzemin'den gelen çok kıymetli bal var. Sanırsın Kevser Havzası'ndan gele. Açsan da o mübarek elinle, birer parmak tatsa cemaat Firdevs ahalisi gibi.

Hasan, bir süre nazar eder kapaklıya. Dudaklarında belli belirsiz bir gülümseme:

–Bu vazife ev sahibine düşer. Sen aç da, toprak ötesi yolculuğa çıkmazdan evvel biz eşrafı olalım, Tuğbaları altında Firdevs'in.

İnat bu ya! Hinoğlu hinlik bu ya! Bu sınamada ziyafette bulunan Erkilet'in namlı eşrafı, Âşık Hasan'a açması için ısrar ederler. İstirham ederler. Gönül koyarlar. Sitem ederler daha da. Hasan, kapaklıyı açmadan önce yer sofrasına bağdaş kuranlara, diz çökenlere, arz-ı endam edenlere dipsiz uçurumlar, sonu gelmez kuyular gibi manası çözülemez şekilde şöyle bir nazar eder. Ansızın sessiz volkanlar gibi püskürür kimseleri incitmeden:

Konuşmayın Hakverdi'nin Ali'ynen
Hevek gelecekti hani çalınan
Misk kokulu Mahzemin balıynan
Buyurun ağalar boş kapaklıya

İşte o an görünmez bir fırtına kopar. Bora patlar. Kasırgalara salınmış atlar doludizgin olur yağmura. Hızır-İlyas tepesinde kopan fırtınada görünmez bir el iplerini keser çadırın. Uçurtmaları bile salıverirler mavisine gökyüzünün. Altın yeleli, delikanlı bir aslan bile aslanlığından utanır suya inmiş bir ceylana göz koyduğundan. Sanırsın kara kıştır çalan kapısını Hakverdi Ali'nin. Kızılcık şerbeti gibi olur tüm çehreler. Hayâ ederler bir an. Nedametle kasılır tekmil azaları ahalinin.

Kapaklının boş olduğunu bir dörtlükle söyleyen Hasan kapaklıyı açar. Davetliler Hakverdi oğlu Ali'ye dönerler bu defa. Sitem sitem üstüne. Kambur kambur üstüne Ali'nin. Kükrerler adeta:

–Biz sana demedik miydi ki onda birçok keramet vardır.

Öyle ya! Hasan adı onun. Erkiletli Hasan. Âşık Hasan. Yusuf'un sokaktan geçerken, çevrede bulunan evlerin pencerelerinden, kafeslerinden içeri nurunun vurması gibi, gönül sesinin, feryad u figanının taş duvarlara sindiği âşık. Yıllar yılı kanayan gönül yarasının kederini mutluluk, ayrılığı vuslat bilmiş âşık.

Islık çalarken Lodos. Karayel.

Ağıtlar yakarken her seher vakti saba yeli. Her seher vakti, buğulu, mahcup, kara, kapkara gözler; dönmeyecek, dönemeyecek, bir selam bile gönderemeyecek olana gözyaşı dökerken...

Tut ki Sivastopol'da.

Gecenin bir yarısı. Gece, kasvetli, sessiz çığlıklar içinde. Ürperir sessizliğin sesini dinlerken.

Tarih 1772. 18. yüzyıl. Aylardan ne kimler bile. Günlerden ne kimler duya. Ne namelerde var, ne kitabelerde. Ne dilden dile gezmiş, ne kulaktan kulağa duymuş. Ama biline ki;

Âli Osman'ın avuçlarına yıldızların bir bir döküldüğü, bütün kalelerin düştüğü, bütün altın taçların, haçların, köslerin her vuruşunda, kudümün her inleyişinde, hilal kaşlı atların her kişneyişinde, şaha kalkışında, uzun saçlarının rüzgârla yarışında ayaklar altına serildiği devran.

Devr-i Saadet...

Uçsuz bucaksız ovalar, bitmez tükenmez dağlar, sonu gelmez, kervan geçmez, kuş uçmaz ak topraklar. Ak topraklarda muhteşem libaslar, libaslar içinde cihana hükmeden muhteşem adamlar.

Hey! Koca Osmanlı Hey!

Hey! Mağrib'den Maşrık'a esen yel. Hey! Denizlerin karaların hey! Tunç yeleli atların...

Hilal kanatlıların. Direksiz bir gök kubbenin altında. Kuzey kolunda kara bahtlı Erciyes'in.

Kayseri sancağında...

Bir köy kekik kokulu. Bir köy toprak damlı. Bir köy yassı tepelerin, yalçın kayalıkların üstünde.

Kuzeybatı rüzgârlı. Kuzeydoğudan esen poyraz, güney ve güneybatıdan esen lodos kamçılar yüzünü sarp kayalıkların. Güney ve güneybatı rüzgârları türküler söyler gecenin bir yarısı. Hikâyesini anlatır yıldızlara; toprak damlı, terk edilmiş evlerde hayali gezinen, dünyaya doyamamış, hayatının baharında ince hastalıktan göçüp gidenlerin. Servi ağaçların kasvetinde, kimsesizler mezarlığının.

Nam-ı diğer Erkilet.

Her gün doğumu selam verir Güneş'le beraber Erciyes'e. Her gün batımı vedalaşır, ürkerek kızıllıktan. Korkarak karanlıktan. Tam karşısında büker boynunu, ak yazmalı bakir bir nevcivanın.

O gün...

O gece dağ taş sustu. Kurt kuş sustu. Börtü böcek sustu. Yalnız Erkilet'te bir evde. Şafaklar doğum sancısına gebe. Yukarı Mahalle'de Hamildi Oğulları hanesi. Hanede heyecan heyecan üstüne.

Telaş telaş üstüne. Susar mı besmele? Susar mı Kur'an? İşte o an!

Bir oğulcuktu doğan Hamit oğlu. Kireçli'de, asma yapraklarının altında bereketli topraklara diz vuran garibin oğlu. Kuzusu anasının. Ceviz ağacının yaprakları arasında ağustos böcekleri fısıldar uyurken. Ay gülümser. Yıldızlar göz kırpar. Uçuşur toprak kokulu saçları rüzgârların masallarında.

Dede Hasan, aldı kucağına Hasancığı. Önce ezan okudu kulağına. Sonra:

Göbek adı Mustafa
Adı Hasan ola
Adını ben koydum
Allah ömrünü uzun kıla

Kayıt düşüldü ağızlara Hasan adı. O, gayrı anlı şanlı bir Osmanlı tebaası. Amma velâkin sorma. Seneler, seneler sonra sapsarı yüzlü Osmanlıca kayıtlarda rastladılar izine Hasan'ın.

Gümüş hokkadan kana kana kara mürekkep içmiş bir kamış kalem yazmıştı sanki bahtını Kara Hasan'ın:

"Mahalle-i Yukarı, Muhtar-ı evvel, kır sakallı Âşık Hasan 59, oğlu ter bıyıklı Halil 20, diğer şab Mehmed 15, diğeri şab İbrahim 11."

Diz vurur kabarmış toprağın kara bağrına gün olur ki. Gün olur ki bir yel eser de güneyden, açar ağzını rüzgâra karşı. Kavaklar altında. En ufak meltemde bile hışırdayan, ıslık çalan, yapraklarının sıklığı, hafifliği ve biçiminden böyle hep kıpırdayan, kendini avuturcasına mırıl mırıl sayıklayan ve etrafında olan biten onca başka şeye aldırmak istemese de, eğilen, bükülen, için için bir mum gibi eriyip tükenen, uzun, upuzun kavakların altında.

Dut ağaçlarının koyu gölgesinde.

Âşık Hasan'ın babası da kendisi gibi şair ruhlu bir kimse. Kireçli bağlarında bulunan bir kayayı toprağın içinden çıkarmak isterken şöyle söyler oğluna:

İnsan kocayınca beli bükülür
Gözünün güheri yere dökülür
Yalnız taş duvar olmaz yıkılır
Oğul Hasan devirelim dağları
Ölmeyene bir ümittir bu dağlar

Hasan, bir yağız delikanlıdır gayrı. Erkilet'in yalçın kayalıkları, gün olur onun ak giysiler içinde süzüm süzüm süzülen nazlı gelin Erciyes'e karşı yanık bağrıyla söylediği türkülerle inler durur.

Köy yeri bura. Çiftçilikten başka bir işle uğraşacak değil ya! Diz vurur toprağın kabarmış kara bağrına. Yumruk vurur kuru soğana da çıkarır cücüğünü. Katık eder kara ekmeğine. Kara ekmek dedik de öyle kara yüzlü, kara sözlü, kara özlü adamlar gibi değil. Delikanlı Hasan'ın nasır tutmuş parmak uçları ile nasırın çiçek açtığı avuçlarının doğurgan başaklardan devşirdiği buğdaylardan. Yele karşı mağrur duran, buğday tenli buğdayların, ak değirmenlerde Hasan'a el aman dilemesinden.

El aman dileyen, yalnızca dönen, döndükçe inleyen rüzgâr delisi yelpazeler ya da suların büyüsüne kapılmış çarklar değil ya elbet. Ola ki Âdemoğlu kusur eyledi Hasan'a.

İşte o an:

Âşık Hasan, günlerden bir gün, aylardan ola ki Haziran, Molu'ya buğday öğütmek için düşer tozlu yollara. Güneş tepede. Yakar, kavurur. Ah! Bu Âdemoğlu. Değirmende Hasan'ın getirdiği sekleme göz dikerler ve ne zaman karanlık bastı, ne zaman el ayak çekildi, ne zaman börtü böcek sustu, işte o demlerde kayalık yılanı gibi sinsice ama haydut gibi de acımasızca basarlar değirmeni.

Ununu çalarlar Hasan'ın. Hasan'ın gönlü kırık. Küskün. Üzgün. Gönlü diline şikâyet eder de söyler âşık dili. Hicveder tekmil Molu'yu ki sorma:

Molu'ya geldik övdük Kemer'i
Emmiler'de gonca gülün tomarı
Arif Ağa'dan başkasına vurun semeri
Kefeniniz hasır olsun Molulu

Molu'nun ırmağı enginden akar
Çıkmış güzelleri yüksekten bakar
Hasıra gelince ustalar çıkar
Ustalıkla hasır dokur Molulu

Ölçekleri vardır eklem ekleme
Gözlerini dikmişler ala sekleme
Sağlık ile bu değirmeni bekleme
Kefeniniz hasır olsun Molulu

Eyvah ki ne eyvah! Âşık sözü bu. Değdin mi bam teline... İncittin mi camdan da narin kalbi... İşte böyle dokunur zülf-i yâre. İyi ki Molu eşrafından Arif Ağa, duyar olup biteni. Duyar da Hasan'ın boş çuvallarını kendi zahire ambarından doldurur. Âşığın gönlünü almak ister. Oysaki Molu'yu ve buğday hırsızlarını affetmez Âşık gönlü. Öyle ya! Gönül, Allah'ın nazargâhı. Kırıldı mı tamir edecek ustası var mı? Gönül, bir kelebek olmuş zaten. Solmayan bir çiçek arar durur. Bulur da.

Yanıp tutuştuğu kıza dünür salar. Öyle ya! Âşık gönlü, kelebek de olsa çiçek çiçek gezecek, gönül eğlendirecek bir gönül değildir. İzdivaç, Allah'ın emri, Peygamberin kavli ile olmalıdır.

Kız, düşünür uzun süre. Aklına bir plan gelir. Âşık Hasan'ı ve evlerini yakından tanımak için köye gelen Çingene bir kadın ile anlaşır, sözleşir ve kendisi de onlardan biriymiş gibi Hasan'ın evlerinin kapısından seslenir, hatta birlikte olduğu gerçek Çingene kadın ile içeri bile girer. Önce kadın seslenir içeri. Sonra da kız, o incecik sesiyle, hiç de bir Çingene kızına yakışmayan tavrı ile ve de ellerinin tir tir titremesine engel olamadan bağırmaya çalışır:

–Hint kumaşlarım var. İpek şallarım var. Elek var, kalbur var. Çarşafçı geldi çarşafçıı.

Arz-ı endamı ile nazar eder kız. Sanırsın Acem kızı. Kara kız. Kalın kaşlı, kara gözlü kız.

Açmaz kara çarşafını da sanki mah cemalini göstermez, ürkek bakışlarından gayrı Âşık Hasan'a. Hasan'ı görür de aha! Bir kulaç yakından, cin çarpmışa döner bir an. Al al yanar, mor mor döner. Dili tutulur, konuşamaz. Dizlerinin bağı çözülür, yığılır kapının eşiğine. Bir an çatışır bakışlar kınından sıyrılan kılıçlar gibi. Ne depremler olur, ne patlar bir yanardağ Hasan'dan yana.

O ilk bakış... O ilk bakışta eğer içsel bir değişim başlamıyorsa, yükselmiyorsa yürekte yanan ateş ve de akıl düşmüyorsa kızıl yalımlara, ok, yayından fırlamıyorsa...

O ilk bakış, yüz aynasına çarpıp, dönüşmüyorsa aşka, ruhta ve bedende boralar kopmuyor, zelzeleler olmuyor, seller basmıyor, yeryüzünde kıyametler kopmuyorsa nedir ki gözlerin hükmü?

Âşık duyarlılığı bu. Hisseder olan biteni Hasan. Sezer. Sezer de hoşuna gitmez bu sıra dışı tavrı kızın. Oracıkta söyler Allah ne ilham ettiyse. Sanırsın kızılcık sopası her bir kelam. Sanırsın ucuna baldıran zehri sürülmüş mızrak:

İstersen kalbur sat, istersen elek
İstersen kavun ye, istersen kelek,
Kader ile kimse tutamaz bilek
Mağrursan, hüsnüne tükürür felek

Bir daha da adını bile anmaz kızın. İyi de nasıl hisseder, nasıl sezer, namahrem peçesinden nasıl tanır ki kızı? Er adam işi mi bu? Âşık da olsa, maşuk da olsa, karanlık zindanın, karanlık Ay'ın, gecenin ötesini görür gibi bir köy adamı, garibi nasıl bile, nasıl göre? Nasıl ifade edile bu iş.

Gözler ruhun aynası mı ki? Yalan söylemez mi ki? Aldatmaz mı? Oysa ötelerin ötesinde bir şey olmalı değil mi? İrade gitmiş, varlığa aşk hâkim olmuşsa sufi ile Allah'ın cemali gibi, vahdet meyinden içip aşk ile mestane olan Âşık Hasan için ayan beyan olmaz mı peçe ötesindeki?

O gün... Kireçli mevkiindeki salkım salkım, çeşit çeşit üzümlerin yetiştiği bağlarına gittiğinde orada bulunan yalçın bir kayaya bağrını verir ve uyuyakalır Hasan. Bu sırada Pirler ki belki Üçler, belki Yediler, belki Kırklar, ellerinde bakır bir kâse dolusu bâde ile gelirler ve içmesini söylerler.

"Huuu! diyelim Huuu!"

Bâdeyi içer Hasan yudum yudum. Bir süre sonra uyanır sonra hemen şiir söylemeye başlar.

Kendisinde garip bir değişiklik olduğunu hisseder o an. Şaşkındır. Anlam vermeye çalışsa da bir yerlere sığdıramaz. Kabullenir. Başı gözü üstünedir O'ndan gelen her ne hikmetse. Pirler hanesinde içirilen her neyse. Öyle ya! Her şey Hakk'tan. Hayır da şer de. Dahası O, neylerse güzel eylemez mi? Kahrı da hoş, lütfu da hoş değil mi?

"Kâse-yi zerrin gördüm sâkiyâ meyden tehî
Zeynî aklım başdan aldı ol serv-i sehi"

"Gözlerimin âdetidir dâim gözler güzeli
Gözlerimin hatırıçin ben severim güzeli"

Şu hâlde: Medet Ya Hayyy! Medet Ya Huuuu!

Âşık Hasan'ın bu hâlini kimler ne bile. Onunla muhabbet edebilmek için Erkilet eşrafından Kürkçü Mustafa Ağa, düğüne davet eder. Davete icabet eden Hasan söylemez mi hiç, cümlesi onun ağzına soluk almaksızın bakarken:

Perişan olurum olmazsa elde
Hiç lezzet kalmadı tamakta dilde
Vardığım mecliste olduğum yerde
Bahşedin Hasan'a bir iki kahve

Daha sonra gençlerden bazıları Hasan'ı da alıp Erkilet'in Hasbağ mevkiine giderler. Yerler, içerler, muhabbetin en koyusunu yaparlar. Gençler, bir ara gizlice getirdikleri Çingene kızını çıkarıp oynatmak isterler. Bir an şaşkına döner Hasan. Bade içmiş bir âşığa yaraşan şey midir bu? Edep ya hu! Öfkelenir şaşkınlığı geçtikten sonra. Aldatıldığından, oyuna getirildiğinden dolayı üzülür ki ne üzülme. Kırık gönlün tamiri olur mu? Oradan uzaklaşırken öyle bir söyler ki, utançlarından Çingene kızı da dâhil, pancar gibi kızarırlar. Şu sözleri usta bir âşığın ağzından yiyen iflah olur mu hiç:

Ettiler yemini yemine kandık
Çektik bıçağı candan usandık
Yüzüne baktık Müslüman sandık
Hiçbir insana itimat kalmamış

Susmaz Hasan haklı olarak. Canı yanmış, edebi incinmiştir ki dil neylesin, gönül neylesin:

Eşekler hanedan olmuş
Ne haber küheylanı
Her gelen denemek ister
Kulun garip Hasan'ı

Toprak aman vermez gün olur ki. Üzüm bağlarındaki asmalar, ceviz ağaçlarındaki yumruk gibi cevizler gün olur çekip gider Erkilet toprağından. Bir damla yağmur düşmedik susuz yaz sanki. Kıraç toprak sanki Erciyes'in eteklerinde. Dahası, gönlüne dar gelir Erkilet Bağları da, Kayseri Dağları da.

Çerçiliğe başlar Âşık Hasan. Dolaşır ki ne dolaşır mahalle mahalle. Köy köy. Tut ki Hasanarpa, tut ki Elâgöz. Emmiler senin, Kemer benim. Mahzemin senin, Çevril, Taşhan benim. Kuşçu da, Molu da, Oymaağaç da, Ebiç de, daha niceleri Çerçi Âşık Hasan'ı beklerler. Her mevsim. Her gün. Yetmedi, Yozgat, Akdağmadeni, Çiçek Dağı, Kırşehir'in tozlu topraklı yollarına düşer, hanlarında yatar, ekmeğini yer, suyunu içer. Gariplerle muhabbet eder Sivastopol seferi üzerine. Hatta âşıkları ile atışır her ne kadar saz çalmasa da.

Çiçekdağı'nda Döne isminde bir Âşık kız ile karşılaşır. Âşık Döne, Hasan ile atışmak ister.

İrticalen şiir söyleme ve muamma çözmede yarışmaya başlarlar ahali içinde. Abdalların içinde ki her biri birer sazlı sözlü âşık. Bilirler neyin ne olduğunu. Bir ayak ver, seyreyle cümbüşü. Dudak mı değmeyecek. Ne gam. Ucuna baldıran zehri sürülmüş iğne de olsa tırıs gelir, tırıs gider.

Âşık Döne ile Âşık Hasan... Biri söylerken diğeri dinler. Dinler de düşünür de düşünür Döne kız. Zaman ilerledikçe, Döne şaşkın, Döne bitkin, Döne telaşlı. Elin yabanı, elin er kişisi kimdir, necidir, kimin nesi, kimin sesidir sual eyler bir yandan da kendine amma velâkin çıkamaz işin içinden garibim. Yetmez, Hasan bu defa çayırda yayılan gri renkte bir dana görür ve bunu muamma olarak Âşık Döne'ye sormaz mı?

Göv dana gövde dana
Bak ayakları yerde
Başı da göğde dana
Söyle bu nasıl dana

Etme Hasan! El aman dileyene sadağından çıkar mı oklar? İnsaf eyle. Aha! Bu şeyda bülbül neylesin? Neylesin Döne Kız şimdi? Ne etsin? Nasıl etsin? Rezil rüsva olmak var ucunda bu işin.

Hatun kişidir Döne. Er kişiye yaraşır mı böyle acımasızlık. Aha! Şu dağlar taşlar bilir ki ziyaretine gelen çırakların yanında usta âşıklara bile ustalık edersin. Bazı kendini bilmez âşıkların densizliğine, bilgisizliğine, haddi aşmasına öyle bir cevap verirsin ve dahi isim vermeden hırpalarsın da susup otururlar... Bilmez miyiz; birkaç âşık seni bilmeden hicvettiler de seninle karşılaştıktan sonra, aman dileyip övdüler de övdüler seni... Mahcubiyetleri ayan oldu beyan oldu. Amma velâkin karşında pes eden bir hatun kişi. "Elinin hamuruyla..." dese densizin biri şimdi... "Eksik etek" dese abdallık şerbeti içmemiş biri şimdi... Neylesin bu garip? Ne etsin yanık buğdaylara teninin rengini veren bu çiçekli dağlar güzeli? Celallenip gazaba mı gelsin, yeri yarıp içine mi girsin şu gelinlik çağında. Erlik sende kalsın be Hasan. Âşıklık sende kalsın da toyluğuna ver gitsin.

Döne, bunun çayırda yayılan gri renkli bir dana olduğunu bilemez. Hakem heyeti başı önde, sesi kısık bir söyler, pir söyler de al al yanan, mor mor dönen Döne kız elini eteğini öpmek ister bileğini büken bu yanık yüzlü yiğidin:

"Bacı... Bilesin ki cenk bitmiştir gayrı. Amma, âşıklığın geleneğindendir. Çırak durasın Kayseri sancağındaki Erkilet toprağından gurbete düşmüş bu usta Âşığa."

Öyle usta ki alaylı malaylı değil ha! İyi bir medrese eğitimi gördüğü söylenir. Şiirlerinde Arapça da vardır, Farsça da. Âşık tarzının bütün tür ve şekillerini ustaca bilir, ustalıkla kullanır Hasan. Dinî şiirler de söyler, dindışı da. Haksızlık karşısında susar mı? Yeri geldiğinde öyle taşlamalı deyişler söyler ki ne kafa kalır ne kol. Kendisinden sonra elde edilen 99 şiirden 65 tanesini heceyle; türkü, koşma, düz koşma, cinaslı koşma, ayaklı koşma, zincirleme koşma, ilahi, semai, destan başlıkları altında gazel, murabba, kıta türü şiirlerden 34 tanesini aruzla yazar söyler Erkilet Güzeli Hasan. Hiç böyle bir âşığa mektep medrese bilmez denir mi? Hele hele aruz ile yazarken. Aruz kalıplarını aruzun mucidi gibi kullanırken. Dahası var. Bitmedi. Rençper bilinen, çerçi bilinen hatta meczup bilinen bu yanık yüzlü, yanık sözlü, yanık gönüllü, Âşık Hasan dedikleri civanmert var ya! Tasavvuf bilir. Tarih bilir. Efsane olmuş kahramanları bilir. Şiirlerinde bir bir geçirir isimlerini. Kimselerin

çözemediği ebcet hesaplarıyla muammaları şiirlerinde öyle ustalıkla işler ki, Âşık Hasan'ın ilim tahsil ettiğine hükmeder cümlesi. Vesselam iman ederler.

Zaten derler ki bilenler; onun evi âşıkların uğrak yeridir. Devrin âşıkları saygı gösterirler ona.

Âşık Hicabî, Âşık Rûzî, Âşık Revaî, Âşık Himmetî'yi ve Âşık Seyranî'yi de etkilemiş olduğu, bu şairlerin şiirlerinde açıkça gösterir kendini. Her beytinde, her soluğunda. Bir defasında kendisinden yaşça küçük, sazla çalıp söyleyen Everekli Âşık Seyrânî de ziyaret eder yâren bildiği Hasan'ı Erkilet'te bir bağ evinde.

Mevsim yaz. Erkilet bağlarında salkım salkım üzümler göz kırpıyor ak toprağına ayak basan herkese. İşveli gülüşüyle, utangaç yüzüyle, kaçamak bakışıyla, örgülü saçlarına harmanın sapsarı samanlarını gül goncası niyetine takmış nazar ederken tek tek basan güzeller güzeline.

Seyranî, iri ceviz ağaçlarının gölgesinde vurur sazının tezenesine. Misafir Seyrânî, Hasan'ı yanına ister. Dâvete icâbet etmek gerekir öyle ya! Üstelik Seyrânî'nin namını duymuştur Âşık Hasan.

Seyranî'nin yanına varır ve hoşbeşten sonra, Hasan koşma söyler önce Everekli'ye:

Niçin âh eyledin ben kula ey yâr
İl dir sana deli demem ben deli
Cemâlin pertevi olanda ay yâr
Görünceğiz billah oldum ben deli

Sen düşürdün zülfün ile bende yâr
Aşkın ile kül olurum ben de yâr
Bulsan da sen kendine bir bende yâr
Sencileyin çok güzeller bendeli

Yârin otağında o yâr olmazsa
Bu badeyi çekmem o yâr olmazsa
Ben bir yâr bulurum o yâr olmazsa
Vefasız elinden hâlim bendeli

Arz eyleyem hâlim hangi yârene
Sen yâr'ettin bilmez idim yâre ne
Sağ oldukça bu Hasan'a yâre ne
Sencileyin çok güzeller bendeli

İki namlı âşığın, iki bilgili, görgülü, medrese tahsili görmüş kalem şuarasından olan âşığın muhabbetine akasya ağaçlarındaki serçeler de, toprak damların papatyaları da şahit olur. Rüzgâr hızını keser dinlemeye koyulur. Hatta börtü böcek bile susar. Özellikle cırcır böceği.

Biri çalar, diğeri söyler de âşıklığın geleneği olan atışma, dudak değmez olmasa da hiç yapılmaz mı? Cemaat bunu dilemez mi? Israr üstüne ısrar her ikisine de. Sonuçta atışmaya başlarlar ki sorma gitsin. Semai söyler de dinler Erkilet'in tekmil rüzgârları. Rivayet odur ki yenik düşer Seyrânî. Sazını alır, toplar tasını tarağını ve ıhlamurların, hanımellerinin mis gibi, bayıltıcı kokuları arasında Erkilet toprağını terk eder.

Çiçekdağı üzgün. Dağlarda çiçekler üzgün. Âşık yüreği bu. Ana yüreği tut ki. Yok, yok Âşık Hasan yüreği bu. Muammada yenik düşen, Çiçekdağı'nın belki en güzel hurisi Âşık Döne'nin hatırını almak ve mahcubiyetini gidermek ister ve hemen orada "Döne" redifli bir şiir söyler ki ne dörtlük ama. Her kelimesi ateşten bir parça. Kor. Akkor. Üstelik sevda değil, kara sevda esiyor sanki ılgıt ılgıt: Alır götürür sam yeli dağlar ötelerine.

Mevlâ'm insâf versin bizim o yâre
Sinemin başına urdu bir yara
Eğer gider isen bizim diyâra
Hasan olsun sana kul döne döne

Derler ki ve de günahı boyunlarına söyleyenlerin:

Kor bir ateş düştü yüreğine Hasan'ın. Kor bir ateş ki, eşi yok emsali yok. Yakar, kavurur, dağlar. İşte o an, kartallar düşer ya yüce dağ doruklarından. Bir hüzün çöker ya akşamüstleri. Bir şey oturur ya boğazına insanın yumruk gibi. Ölüm gibi. Hızır-İlyas tepesine kıpkızıl kan damlar ya! Kan üstünde açan çiçeğe. İşte tıpkı öyle.

İyi de... Erkilet karanlığında parlayan yıldız o. Kerpiçten evlerin bahar kokusu, deyişleriyle. Kıraç topraklara dönmüş gönüllerin yağmuru. Yalçın kayalıkların üstündeki köyünde, bir yorgun kartal o. Sırası mı şimdi şaha kalkması deli tayın. Bir kara kızın hükmü ne ola. Dahası yenik düştü söz yarışında. Dahası yaban. Kimdir, necidir, kimin nesidir.

Velhasıl kırık kanatlar pervaz vursa da vurmasa da sineye çekti Âşık. Yüce bir karlı dağ başında ansızın bora patladı mı patlamadı mı soramadı gönlüne. Fırtına tez durdu, tipi tez dindi.

Ar olmasın diye dönüp uzaktan, son defa baktı arkasına ve çekip gitti kız. Döne Hasan'a, Hasan Döne'ye; bülbül güle, gül bülbüle misali yâr olmadı gitti vesselam.

Yeniden düştü gurbetin tozlu yollarına. Yeniden burnuna Erkilet toprağının yağmur sonrası kokusunu, sırtına Erciyes'i, gönlüne ana, baba, yâren hasretini koyup. Bu defa uzaklara. Çok uzaklara. Namını duyduğu İstanbul'a. Nasıl gitti, neyle gitti, orada nerede kaldı, kimlerle dil-i muhabbet etti bilinmiyor da sonunda döndü gurbetin yorgun kuşu sılaya.

Muhtar seçtiler. Bilgilisin, görgülüsün dediler. Çok gezen bilir dediler de Erkilet Yukarı Mahalle'ye, Âl-i Osman'ın buyruğunu tebaa'ya işittirmek, padişah fermanına divan durmak adına anlı şanlı muhtar seçtiler cümlesi.

Evlendi.

Kiminle, kimin nesiyle, kimseler hâlâ bilmiş, duymuş değil. Bildikleri, işittikleri ya da nakilden nakle miras gibi, ata yadigârı gibi aktarılan rivayet; önce Halil'in doğduğu. Sonra Mustafa, sonra da küçük oğul İbrahim. Kızı, kızları var mıydı yok muydu kimseler bilmiyor efsaneden gayrı. Ama büyük oğlu Halil'in Hasan ve Mustafa adlarında iki oğlu tapu kayıtlarında ayan oldu, beyan oldu.

İbrahim... Ah! İbrahim. Bir namlı yiğit. Kapılara sığmaz. Tut ki sipahi hudut boylarında küffara karşı, tut ki pala bıyıklı, geniş yatağanlı levent kadırgasında Barbaros'un. Gün oldu çağırdılar sefere.

Sivastopol...

Sivastopol önünde yatar gemiler,
Atar da nizam topunu, yerle gök inler.
Yardımcıdır bize kırklar yediler,
Sılasına kavuşmaz aslan yiğitler,
Aman da kaptan paşa emir ver bize,
Sılada nişanlımız duacı size...

Nice koç yiğitlerin dal gibi, yaprak gibi yere düşerek şehadet şerbetini içtiği, yanık yüzde kılıç yarasız Davut narası atmanın, bir top güllesi yemeden elli kollu gelmenin ayıp, yüz küffar başı almadan, barut kokmadan dönmenin haram olduğu seferlerden biri. Yaraşır mı koca Osmanlı'ya hey!

Ve gider İbrahim. Dilemek düşer ulu babalara ki gazası mübarek ola. Gider de kim dönmüş ki Kırım boylarından İbrahim'e yol vere azgın dalgalar. Karadeniz tekin değil. Karadeniz geçit vermez:

Sivastopol önünde musalla taşı,
Sırma kılıç kuşanmış Arap binbaşı.
Ölürsek şehidiz, kalırsak gazi,
Aman da kaptan paşa izin ver bize,
Sılada nişanlımız duacı size...

Moskof, yapar yine Moskofluğunu. Azar Deli Çar ki, ancak Koca Osmanlı zapt ede. Kaptan Paşa, Müşir Ömer Paşa tastamam dokuz kadırgayla düşer Karadeniz'e. Osmanlı yiğitleri sel gibi boşalır küffar üstüne. Tuna'yı geçerler Akıncılar ki altın yeleli atları hangi tufan durdurabile. Sanırsın yatağından taşmış nehir. Bentlerini yıkmış koca bir nehir.

İbrahim mi? Sanırsın Yedikule surlarında Ulubatlı. Çin sarayında Kürşad. Kan Kalesi'nde Ali.

Ve toplar döverken Sivastopol'u... Âşık Hasan oğlu İbrahim, Kevser başında kırk ok yarası yıkanan, yaralarına gül yağı sürülen Hamza.

Yürek bu. Ana da olsa, baba da olsa kavim, kardaş da olsa değişen ne. Elde mi dönüşünü beklemesin gazi oğlun. Zaloğlu Rüstem oğlun. Evlat hasreti yakar, kavurur. Yataklara düşürür. Yaşlı baba Âşık Hasan, hasta döşeğinde İbrahim'e "İbrahim" redifli bir destan yazar. Artık pehlivanlar pehlivanı İbrahim'i, Emr-i Hak vâki olmadan son bir defa olsun görmek ister. Şöyle söyler tamamını hiç kimsenin bilmediği destanın bir yerinde ki her kelime feryad u figan eder adeta. Alev alev yanar Gayya kuyusundan çıkmış gibi:

Tâ ezel ezelden kemdir bahtımız
Viran oldu gönül köşk ü tahtımız
Allah bilir oğul ahir vaktimiz
Belki görüşmemiz güman İbrâhim

Bir daha kalkamaz hasta döşeğinden Âşık. Evlat acısı, kandamlası gibi damlar ciğerine. Tarih bin sekiz yüz elli yedi. Nerden çıktı bu kara bulutlar, bu hüznün yağmuru. Sarar ulu çınarları, ceviz ağaçlarını. Bütün bağlarını kasvet basar Erkilet toprağının. Perdeler çekilir, yatsı tez olur. Çark-ı felek derler adına. Değildir cihan mülk-i Süleyman'a baki. Ne sen baki usta, ne Sultan Süleymanlar, ne şahmeran yutan asa baki, ne Musa, ne Belkıs, ne Hasan.

Nice bu dünyaya gelenler gitmiş
Nice Süleymanlar taht terk etmiş
Hesapta sinimiz seksene yetmiş
Tükendi hararım yazım kalmadı

Ve emaneti teslim eder sahibine. Geçer bu dünyadan bir Hasan, Pir Hasan. Sahipsiz kalan ineği; dağda, bağda, bahçede gezer durur da hiç kimse dokunmaz. İşte bu yüzden, başıboş gezenlere: "*Âşık Hasan'ın ineği gibi geziyorsun*" der cümlesi. Dahası, efsane bu ya! Erkilet toprağında bir kaya, ansızın yutar da ineği, "İnek yutan kaya" namı ile anılır tekmil masallarda... Şimdi rüzgârlar, onun "koşma"sından yapılmış şarkıyı fısıldarlar, her gece yıldızlara:

Erkilet güzeli bağlar bozuyor
Kirpikleri kalem olmuş yazıyor
Akranları sürü sürü geziyor
Baktım benim yârim yoğ arasında

Dedim dilberlere hep birden gidin
Âşıkın derdini beraber yedin
Siz bağçede bağda safalar idin
Hasan âh eylesin dağ arasında

Velhasıl, bir hoş sâdâ oldu da, kendi gitti, adı kaldı yadigâr, Kayseri sancağından, Erkilet Güzeli Âşık Hasan'ın. ▪

Şehir Kütüphanesi Kayseri'de Kitap Yolculuğu

Dursun Çiçek

Kayseri yolculuğum kitapla başladı. 17 Temmuz 1982 yılında İstanbul Kızıltoprak'ta Necip Fazıl'a üniversiteyi Kayseri'de okuyacağımı söylediğimde, "Söğüt Kitabevine git, orada oğullarım var onları bul." demişti. İstasyonda trenden indim ve yolda ilk denk geldiğim, az çok kitapla ilgisi olacağını düşündüğüm birine Söğüt Kitabevinin yerini sordum. Sorduğum kişi Söğüt Kitabevi'nin yerini bilmediğini söyledi, ancak İstasyon Caddesi'ni tarif ederek "caddeyi sonuna kadar yürü, sol uçta bir medrese var, bütün kitapçılar orada, muhtemelen senin aradığın kitabevi de oradadır." dedi. Adamın dediği gibi yaptım. Yolu sağıma alarak sol kaldırımdan meydana kadar yürüdüm. Sol tarafta Sahabiye Medresesi'ni buldum. İçeri girdim ve etrafa baktım. Pek çok kitapçı vardı ama hiçbiri Söğüt Kitabevi değildi. Sonra sol tarafa döndüm, Akabe Kitabevi yazan tabelanın önünden başımı eğerek içeri girdim. İçeride kimseyi göremeyince birisi vardır sesimi duysun diyerek selam verdim. Kafası kitapların üstünden birazcık görünen, benden birkaç yaş büyük birisi (Esat Ayata) "Aleykümselam." dedi. Ona Söğüt Kitabevi'ni aradığımı söyledim ve kısa bir sohbetten sonra bana kitabevini tarif etti.

O günden sonraki Kayseri hayatım Söğüt Kitabevi ile Akabe Kitabevi arasında gitti geldi ve aslında bu süreç hâlâ devam ediyor. Söğüt,

kitabevi kısmını kapatarak fikir kulübü olarak varlığını sürdürürken Akabe hâlâ kitap kokmaya devam ediyor.

Daha sonra ağırlıklı olarak Akabe Kitabevi ile devam eden kitap yolculuğum başta Şamil, Seda, Kültür olmak üzere Saray ve Kıvılcım kitabevleri ile devam etti. Türkiye'nin en önemli yazma eserlerinin bulunduğu Raşid Efendi Kütüphanesi de yine buradaydı. Rahmetli Ali Rıza Karabulut hocamı hem tanıma hem de onun sayesinde Raşid Efendi Kütüphanesinden faydalanma fırsatım oldu.

Şehir'de hiç de yabana atılmayacak İl Halk Kütüphanesi, Necmettin Feyzioğlu Kütüphanesi gibi kütüphanelerle birlikte, zamanla gerek Erciyes Üniversitesi ve gerekse İlahiyat Fakültesi bünyelerinde muhteşem diyebileceğimiz kütüphaneler oluşturuldu. Özellikle İl Halk Kütüphanesinde Ziya Yalçın ağabeyle saatler süren kitap ve türkü sohbetleri bana çok şey kattı.

Hâsılı Kayseri âlimler şehri unvanına layık biçimde kitapla dolu, kitap kokulu bir şehirdi. Akabe ve Kıvılcım'ın bahçesindeki kitap sohbetleri, Ehli Dil'de son dönemde başlayan kitap mezadı bu kokunun tezahürleri. Akabe'de genellikle İslamcı ve muhafazakâr kesim, Kıvılcım'da milliyetçi ve Türkçü kesim sohbetin ve bir aradalığın merkezini oluştururken, her iki kitabevine giden ortak paydalar da ayrı bir birikim ve zenginlikti. Kayseri'deki çoğunu yakından bildiğim önemli şahıs kütüphanelerini de unutmamak gerekir.

Bu arada özellikle Kayseri'deki yerel yönetimler de bu hususta önemli kütüphaneler oluşturdular. Büyükşehir Belediyesi tarafından açılan Merkez Halk Kütüphanesi, Sezai Karakoç Kütüphanesi, Gevher Nesibe Kütüphanesi, Melikgazi Belediyesinin geçen yıl açtığı Muhsin İlyas Subaşı Kütüphanesi sözünü ettiğimiz kitap kokusunun kamu hizmeti boyutuydu. Şu anda da Beyazşehir'de, Argıncık'ta, Ziya Gökalp'te planlanan

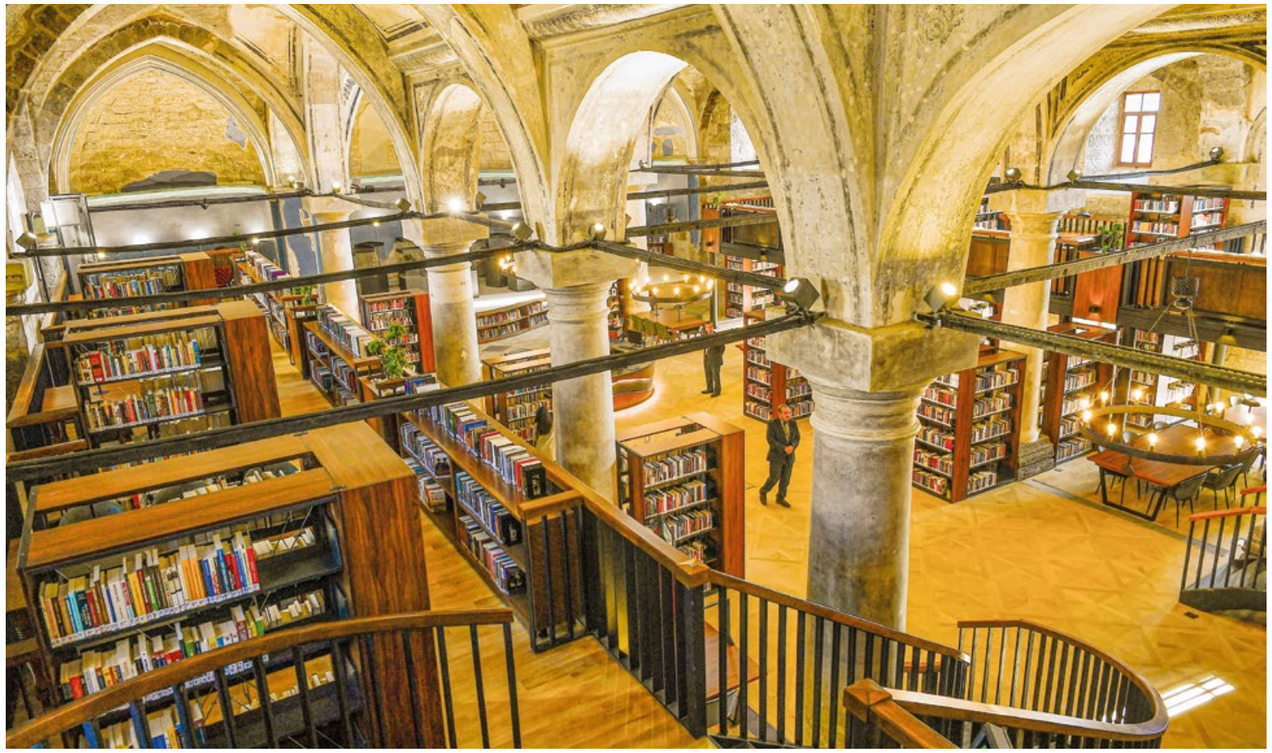

Kitap bir toplumun tarihinin, hafızasının, kültür ve sanat hikâyesinin, medeniyet tasavvurunun, bilincinin ve gelecek şuurunun en somut göstergesidir. Kitap, tarihî bağlamda bir hafıza, kültürel anlamda bir geleneğin tevarüsü, sanatsal bakımdan insanlığa bırakılan mirasın geleceğe taşınması, medeniyet açısından ise zamanı ve mekânı belirlemenin temel unsurudur.

kütüphanelerin kimi bitmek üzere kimi de proje aşamasında.

Kitap okumanın azlığından söz edilen dönemlerde buraların bazıları ders çalışma amaçlı da olsa insanla dolu olması yabana atılacak bir hadise değildi elbette. Mesele kitabın kokusunu almak ve onun kapsamında bulunmaktı.

Nitekim kitap bir toplumun tarihinin, hafızasının, kültür ve sanat hikâyesinin, medeniyet tasavvurunun, bilincinin ve gelecek şuurunun en somut göstergesidir. Kitap, tarihî bağlamda bir hafıza, kültürel anlamda bir geleneğin tevarüsü, sanatsal bakımdan insanlığa bırakılan mirasın geleceğe taşınması, medeniyet açısından ise zamanı ve mekânı belirlemenin temel unsurudur. Kitabı veya diğer deyişle eseri olanlar; insanlık tarihini yazarlar, tanımlarla tarihi oluşturur, geçmişlerini tarih yaparlar. Kayalara, taşlara ve mağaralara iz bırakmak için çabalayan insanların amacı basit bir zevk veya fantezi değildir. Onlar zaman ve mekân içinde hayatı anlama çabası güderek kendilerinden sonrakilere işaret taşları bırakmışlardır. Bunun içindir ki yazının ortaya çıkışı insanın somutlaşması ile birlikte anılır. Bir bakıma yazıyla insan geleceğe işaret taşı olur, geçmişi bugüne ve geleceğe taşır. Taşlardan, kayalardan, mağaralardan; tahtalara, ağaçlara, derilere ve kâğıtlara geçen yazı, daha sonra iki kapak arasında kitaplaştığında ise artık sadece içinden çıktığı toplum için değil, tüm insanlık ve dünya için bir kültürel miras olmuştur.

Tüm toplumların geleneğinde kitabın vahiyle birlikte anılması da ayrı bir önemi haizdir. Bu anlamda kitap, hakikati ve kutsalı temsil eder. Vahiy/kitap insanın ruhu, yazı yolculuğudur. İnsana rehber ve yol arkadaşı olan kitap, onun hayatını daha güzel ve mutlu kılabilmesi ve ahlaki ilkeler doğrultusunda yoluna devam

etmesini sağlar. Dolayısıyla kitabın kutsallığı, zamanın ve mekânın anlamlı kılınması ile doğru orantılıdır.

Kitapla ilgili nerede bir gelişme olursa en çok ben sevinirim. Bu bağlamda Kayseri'de Meryem Ana Kilisesi'nin özellikle üniversite, yüksek lisans ve doktora öğrencilerine yönelik bir araştırma kütüphanesi yapılacağını duyduğumda yaşadığım mutluluğu yine ancak kitaplarla ifade edebilirdim. Bu, Kayseri'ye bir tarih, bir şimdi, bir gelecek, bir dünya kurulacak anlamına geliyordu.

Düşünen Şehir ve Şehir Kültür dergilerini çıkarmaya başladığımızda özellikle Okuyan ve Okutan Şehir söylemini başta dergilerimiz olmak üzere, her türlü etkinliklerin merkezine alırken, kitap merkezli bir yaşama biçimi düşlüyorduk. Kitap fuarlarında, kültürel ve sanatsal söyleşi ve etkinliklerde kitabı merkeze alan, insanla kitabı bütünleştiren cümleler kuruyor, özel sayılar hazırlıyorduk. Çünkü kitap, yazı ve okuma olmadan düşünce üretilemez. Hafızası olmayan millet olmaz.

Şehir Kütüphanesi tamamlandığında mekânı gezerken sanki İskenderiye Kütüphanesinden Taşkent Kütüphanesine, Süleymaniye Kütüphanesinden

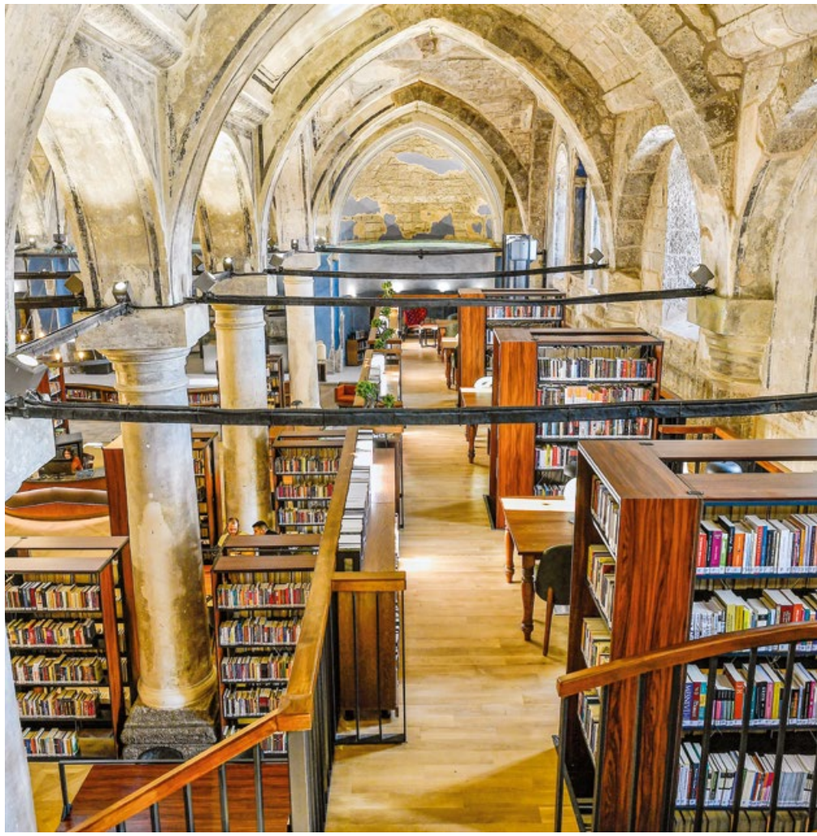

Viyana Kütüphanesine bir boyutta gidip geliyordum. Kitabın olduğu mekânda zaman da izafi olur. Kütüphanenin kurulduğu yapının tarihî bir yapı olması (ibadethane) kütüphaneyi daha da anlamlı kılmıştı. Sanki okunan her kitap mekânın kubbelerinde müşahhaslaşıyor ve oradan insanların kalbine, gönlüne ve aklına yeniden akıyordu.

Şehir Kütüphanesi sadece mekânsal güzelliği değil, teknik imkân ve donanımı ile de en ince ayrıntısına kadar düşünülmüş ve okuyucularına göre hazırlanmış. Çünkü kitabı insan okur. Onun için bir kütüphanenin masasından içeride kullanılan ışığına kadar her şey insan esas alınarak oluşturulduğu zaman bir anlam taşır. Tercih edilen renk ve ışıkların insanı ve kitabı bastırmaması çok önemli. Böyle mekânlarda kitap insanla bütünleşir. İnsan kitapta yol alırken, kitap da insanda yol alır. Bu anlamda Şehir Kütüphanesini dolaşırken gerçekte bir düşünce ve zihniyet olarak şehri, Kayseri'yi dolaşırsınız.

Kitaplar aslında kurduğumuz şehirlere benzer. Sayfaları ile, bölümleri ile, cümleleri, kelimeleri, heceleri, hatta noktaları ile bir şehri çağrıştırır bir kitap. Bu anlamda kitaplık ülkeyi, kütüphane ise dünyayı temsil eder. Dolayısıyla siz bir kitap okuduğunuzda veya bir kitabın kapağını açtığınızda bir şehrin içine girersiniz. Her kelime bir sokak, her cümle bir yol, her sayfa bir mahalle olur ve gezdirir sizi. Bunun içindir ki kitap okumak aynı zamanda bir şehir kurmak, bir şehirde, bir ülkede hatta dünyada dolaşmaktır. Yazarların, kültür adamlarının, sanatkârların ölümsüzlüğünü kitaplarda, kütüphanelerde anlarsınız. Gittiğiniz kütüphaneler bir bakıma yüzlerce yıl önce yaşamış yazarlarla buluşabilme, irtibat kurabilme mekânlarıdır.

Şehir Kütüphanesinin taş duvarlarına bakarken sanki her birinde bir taş tablet saklanmış gibi hissettim. Dün bu taşlardı insanın kitapları. Bugün aynı taşlar bir kütüphanenin duvarları. Bir bakıma kitabın serüveni taş tabletten dijital tablete doğru bir yolculuk değil mi? Nitekim kütüphanede 25 bin civarı basılı, bir o kadar da dijital kitabın olduğunu duyduğumda bunları düşünmeden edemedim.

Kütüphanede her bir bölümün önünde başka boyuta geçiyor insan. Her bir kitabı okurken hissettiği gibi. Her bölüm bir dünya. Kitabın içine girmekle kütüphanenin içine girmek arasındaki benzerlik burada bir kez daha anlam kazanıyor. Öğrencilerim zaman zaman "Okuyoruz ama anlamıyoruz." dediklerinde, kitabın içine girmeden anlayamazsınız derdim. Bir şehri, bir ülkeyi, dünyayı anlamanın yolu da aslında kütüphanelerin içine girmekle başlıyor.

Şehir kitapla ve kütüphane ile şehir hâline gelir. Bir şehre kütüphane kurmak o şehri mukim kılmak, şehri zamana ve mekâna bağlı kılarak sürekliliğini sağlamak, hafızası, bugünü ve geleceği ile sonsuzlaştırmaktır. ▪

Trikopis'in Yakalanmasında Görev Alan Asker:

Onbaşı Bayram Bayazıt

Fehmi Gündüz

Tarihler 26 Ağustos 1922'yi göstermekteydi. Büyük Taarruz başarıyla sürüyordu. 30 Ağustos'ta Başkomutan Meydan Muharebesi zaferle sonuçlanmıştı. 1815 tarihinde Viyana'da imzalanan Şark Meselesi "Türklerin önce Avrupa'dan sonra Anadolu'dan atılması." projesi kapsamında Türklerin 1071 öncesindeki sınırlara kadar çıkarılması planlanmıştı. Başkomutanlık Meydan Muharebesi ile Avrupalıların "Asia Minor" dedikleri, Türklerin ise son yurdu "Anadolu"nun tapusu böylece alınmış oldu.

Bizlere yurt açan Selçuklular ve yurdumuzu emperyalist güçlerin elinden kurtaran Milli Mücadele dönemi kahramanlarını daima minnetle ve şükranla anarken içlerinden birinin hikâyesini sizinle paylaşmak istiyorum. Bu kahramanımız Bayram Bayazıt...

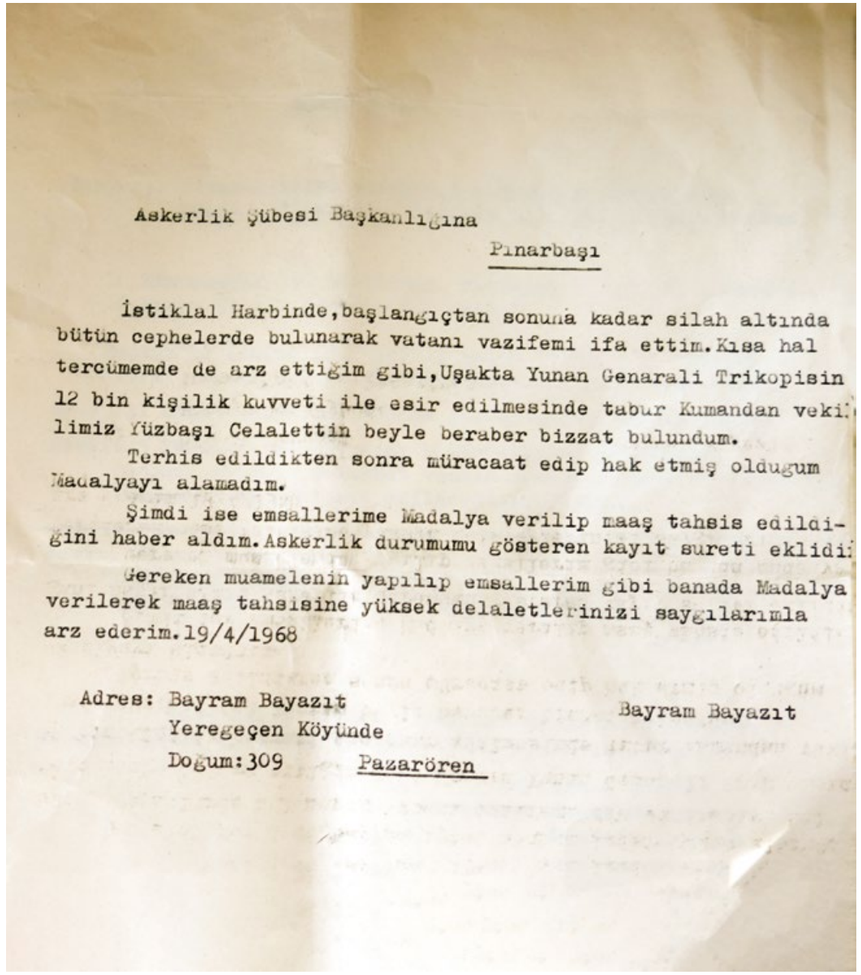

Askerlik Şübesi Başkanlığına

Pınarbaşı

İstiklal Harbinde,başlangıçtan sonuna kadar silah altında bütün cephelerde bulunarak vatanı vazifemi ifa ettim.Kısa hal tercümemde de arz ettiğim gibi,Uşakta Yunan Genarali Trikopisin 12 bin kişilik kuvveti ile esir edilmesinde tabur Kumandan vekil limiz Yüzbaşı Celalettin beyle beraber bizzat bulundum.

Terhis edildikten sonra müracaat edip hak etmiş oldugum Madalyayı alamadım.

Şimdi ise emsallerime Madalya verilip maaş tahsis edildiğini haber aldım.Askerlik durumumu gösteren kayıt sureti eklidir

Gereken muamelenin yapılıp emsallerim gibi banada Madalya verilerek maaş tahsisine yüksek delaletlerinizi saygılarımla arz ederim.19/4/1968

Adres: Bayram Bayazıt
Yeregeçen Köyünde
Doğum:309 Pazarören

Bayram Bayazıt

Bayram Bayazıt Hicri 1309 (Miladi 1891) tarihinde Kayseri Pınarbaşı ilçesinin Yeregeçen köyünde doğmuştur. Doğduğunda bu köy Sivas'ın Aziziye kazasına bağlı Yeregeçen köyü olarak kayıtlarda geçmektedir. Memiş oğullarından Bayazıt oğlu 1309 doğumlu Bayram, soyadı kanunundan sonra Bayram Bayazıt olarak anılmıştır. 10 Aralık 1911 yılından itibaren birçok cephede bulunmuştur. 12 Temmuz 1913 ve 7 Eylül 1913 yılları arasında hasta olduğundan tezkere almış, 15 Aralık 1914'te 90. Alay ile Kafkasya'ya gitmiştir. 16 Şubat 1916'ya kadar bu cephede bulunmuştur. 15 Mart 1918'de El-Cezire cephesinde 69/1 Kumandanlığına sevk edilmiş, 1 Mayıs 1920'de 154 numaralı vesika ile süresiz mezun bırakılmıştır.

Askerlik şubesine vermiş olduğu dilekçede;

Askerlik Şubesi Başkanlığına
Pınarbaşı

1330 senesinde askere çağrıldım. Kafkasya Cephesinde 90. Alay'da Ruslar ile çarpışırken, Rusların çekilmesinden sonra Ermeni Gürcüler ile vuruştuk. İstanbul'un işgali üzerine, Batum'dan deniz yolu ile İstanbul'a geçtik. Müttefiklerimizin yenilmesi ile bize de silah terk ettirip terhis ettiler.

1335 senesinde El-Cezire Cephesine sevk edilmek üzere tekrar Askerlik Şubesine çağrıldım. 300-400 kişilik bir kafile, Pınarbaşı Askerlik Şubesinden hareket ettik. Yolda giderken Uzunyayla'nın Domuzdere köyüne yakın bir yerde sevkiyat dağıldı. Başımızdaki muhafız askerlerden birinin, arkadaşları tarafından atılan bir kurşunla kazaen vurulup ölmesi üzerine, kaçmayan on iki kişi sadık arkadaşlarla birlikte geri dönüp cenazeyi alarak Pınarbaşı'na geldik. Şube reisi bizleri birkaç gün için evlerimize yollayacak oldu. Yunanlıların Ankara yakınlarında bulunan Haymana'ya kadar gelmiş olduklarından, bizi El-Cezire Cephesi'ne göndermeyip Elbistan, Gürün ve Darende havalisinden getirilen sevkiyatla birlikte Yunan Cephesi'ne sevk ettiler. Buradan, bazen araba ile bazen yürüyerek Ankara'ya vardık. Doktor muayenesinden sonra sağlam olanlarımızı ayırıp 69. Alay emrine verildik. 1. Tabur 2. Bölüğe iltihak ettik. Bölükte ancak yedi kişilik bir manga vardı. Mektepten yeni mezun olmuş bir zabit, künyelerimizi cep defterine yazıverdi. Derhâl birer tüfek ve iki kişiye bir sandık cephane, erzak olarak da birer kepçe kaynatılmış buğday verdiler. Akşamın alacakaranlığında düşmanla çatıştık. Yılmadan dövüşüyorduk. Nihayet Yunanlıları geri püskürtmeye muvaffak olduk. Sakarya, Dumlupınar, İnönü muharebelerinden sonra onları Afyon'a kadar gerilettik. Fakat arkadan kuvvet gelmediği için daha ileriye süremedik. Afyon'da ateş kesildi. Sekiz ay kadar, biz bu tarafta, Yunanlı öbür tarafta kaldık. Bu müddet içerisinde tabii boş durmadık. Hep tahkimat ve harp hazırlığı yaptık. Günün birinde; Gazi, Fevzi ve İsmet Paşalar,

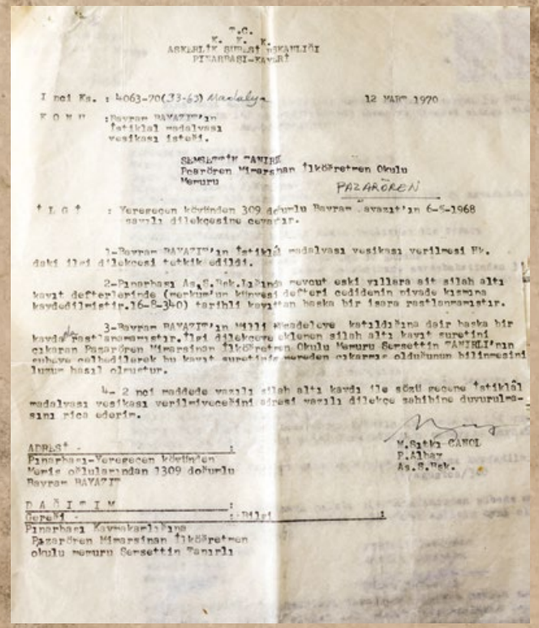

T.C.
ASKERLİK ŞUBESİ BAŞKANLIĞI
PINARBAŞI-KAYSERİ

I nci Ks. : 4063-70(33-63) Madalya 12 MART 1970

K O N U : Bayram BAYAZIT'ın İstiklal madalyası vesikası istekli.

SAMSETTİN TANRIÖ
Pazarören Nimarasian İlköğretmen Okulu
Memuru
PAZARÖREN

İ L G İ : Yeregeçen köyünden 309 doğumlu Bayram Bayazıt'ın 6-5-1968 tarihli dilekçesine cevaben.

1-Bayram BAYAZIT'ın İstiklâl madalyası vesikası verilmesi Hk. dair ilgi dilekçesi tetkik edildi.

2-Pınarbaşı As.Şub.Kayıtlarına mevcut eski yıllara ait silah altı kayıt defterlerinde (merkezden bünyesi defteri cüzdanın niyade kısmına kaydedilmiştir.16-8-340) tarihli kayıttan başka bir isme rastlanmamıştır.

3-Bayram BAYAZIT'ın İstiklâl madalyası kabulüne dair başka bir kayda rastlanmamıştır.İlgi dilekçesine eklenen silah altı kayıt suretini çıkaran Pazarören Nimarasian İlköğretmen Okulu Memuru Samsettin TANRIÖ'nün cehaveti sebebiyle bu kayıt suretinde nereden çıkarmış olduğunun bilinmesini lüzum hasıl olmuştur.

4- 2 nci maddede yazılı silah altı kaydı ile sözü geçen İstiklâl madalyası vesikası verilmiyecekini sirasi yazılı dilekçe sahibine duyurulmasını rica ederim.

M.Rıdvan CANCI
P.Albay
As.Şb.Kom.

ADRES : Pınarbaşı-Yeregeçen Köyünden Memiş oğlularından 1309 doğumlu Bayram BAYAZIT

DAĞITIM
Gereği : İlgili
Pınarbaşı Kaymakamlığına
Pazarören Nimarasian İlköğretmen okulu memuru Samsettin Tanrılı

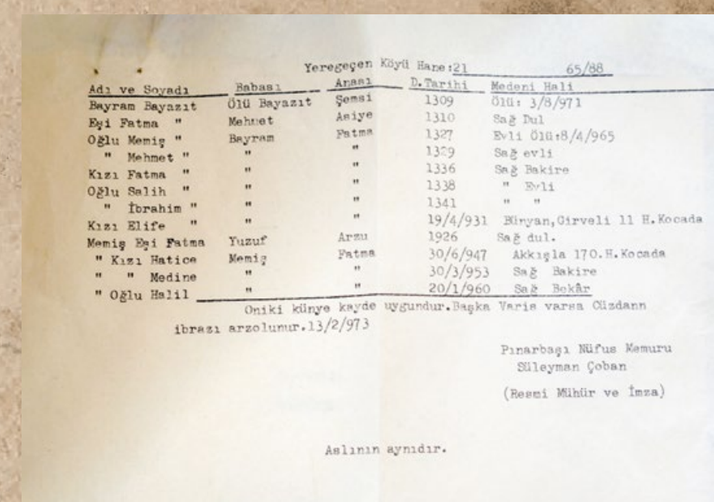

Yeregeçen Köyü Hane:21 65/88

Adı ve Soyadı	Babası	Anası	D.Tarihi	Medeni Hali
Bayram Bayazıt	Ölü Bayazıt	Şemsi	1309	Ölü: 3/8/971
Eşi Fatma "	Mehmet	Asiye	1310	Sağ Dul
Oğlu Memiş "	Bayram	Fatma	1327	Evli Ölü:8/4/965
" Mehmet "	"	"	1329	Sağ evli
Kızı Fatma "	"	"	1336	Sağ Bakire
Oğlu Salih "	"	"	1338	" Evli
" İbrahim "	"	"	1341	" "
Kızı Elife "	"	"	19/4/931	Büryan,Girveli 11 H.Kocada
Memiş Eşi Fatma	Yuzuf	Arzu	1926	Sağ dul.
" Kızı Hatice	Memiş	Fatma	30/6/947	Akkışla 170.H.Kocada
" " Medine	"	"	30/3/953	Sağ Bakire
" Oğlu Halil	"	"	20/1/960	Sağ Bekâr

Oniki künye kayde uygundur.Başka Varis varsa Cüzdanın ibrazı arzolunur.13/2/973

Pınarbaşı Nüfus Memuru
Süleyman Çoban

(Resmi Mühür ve İmza)

Aslının aynıdır.

diğer kumandanlarla geldiler. Bizleri teftiş ettikten sonra cepheleri gezip, gündüzden topları ve ağır makineleri yerleştirerek mesafeleri ayarlattılar. Ağustos ayının son günleriydi: Şafakla beraber toplarımız ateş ile desteklenerek Allah Allah sesleriyle hücuma geçtik. Allah'ın inayeti ve Türklüğün cesareti ile kâfiri kısa zamanda, Afyon'daki o muazzam mevziden püskürtüp perişan ettik. Bu arada Tabur Kumandanımız şehit oldu. Yerine Bölük Kumandanımız Celalettin Bey, kumandayı ele aldı. Düştük Yunanlının peşine, azmimiz Yunanlıyı denize dökmek ve vatanı kurtarmaktı. Uşak'a vardığımız zaman şehri ateşe verilmiş bulduk. Bu sırada, iki Türk köylüsü gelerek, bizlere: "Aman nereye gidiyorsunuz? Yunanlılar her tarafı yakıp yıkıp geliyor." dediler. Bunun üzerine yarı inanıp yarı inanmayarak (çünkü süvarilerimizin bir kısmı İzmir'e inmek üzereydi.), zabitimiz bana; "Bayram Onbaşı, yanına iki nefer al, etrafı keşfet." emrini verdi. Derhâl yanıma aldığım iki arkadaşla ileriye çıktım. Bir de ne göreyim? Büyük bir asker kalabalığı... Bizi görünce hemen teslim bayrağı açtılar. Gördüklerimi derhâl kumandanıma ulaştırdım. O asker kalabalığının etrafını kuşattık. Ve teslim aldık. Meğer Yunan Generali Trikopis on iki bin kişiyle yolu şaşırmış, kaçmaya fırsat bulamayarak teslim olmaya mecbur kalmış. Tabur Kumandanımız Yüzbaşı Celalettin Bey beni kucaklayıp gözlerimden öptü. Ve Trikopis'i teslim aldı. Yunanlıyı kovalarken, başımdaki kalabalığı delip geçen

bir kurşun, arkadan gelen arkadaşımın tam göbeğine isabet etmiş, “Aman yandım, su!” demesiyle, mataramı yokladım ki, delik deşik olmuş. İçinde birkaç damla su kalmış. Onu, vurulan arkadaşın göğsüne döktüm, cephaneler alarak yoluma devam ettim. Çünkü ana, baba günüydü. Nihayet düşmanı denize döktükten sonra İzmit’ten terhis edildim. O zaman müracaat edip hak etmiş olduğum madalyayı alamadım.

Şimdi ise emsallerime, madalya verilip maaş tahsis edildiğini haber aldım. Bana da hak etmiş olduğum madalyanın verilerek maaş tahsisi hususunda gereken muamelenin yapılmasına delaletlerinizi saygılarımla arz ederim. Terhis kayıt suretim eklidir. 6/5/1968

Yeregeçen Köyünden

309 (m:1891) Doğumlu Bayram Bayazıt

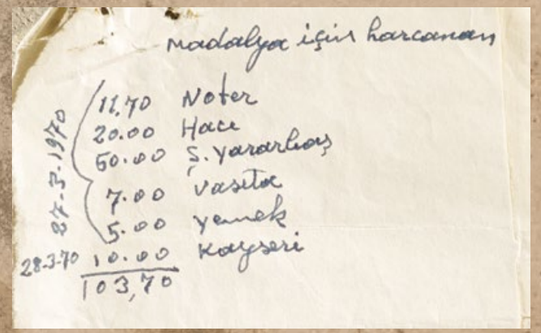

Madalya için harcanan

27.3.1970	11,70	Noter
	20.00	Hacı
	50.00	S. Yararlıoğ
	7.00	vasıta
	5.00	yemek
28.3.70	10.00	Kayseri
	103,70	

İs. 125 Yzb. Celalettin (Tümg. SORGUÇ) (1330-B. İs. 39)

M.S.B.lığı Müllakı. 16 ncı Tümen İstihkâm Bölük Komutanı olarak Yunan Başkomutanı’nın esir alınmasında bulundu. 1950’de emekli oldu.

E. Kur. Alb. Nusret Baycan’ın; **“Büyük Taarruzda Komuta Kademelerinde Görev Alanlarla Üst Düzeydeki Karargâh Subayları”** isimli çalışması sayfa 9’da Onbaşı Bayram Bayazıt’ın dilekçesinde bahsettiği Yüzbaşı Celalettin Bey’in Yunan Başkomutanının esir alınmasında görev aldığını teyit etmektedir.

Bayram Bayazıt’ın vermiş olduğu dilekçe ile Askerlik Şubesi kayıtlarında bazı tarihler uyuşmamakla birlikte kendi ifadesi ile yaşlılığının vermiş olduğu eksiklikler vurgulanmıştır. Bununla birlikte Bayram Bayazıt ismi anılmayan binlerce Mehmetçik’ten sadece birisidir. Onun ve bütün kahraman askerlerimiz sayesinde yüzlerce harp kazandık. Son kazandığımız ise Türk’ün ana yurdu Anadolu’dan bizleri atmak için yapılan son büyük darbeyi vuracak hamleydi. Emperyalistlerin Yunanlıları, Ermenileri kullandığı bu hamleleri Türk’ün cesareti ruhaniyeti sayesinde engellenmiş oldu. İfade etmek gerekir ki ilk bulunan fırsatta başka isimlerle bu hesap defteri tekrar açılmak istenecektir. Unutulmamalıdır ki Devletimizin, Vatanımızın ve Bayrağımızın kıymeti ödenen bedel kadardır. Mehmet Akif’in de mısralarında geçtiği gibi:

278

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

No. 127299

İSTİKLAL MADALYASI BELGESİ

30 Mayıs 1926 gün ve 869 sayılı İstiklâl Madalyası Kanunu gereğince Milli Orduda görev alan aşağıda kimliği yazılı Onbaşı'nın kırmızı şeritli İstiklâl Madalyası ile taltifi 29 ARALIK 1971 tarihinde Cumhurbaşkanlığınca onaylanmıştır.

MİLLİ SAVUNMA BAKANI NAMINA
PERSONEL DAİRE BAŞKANI
Fethi Ekinci
Tümgeneral

Kıtası : 90.Alay.2.Bl.
Rütbesi : Onbaşı
Adı, Soyadı : Bayram BAYAZIT
Baba adı : Beyazıt
Doğum tarihi : 1309
Sicil veya Kayıt No :

İşbu 127299 numaralı belge sahibi Bayram BAYAZIT vefat ettiğinden, istek üzerine 525 sayılı Kanunun 2 nci maddesi gereğince büyük oğlu Mehmet BAYAZIT'a intikâl ettirilmiştir.

MİLLİ SAVUNMA BAKANI NAMINA
Tümgeneral
Askerlik Şubesi Başkanı

Ey, bu topraklar için toprağa düşmüş asker!
Gökten ecdâd inerek öpse o pâk alnı değer.
Ne büyüksün ki kanın kurtarıyor Tevhîd’i...
Bedr’in arslanları ancak, bu kadar şanlı idi.
Sana dar gelmeyecek makberi kimler kazsın?
“Gömelim gel seni târîhe” desem, sığmazsın.

İstiklal Gazisi Bayram Bayazıt’ın; Nagant marka tüfeğini, Nüfus hüviyet cüzdanını, İstiklal Madalyası ve Belgesi ile Askerlik Şubesine vermiş olduğu parmak izli imzalı dilekçesini Milli Mücadele Müzemize bağışlayan değerli torunu Milli Sporcu Sayın Uğurcan Bayazıt’a teşekkür ediyorum. Bu yazıyı okuduktan sonra eminim ki bu emanetleri görmek isteyeceksiniz. İsteyenler Milli Mücadele Müzesinde Bayram Bayazıt’ın bizlere bırakmış olduğu emanetleri görüp tarihe tanıklık edebilirler... ▪

Yeşilhisar Soğanlı Bebeği

Oğuzhan Yalçın

Tarihî ve doğal güzellikleriyle Kapadokya bölgesine ait birçok özelliği içinde barındıran Soğanlı köyü Kayseri'nin ilçelerinden Yeşilhisar'a 15 km mesafede yer almaktadır. Köy, aynı adla anılan vadinin merkezinde bulunan eski yerleşim alanlarındaki peribacalarının oyma kaya kiliselerle iç içe geçtiği doğal yapısıyla yerli ve yabancı turistler tarafından sürekli ziyaret edilmektedir. Köyün diğer bir özelliği ise günümüzde marka hâline gelmiş, burada yaşayan insanların el emeği göz nuruyla ortaya çıkardığı tescilli Soğanlı Bebekleridir. Folklorik özellikler taşıyan yöresel kıyafetleriyle dikkat çeken ve sadece bu bölgeye has bez bebeklerin hikâyesi de yıllar önce buraya gelen yabancı turistlerin bu bebeğe olan ilgisiyle başlamıştır.

Kapadokya bölgesinin güneydoğu ucunda yer alan Soğanlı Vadisi, turistlerin genellikle Ürgüp, Göreme, Uçhisar gibi bölgenin en bilinen mekânlarını ziyaret ettikten sonraki uğrak noktalarındandır. Yeşilhisar ya da Ürgüp tarafından Taşkınpaşa yolunu kullanarak vadiye ulaşan ziyaretçiler; Erciyes'in püskürttüğü tüflerin aşınmasıyla oluşan peribacaları ve bir kısmı da bu peribacalarının içine oyulan kaya kiliseleriyle karşılaşırlar. Bölge; IV. yüzyıldan XIII. yüzyıla kadar tarihlenen, içerisinde zengin duvar resimlerinin (fresk) bulunduğu oyma kaya kiliseleri, taş evleri ve vadinin içine gizlenen bozulmamış doğal yapısıyla hayranlık uyandıran bir açık hava müzesidir.

Köyün bu eşsiz turizm değerinin yanında bugün bir marka hâline gelmiş Soğanlı Bez Bebeğinin ilk ortaya çıkışı 1960'lı yıllarda köyü gezmeye gelen turistlerin bir çocuğun elinde gördükleri bebeği beğenip satın almasıyla başlamıştır. Köydeki insanların anlattığı şekliyle olayın hikâyesi, çocuğuna öğretmenin verdiği el işi ödevinde yardım eden annenin bir ağaç dalından aldığı çubuğun etrafını kumaşla sararak bir bez bebek yapmasıyla başlar. Okuldan dönerken yoldan geçen turistler bu bez bebeği fark ederler, çok beğenerek çocuktan alırlar ve çocuğa bunun karşılığında biraz para verirler. Eve dönünce çocuk durumu annesine anlatır. Sonrasında annesi bir el işi ödevi olarak yapılan bebeğin turistlerin hoşuna gittiğini ve satın alındığını görünce yeniden bez bebekler yapar ve turistlere satmaya başlar. İlk başlarda üç dört kişiyle sınırlı olan bu iş, yöreye gelen turistler tarafından talep edilmeye başlayınca bütün köye yayılarak zamanla köylüler için bir gelir kaynağına dönüşmüştür. Günümüzde köyde yaşayan birçok kadının geçimini sağladığı Soğanlı Bebeğine ilgi arttıkça bu bebekler sadece köyle sınırlı kalmayıp çevreden gelen toptancılar tarafından satın alınarak çevredeki turistik merkezlerde de satılmaya başlamıştır.

Zaman geçtikçe çeşitlenen ve genellikle görünüşlerine göre isimler alan Soğanlı Bebeklerinin yapımında iskeletini oluşturmak için önceleri ağaç dalları kullanılırken günümüzde onun yerini 1 cm genişliğinde kolayca şekillendirilebilen yassı teller almıştır. Bu yassı tellerle oluşturulan şekillerden sonra normal boyutlardaki bebeğin başını yapmak için cam şişelerdeki gazoz kapakları bu tellere tutturulmaktadır. Bunun yanında daha büyük ölçülerdeki bebekler için

▼ F.:Ramazan Çırakoğlu

▲ F.: Caner Başer

patiskalarla kaplanan bez parçaları tercih edilmektedir. Bebeğin iskeletini dolgunlaştırmak amacıyla havlu parçaları şeritler hâlinde kesilerek tellere sarılırken, kıyafetlerinde ise kumaş olarak önceden ellerindeki giysileri değerlendiren köy halkı günümüzde satın aldıkları patiska, pazen, basma, kadife, saten gibi kumaş çeşitlerini kullanmaktadırlar. Böylece yöre halkı bu kumaşlarla günlük yöresel kıyafetlerinden şalvar, etek, önlük, elbise gibi giysileri dikerek bebeklere giydirmektedirler. Bebeğin baş kısmının tepe noktasından iki yana doğru önde düz bir şekilde yerleştirilen siyah renkte yün ipler ile bebeğin saçı oluşturulmaktadır. Gazoz kapaklarının patiska ile kaplanan kısmına da keçeli boya kalemlerle gözleri, burnu ve ağzı çizilerek yüzü ortaya çıkan bez bebeklerin çeşitli malzemelerle süslemeleri yapılmaktadır. Kumaş parçaları ile çeşitli modellerdeki dikilmiş kıyafetlerle yöresel görünüm kazanan Soğanlı Bebekleri, maharetli bayanların elinde yörenin kültürünü ve yöre insanını yansıtan bir değere dönüşürler. Yöre halkı bu şekilde oluşturduğu bebeklere üzerine giydirdiği kıyafetlerine ve eşyalarına göre; şalvarlı bebek, fistanlı bebek, önlüklü bebek, fesli bebek, kirmenli bebek, testili bebek gibi isimler vermektedirler. Bazı bebeklerin baş kısmı yuvarlak bazıları da sivri tepelik şeklinde yapıldıkları için şekline göre adlandırılırlar.

Soğanlı Bebeğinin zaman içerisinde yöreye gelen turistler tarafından yoğun ilgi görmesi bu bez bebeklerin köyün dışında bu işi bilmeyen başka kişiler tarafından da üretilmesine ve böylece kalitesinin düşmesine neden olmuştur. Bu durumundan rahatsız olan ve bunun önüne geçmek isteyen köy halkı kalitenin devamlılığı ve yöresel özelliklerinin korunması amacıyla Kayseri Valiliğinin de desteğiyle Türk Patent Enstitüsüne yapılan başvuru ile Soğanlı Bez Bebeği adıyla bu bez bebekleri tescillettirmiştir. Bir marka hâline gelen bu bebekler birçok festivalde tanıtılmaya devam etmektedir. Aynı şekilde kurdukları kooperatifle hep birlikte hareket eden yöre insanı birliktelik sağlayarak toptan ve sürekli satış yapma imkânını bulmuş, elde ettikleri geliri eşit miktarda paylaşmayı gerçekleştirmişlerdir. Bunun yanında Kayseri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından Soğanlı Bebeği yapımı kursu açılarak bu kültürel değerin doğru bir biçimde sürdürülebilmesi için destek sağlanmıştır.

Soğanlının yöresel kıyafetli bu bez bebekleri bölgemizin folklorik kültürünü tanıtan, geçmişe ve geleceğe kültürel köprü atabilen, turizm sektörüyle de uluslararası kültür alışverişini sağlayan şekliyle gün geçtikçe daha önem kazanmaktadır. Bu manada yaklaşık 60 yıllık bir geçmişi olan Soğanlı Bebekleri dekoratif olmasının da ötesinde, giyim kuşamıyla bölge insanının bir yansımasıdır aslında. Unutulmaya yüz tutmuş bazı yöresel kıyafetlerin hâlâ bebekler üzerinde yaşatılmaya çalışılması da bu bebekleri değerli kılmaktadır. Köy halkı, ilk önceleri kendi giysilerinden elde ettikleri kumaşları ve çevrelerinde bulunan eşyaları kullandıkları için doğal olarak kendilerini ve bölgeyi yansıtmaktadır. Bunun sonucunda el yapımı bebeklerle folklorik zenginlikleri gelecek kuşaklara götürürken dünü bugüne, bugünü yarına aktarmak ve bu arada yepyeni bir iş kolu yaratmak mümkün olmuştur. Böylece boş zamanların ve bölgedeki potansiyel iş gücünün değerlendirilmesi ile aile ekonomisine katkıda bulunulmasını sağlanmıştır. Sonuç olarak Soğanlı Bebeğinin yapılış yöntemleri ve geleneksel kıyafetlerle ilgili kültürel mirasın belgelemesini, bu folklorik bebeklerin korunmasını ve gelecek nesillere taşınmasını sağlamak bütün bölge insanı için önem arz etmektedir. ▪

Kaynaklar:

- Sakin, N., **Yerel Bir Kültür Örneği: Soğanlı Bebekleri**, Folklor/Edebiyat, Sayı:16/63, 2010
- Ceylan, E., **Soğanlı Bez Bebekleri**, Online Büt Dergisi, s. 26-27, Sayı 17, 2014
- https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kayseri/nealinir/soganli-bez-bebekleri
- http://www.kayseri.gov.tr/soganli-bebekleri

KAYSERİDE SELÇUKLU DÖNEMİ TASAVVUF DÜNYASI

Mehmet Çayırdağ

Kayseri Türklerin eline geçtikten kısa süre sonra eğitim kurumları olan medreseler inşa edilmeye başlanmıştır. Danışmendliler döneminde 1140 yılında Kayseri'yi devletine başkent yapan üçüncü hükümdar Melik Mehmed Gazi, Cami-i Kebir'i (Ulu Cami, Sultan Camii) yaptırırken hemen önüne de Melikgazi Medresesi'ni yaptırmıştır. Kayseri'nin ilk eğitim kurumu olan bu medrese 1960'lı yıllarda Kayseri Belediye Başkanı tarafından ortadan kaldırılmıştır. Bu medreseden sonra hemen yakınına bugün Hatuniye Medresesi olarak bilinen medrese inşa edilmiştir. Daha sonra herhâlde depremden harap hâle gelince 1432 yılında Dulkadiroğlu Nasreddin Mehmed Bey medreseyi yeniden inşa ettirmiştir ve medrese, Nasreddin Mehmed Bey'in Kayseri'de idarecilikte bulunan hanımı Hatice (Mısır) Hatun'dan dolayı Hatuniye Medresesi ismini almıştır. Nitekim bina incelendiğinde toprak seviyesinden bir metre yukarıya kadar devam eden eski mükemmel yapıdan izler ve sonraki onarımda duvarlarda rastgele kullanılan ilk yapıya ait geometrik tezyinatlı taşlar görülmektedir.

Kayseri'nin üçüncü eğitim kurumu olan medrese yine Danışmendliler döneminde, ilk defa sur dışına yapılan Gülük Camii ile bitişik Gülük Medresesi'dir. Özel bir planı bulunan bu binalar da yine depremle harap olması üzerine aileden Adsız Elti Hatun tarafından 1210/11 tarihinde yenilenmiş ve caminin kuzeydoğu köşesine yeni bir anıt kapı ilave edilmiştir. Cami ve medreseyi, yine bir depremle harap olması üzerine 1335 yılında İlhanlı döneminde Gülük Şemseddin isimli bir şahıs onarmış, eski mihrabın üzerine meşhur çini mihrabı kaplanmış ve cami ve medreseye büyük vakıflar bağışlamıştır.

Kayseri'nin dördüncü medresesini yine bir külliye içerisinde Selçuklular döneminde Hoca Hasan yaptırmıştır. 1169 yılında Danışmendlilerden Kayseri'yi ele geçiren Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan bir müddet sonra memleketini 11 oğlu arasında taksim etmiş, bunlardan Nureddin Sultan Şah'ın hissesine de Kayseri düşmüştür. Kayseri'de melik (müstakil vali) olarak idarede bulunan Sultan Şah'ın yanına da atabek (lala) olarak tecrübeli veziri Hoca Hasan'ı vermişti. İşte bu Hoca Hasan şehirde 1193 yılında cami ve hamamla birlikte bu medreseyi de yaptırmıştır. Bu tarihte II. Kılıç Arslan vefat etmiş, Konya'da veliaht olan küçük oğlu I. Gıyaseddin Keyhüsrev tahta çıkmıştır. Kayseri'de Selçuklular zamanında inşa edilen beşinci medrese 12. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilen Lala (Lale) Külliyesi'ne dâhil Lala Medresesi'dir. Külliyenin türbesinin güneyinde yer alan bu medrese kalıntıları burada toprak altında bulunmaktadır.

Kayseri'de Selçuklular zamanındaki altıncı medrese I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in ikinci saltanat yıllarında, 1205/6 tarihinde inşa edilen Gıyasiye Medresesi (Tıp Okulu) ve Şifaiye (hastane) binalarıdır. Bunlar birbiri ile bitişik olarak inşa edildiklerinden dünyanın ilk tarihî tıp kurumu olarak bilinmektedir.

Gıyasiye Şifahiye etrafında Selçuklular döneminde bir üniversite kampüsü oluşmuştur. Bu kampüs; yukarıda saydığımız Melikgazi, Hatuniye, Gülük, Hoca Hasan, Lala medreselerine ilaveten bu medresenin hemen önündeki Avgunlu Medrese, 1238 yılında tamamlanan Hunat Hatun Külliyesi'ndeki Hunat Medresesi, aynı yıl yapılan bunun doğusundaki Saraceddin (Küçük Hunat) Medresesi, 1249 yılında yaptırılan Hacı Kılıç Medresesi, Sivas Caddesi üzerinde, şimdi yıkılmış Ziyaiye Medresesi, 1267 yılında meşhur Selçuklu Veziri Sahib Ata Fahrettin Ali'nin yaptırdığı Sahibiye Medresesi ve Kapalı Çarşı altında şimdi yıkılmış Pervane Bey Medresesi'nden oluşuyordu. Bu sebeple Selçuklular döneminde Kayseri'nin diğer isimleri Darül-ilim veya makarr-ı ulema olmuştur.

Medreselerle yoğun şekilde şehirde ilmî hayat sürerken diğer taraftan şehirde bir kısım şeyhlerin yer aldığı tasavvufi hayat da sürüyordu. Devrin meşhur

Kayseri'de Selçuklular zamanındaki altıncı medrese I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in ikinci saltanat yıllarında, 1205/6 tarihinde inşa edilen Gıyasiye Medresesi ve Şifaiye binalarıdır. Bunlar birbiri ile bitişik olarak inşa edildiklerinden dünyanın ilk tarihî tıp kurumu olarak bilinmektedir.

▲ Turesan Veli Türbesi - Kitabe

▲ Turesan Veli - Sanduka

mutasavvufları yine Selçuklu sultanları ve hanedan üyelerinden destek görüyorlardı. Bunları tarih sırasına göre şu şekilde ele alacağız:

I. EVHADÜDDİN KİRMANİ VE AHİ EVRAN

Abbasi halifesi Ennasır Lidinullah'ın kurmuş olduğu fütüvvet teşkilatını Anadolu'ya yaymak üzere gönderilen Türk asıllı şeyh Evhadüddin Kirmani Anadolu'da Şeyhü-şüyuhü'r-rum (Anadolu Şeyhlerinin Şeyhi) olarak şöhret bulmuş, Kayseri'ye yerleşerek damadı Ahi Evran ile birlikte fütüvvet teşkilatının bir yansıması olmak üzere bilhassa esnaf içerisinde yer bulan Ahi teşkilatını organize etmiştir. Evhadüddin Kirmani Kayseri'de sur dışında Debbağlar (tabaklar) ve Külahçılar Çarşısı arasında bulunan mescide (Tabaklarönü Mescidi) bitişik olan hanigahta (tekke) kalıyordu. Han Camisi'nin güneyinde olan ve ellili yıllarda harap hâle gelen bu yapı da yine altmışlı yıllarda belediye başkanı olan meşhur zatın şehirde yıktırmış olduğu çok miktardaki tarihî eserler arasında yer almıştır. Mescidin, 1229/30 tarihli, I. Alaaddin Keykubad devrine ait tamir kitabesi bulunuyordu. Bu kitabe de yıkım esnasında kaybedilmiştir. Hanigah ise daha sonra Ahi Evran'ın da kullandığı, aynı yere yakın Ahi Evran Zaviyesi ismiyle bilinen yapıdır. Bu yapının özel işgaller altında olan kalıntıları da seksenli yılların başında belediyenin istimlak ve yıkım çalışmaları esnasında tarafımızdan fark edilerek kurtarılmış, daha sonra da Büyükşehir Belediye Başkanı Mehmet Özhaseki tarafından restorasyonu yapılıp müze yapılmak üzere esnaf (ahi) teşkilatına teslim edilmiştir. Evhadüddin-i Kirmani'nin oturmuş olduğu bu tekkenin yakınında kızı Fatma Hatun'un da evi bulunuyordu. Fatma Hatun (Bacı) Ahi Evran'ın karısı olup o da kadınlar arasında "Baciyan-ı Rum" (Anadolu Bacıları) teşkilatını kurmuştu. Şair olan Evhadüddin Kirmani sık sık Battal Mescidi'ne gider, burada inzivaya çekilirdi.

Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev'in Bağdat'a Abbasi Halifesi'ne elçi olarak gönderdiği hocası Malatyalı Şeyh Mecdüddin İshak'ın etrafında Evhadüddin Kirmani, Şeyh Nasıruddin Mahmud (Ahi Evran), Muhittin İbni Arabi de bulunuyordu. Gıyaseddin Keyhüsrev'in bu ikinci saltanatında (1204-1211) bu sultanla Kayseri'de görüşmüş ve ona şu rubaiyi söylemiştir: Kayseri'nin ayağının altında yer eskimekteydi. Köşkü gökyüzüne yükselmişti. Ey Keyhüsrev onun yerini almış durumdasın. Söyle o köşk nerede? Kayseri ise sanki hiç yaşamadı.

Evhadüddin Abbasi Halifesi tarafından Anadolu'da ahilerin şeyhi olarak görevlendirilmiş olduğundan, genellikle Kayseri'de oturmasına rağmen başka bölgelere de seyahatlerde bulunuyordu. Malatya'da bulunduğu esnada kendisine suikast teşebbüsünde bulunulmuş, Sivas'ta devrin âlimlerinden Necmeddin Daye ile görüşmüştür. Evhadüddin birkaç kez de Konya'ya gitmiştir. Kendisine muhalif olan Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin mürşidi Şems-i Tebrizi (Kamil-i Tebrini) ile Kayseri'de, yukarıda bahsi geçen Battal Mescidi'nde görüşmüştür. Yine Kayseri'deki ahilerin vakıflarına ait mallara el koyan müşrifi (vakıf görevlisi) I. Alaaddin Keykubad'a şikâyet eden Kirmani, ona şu rubaiyi yazmıştır: Her kim gönül rızasıyla bir dirhem biriktirirse onu sana vermedikçe sen ona rahat vermiyorsun. Herkesi inciterek göçüp gideceksin. Bari onun malını kendisine bırak öyle git.

Anadolu'da Türkmen dervişler Alaaddin Keykubad'a yakınlık duyuyorlar, o da onları gözetiyordu. Daha sonra Bağdad'a giderek orada 20 Nisan 1238'de vefat eden Kirmani'nin Kayseri ve Konya'da tarikatına mensup birçok meşhur müridi bulunuyordu. Bunlardan Kayseri'de kadılık da yapan Zahireddin Yusuf'u zikredebiliriz.

Tarikatı Kayseri'de yer bulan Evhadüddin Kirmani'nin 14. yüzyılda beylikler zamanında adına Kayseri'de tekkeler açıldığı ve bunlara geniş vakıflar yapıldığı görülmektedir. Nitekim Orta Anadolu'da Eretna Devleti'nin kurucusu Alaaddin Eretna'nın kendisi, hanımı ve çocukları olan sultanların medfun olduğu Kayseri'de Köşk Medrese ismi ile anılan tekkeyi (buk'a, hanıgah) Evhadi dervişlerine tahsis ettiğini vakfiyesinden ve Osmanlı dönemindeki vakıf kayıtlarından öğrenmekteyiz. Eretna'nın bu tekkeye vakfettiği yerler arasında bugün bilinen Endürlük köyünün gelirleri de bulunmaktadır.

Yine Evhadüddin Kirmani'nin fikriyatını sürdüren ve onu çok aşan faaliyetler içinde olan Ahi Evran Şeyh Nasiruddin Mahmud, El-Hoyi'ye gelince, Kayseri'de Debbağlar Çarşısı'nda yukarıda geçen tekkesinde ahiliği sistemleştirmiş ve tam bir esnaf teşkilatı hâline getirmiştir. Mesleği itibarı ile Ahi Evran aynı zamanda derici esnafının piri olarak kabul edilmiştir. Zaten Kayseri her dönemde ahilikte ön plana çıkmış, debbağlık ve deri işçiliği şehirde geniş alanlara yayılmıştır. Yine deri boyacılığı da çok önem kazanmıştır.

1243 yılında Kayseri Moğollar tarafından muhasara edildiğinde şehri devlet kuvvetleri ile birlikte ahiler savunmuştur. Ancak bir Ermeni dönmesinin ihaneti ile şehir düşünce Moğol katliamından halkla birlikte ahiler de büyük zarar görmüşlerdir. Bu hadiseler içinde Ahi Evran'ın olup olmadığı belli değildir. Onun bu sırada Kayseri dışında sürgünde olduğunu ileri sürenler vardır.

Ahi Evran daha sonraları önce Konya'ya, oradan da Kırşehir'e gelip yerleşmiştir. Burada dergâhını kuran Ahi Evran, işgalci Moğollara karşı toplu faaliyetlerde olması sebebi ile Moğol idareciler tarafından arkadaşları ile birlikte katledilmiştir.

14. yüzyılda Kayseri'de yapılan Osmanlı tahrirlerinde; şehre gelen bir su kanalının "Ahi Evran Suyu" olarak isimlendirildiği ve aynı zamanda bu suyun vakıf olduğu, suyun dört çeşme ve bir teraziye su verdiği kayıtlıdır. Bu kayıtlarda vakfın mütevellisinin de Ahi Evran evladından Ahi Bahşi olduğu ayrıca belirtilmiştir. Bu bilgilerden Ahi Evran evladının Kayseri'de devam ettiği anlaşılmaktadır.

▲ Seyyid Burhaneddin Türbesi

II. SEYYİD BURHANEDDİN VE MEVLEVİLER

Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin hocası olan Seyyid Burhaneddin Tirmizi Kayseri'de Mevleviliği başlatan zat olmuştur. Aslen Özbekistan'ın Afganistan sınırında olan Tirmiz şehrinde yaklaşık 1146 yılında dünyaya gelmiştir. Gençlik yıllarında Afganistan'ın Belh şehrinde dergâhı bulunan ve Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin babası olan Sultanülülema Bahaeddin Veled'in dergâhına giderek onun müridi olmuştur. Bulundukları alanlarda hüküm süren Harzemşahlar Devleti'ne karşı Cengiz-Moğol baskısının artması üzerine önce Bahaeddin Veled ve Mevlana Anadolu'ya göçüp Konya'ya yerleşerek Selçuklu Devleti himayesine girmişlerdir. Bahaeddin Veled'in 1231 yılında Konya'da vefat etmesi üzerine babasız ve hocasız kalan Mevlana'yı yetiştirmek üzere Konya'ya gelen Seyyid Burhaneddin 1239 veya 1240 yılında onun yetiştiğine kanaat getirmesi ve Mevlana'nın daha sonra mürşidi olan Şems-i Tebrizi'nin Konya'ya gelmesi üzerine, daha önce gördüğü ve sevdiği Kayseri'ye gelip yerleşerek burada kurduğu dergâhında fikrî faaliyetlerine devam etmiştir. Onun zamanında Kayseri'de bulunan Selçuklu devlet adamı (o dönemde herhâlde Kayseri valisi, emiri idi) Sahip Şemseddin İsfahani ona çok yakınlık göstermiş, yardımlarda bulunmuş ve müridi olmuştur. Seyyid Burhaneddin'in dergâhı (tekkesi) şimdiki kale önünde, Ziraat Bankası ve Kağnıpazarı arasında idi. Devrin kaynağı Ahmet Eflaki'nin "Menakibü'l Arifin" isimli eserine göre Seyyid burada 1243 yılında Kayseri'nin Moğollar tarafından işgali ve katliamına da şahit olmuştur. Seyyid'in bu tarihten bir müddet sonra herhâlde 1244 yılında vefat ettiği ortaya çıkmaktadır. Onun vefatıyla Kayseri'de, başta sonradan vezir olan baş müridi Vali Sahip Şemseddin İsfahani olmak üzere büyük bir cenaze merasimi tertip edilmiş ve şimdi adı ile bilinen mezarlığa defnedilmiştir. Mezarının üzerine türbe II. Abdulhamid döneminde vakıf bütçesinden yaptırılmıştır. Seyyid'in vefatından sonra Kayseri'yi tekrar ziyaret eden Mevlana, Sahip'ten onun bazı kitaplarını alarak geri dönmüştür.

Seyyid'in bazı sözlerini yazan ve Kur'an'ın bazı ayetlerini tefsir eden, kendisinden çok sonra müridleri tarafından kaleme alınan "Maarif" isimli bir risalesi bulunmaktadır. Ona ait başkaca esere henüz rastlanmamıştır.

Seyyid Burhaneddin zamanında dergâhına bir vakıf yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu vakfa bazı yerlerle birlikte Hisarcık'ın Gürle semti de vakfedilmiştir. Vakfı kimin tesis ettiği belli değildir. Mevlana zamanında Kayseri'de önemli Mevlevi devlet adamlarından Alameddin Kayser (Kayseri valisi ve sonradan Mevlana'nın türbesini yaptıran) ile Eminüddin Mikail de birer Mevlevi tekkesi yaptırmışlar ve bunlara geniş vakıflar bağlamışlardır. Alameddin Kayser'in tekkesine bağladığı vakıflardan birisi Tavlusun'dur (eski adı Tavansun). Ancak bu tekkeler yıkılıp yok oldukları için bugün yerleri belli değildir.

Osmanlı döneminde IV. Murad'ın veziriazamlarından Bayram Paşa, harap olan, Seyyid Burhaneddin'in oturmuş olduğu Kayseri Mevlevihanesi'ni 1437 yılında yenilemiş ve buraya zengin vakıflar bağlamıştır. Yıkılan bu mevlevihanenin yerine yakın zamanlarda Vakıflarca bir iş hanı yaptırılmış, tekke arazisinin bazı bölümleri de özel mülke geçmiş ve buralara binalar yaptırılmıştır.

Seyyid Burhaneddin'den sonra Kayseri'de çeşitli devlet adamları ve eşraftan meydana gelen büyük ve etkin bir Mevlevi grubu oluşmuştur. Nitekim Mevlana'nın oğlu Sultan Veled, Divan'ında bulunan Kayseri kasidesinde şehirdeki ileri gelen bu Mevlevileri büyük övgülerle anmaktadır. Mevlana döneminde onun adına Kayseri'ye Selçukluların çok önemli devlet adamı ve Mevlana'nın müridi olan Pervane Muineddin Süleyman büyük bir medrese (Kapalı Çarşı'da Pervane Bey Medresesi) yaptırmış ve buraya başta Kayseri'nin Pervana (Pervane) adı ile bilinen tarım arazisi yanında çok büyük vakıflar tahsis etmiştir. Medrese tamamlandığında Mevlana vefat etmiş olduğundan açılışı Sultan Veled yapmıştır. Süleyman Pervane'nin hanımı (daha önce II. Keyhüsrev'in karısı) olan Gürcü Hatun da Mevlana'nın yakını idi ve daha çok Kayseri'de kalıyordu. Mevleviler etrafında

▲ Kızıl Köşk

▲ Turesan Veli Türbesi

İran asıllı Selçuklu devlet adamlarından bir lobi oluşmuştur.

III. MUHYİDDİN ARABİ VE TACEDDİN EMİR TAC

Büyük mutasavvıf Muhyiddin Arabi (ibni Arabi) Endülüs'te yetişmiş ve İslam dünyasının birçok bölgelerini dolaşıp İbn Rüşd gibi birçok ilim adamı ile görüşerek onlardan istifade etmiştir. Yazmış olduğu 410 civarındaki eseri arasında Fütühatül-Mekkiye ve Füsusül-Hikem gibi eserleri ile büyük şöhret kazanmıştır. Abbasi Halifesi ve Anadolu Selçuklu sultanlarından I. Gıyaseddin Keyhüsrev ve oğlu I. İzzeddin Keykavus nezdinde önemli itibara sahip olup bunlara bir bakıma hocalık yapmış olan meşhur Malatyalı Şeyh Mecdeddin İshak, İbn Arabi'yi Malatya'ya davet etmiş ve onun uzun süre Anadolu Selçuklu ülkesinde kalmasını sağlamıştır. Mecdeddin artık onun yakın dostu idi. Mecdeddin'le 1205 senesinde Hac sırasında tanışmıştı. İbn

Arabi çok önceleri gördüğü bir rüyada, İspanya'dan yolculuğa çıkmadan önce Mecdeddin İshak ve meşhur oğlu Sadreddin Konevi'nin başlıca dostları olduğunu görmüştü. 1205 yılında Malatya'dan İbni Arabi'yi davet eden Mecdeddin, ona beraberce Selçuklu Başkenti Konya'ya, Sultan I. Keyhüsrev'in yanına gitmeyi teklif ve davet etmişti. Bu teklifi kabul eden İbni Arabi Musul'dan Malatya'ya gelmiş ve Konya'ya geldiklerinde Keyhüsrev tarafından karşılanmışlardır. Devlette görev almak istemeyen Mecdeddin Malatya'ya vali olarak tayin edilen Şehzade Keykavus'u yetiştirmek üzere onunla birlikte, İbni Arabi ile beraber tekrar bu şehre gelmişlerdir. İbni Arabi bir ara Kahire'ye gitti ise de sonra tekrar Malatya'ya dönmüş ve I. İzzeddin Keykavus'un babasının yerine tahta çıktığı yıl olan 1211 yılında Konya'ya gelmiştir. Sürekli seyahat eden Arabi burada da uzun süre durmayarak birkaç kere Malatya'ya gidip gelmiş, bu arada Selçuklu merkezleri olan Konya ve Kayseri arasında sürekli seyahatlere çıkmıştır. Sultan Keykavus'la sıkı bir dostluk geliştirmiştir. Mecdeddin'in 1215/16 yılında ölümünden sonra onun dul eşiyle evlenmiş ve oğlu Sadreddin Konevi'nin eğitimini de üzerine almıştır. 1211 yılında kendi oğlu da doğan İbni Arabi I. Alaaddin Keykubad'ın hükümdarlığının ilk yıllarında Anadolu'yu terk ederek Şam'a yerleşmiştir.

I. Alaaddin Keykubad'ın oğlu Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev (1237-1246), Kayseri'de İbni Arabi'nin yakını olan Tacettin Emir Tac isimli şeyhe, şehrin Billur Bağları semtinde güneyden ovaya hâkim bir tepede, halkın Kızılköşk ismini verdiği bir tekke yaptırmıştır. Bu tekkeye etrafındaki geniş arazileri tahsis eden sultan Erciyes'ten gelip Hisarcık'tan akan suyun da tekke ve arazisi için belli günlerde buraya kadar akıtılmasını vakfetmiştir. Bu su vakfına ait 1246 tarihli vakfiyenin sureti zamanımıza kadar gelebilmiştir. Tercümesi yapılmış bir suretten vakfiyenin, sultanın da bulunduğu Konya'da yazdırılmış olduğu, vakıf şahitleri arasında Seyyid Burhaneddin'in ve Mevlana'nın da bulunduğu görülmektedir. Keyhüsrev'in ölüm yılına isabet eden 1246 tarihinin tercümede yapılan yanlışlıktan ortaya çıktığını düşünmekteyiz. Zira bu tarihte Seyyid Burhaneddin'in vefat etmiş olması lazım gelmektedir. Herhâlde tarih 1239 ve 1240 yılı olacaktır. Bu tarihte Şam'da İbni Arabi de vefat etmiştir. Keyhüsrev'in bu su vakfiyesi onun tekkeyi yaptırıp geniş araziyi buna vakfetmiş olacağı asıl vakfının bir ek vakfiyesi gibi gözükmektedir. Onun bu husustaki asıl vakfiyesi herhâlde kaybolmuş olmalıdır.

İbni Arabi soyundan ve muhakkak ki onun yolundan olan Tacettin Emir Tac hakkında şimdilik başkaca bir malumat edinebilmiş değiliz. Tekke (Kızılköşk) harap hâlde mülkiyeti özel şahıslara geçmiş olarak günümüze kalabilmiştir. Kayseri Büyükşehir Belediyesince bu tarihî yapının kurtarılması planlanmış ve belediyeye mülkiyet devri yapılmıştır.

IV. ŞEYH TURESAN VELİ VE HUNAT HATUN

Büyük Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubad'ın zevcesi, II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in annesi olan Mahperi Hunat Hatun, bilindiği üzere Alanya Tekfuru'nun kızı idi. Alaaddin Keykubad saltanatının ilk yılında (1221) Alanya'yı fethetti ve teslim aldığı tekfurun kızını da zevceliğe kabul etti. Alaaddin Keykubad tekfura yaptığı teslim anlaşmasının bir maddesinde Mahperi ismini verdiği zevcesinin eski dininde yani Hristiyanlıkta kalmasına müsaade etti. Bu sebeple kocasının saltanatı süresince Hunat Hatun rahatça dinî vecibelerini yaşadı ve kendisine müdahale eden olmadı. Mahperi Hatun, Hunat (Huand, Hand, Büyük Hatun) unvanı ile şöhret bulmuş, bu unvan onun ismi yerine geçmiştir.

Alaaddin Keykubat 1237 de Kayseri'de Keykubadiye Sarayı'nda zehirlenerek vefat edince yerine, Hunat Hatun'dan olan büyük oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev bir darbe ile tahta çıkmıştır. Hâlbuki o, Eyyubilerden olan ikinci hanımından doğan ortanca oğlu Kılıç Arslan'ın tahta çıkarılmasını vasiyet etmişti.

Hunat Hatun bir yıl sonra 1238 yılında Kayseri'de Hunat Camii'ni yaptırıp valide sultan olarak Müslümanlığı kabul etmiş olduğunu ilan etmiş oluyordu. Bundan sonra çocukları ve torunları zamanında uzun bir ömür sürmüş olan Hunat Hatun, yaptırmış olduğu çok miktardaki hayır eserleri ile şöhret bulmuştur. Bu hayır eserlerinden birisi de İncesu ile Ürgüp arasında bulunan Tekke Dağı'na, Şeyh Turesan Veli'ye yaptırmış olduğu tekkedir. Orijinal hâli ile zamanımıza kadar gelmiş bulunan bu Selçuklu tekkesinin yerini böyle ıssız bir yerde muhakkak ki Şeyh Turesan Veli seçmiştir. Hunat Hatun ayrıca bu şeyhe ve tekkeye kendi malikhanesi (gelirlerini kendisinin aldığı yer) Ürgüp'ün İncesu'ya kadar olan, tekkenin de içerisinde bulunduğu yüzlerce dönüm dağlık araziyi giderlerini karşılaması için vakfetmiştir. Vakfiyenin orijinali kaybolmuş olup hatalarla yapılmış tercümesi zamanımıza kadar gelmiştir.

Aşağı yukarı aynı tarihlerde oğlu II. Keyhüsrev Kayseri'de İbni Arabi tarikatına bir tekke inşa etmiştir (Tacettin Emir Tekkesi, Kızılköşk). Hunat Hatun'un da bir başka şeyhe böyle önemli bir destekte bulunuyor olmasının herhâlde başka bir sebebi olması gerekiyordu. Hunat Hatun yukarıda bahsedildiği gibi Hristiyan bir aileye mensuptu ve çocukluğunu, gençliğini bu inanış içerinde geçirmişti. Her ne kadar oğlu sultan olunca siyaseten dinini değiştirmiş gibi görünüyorsa da, uzun ömrü içerisinde hiç kimseye nasip olmayan hayır eserleri meydana getirmiş olmasına bakılırsa onun samimi bir Müslüman olduğu anlaşılmaktadır. İşte onun bu sağlam İslami inanca girmesine kim sebep olmuş olabilir? Bu zat öyle anlaşılıyor ki Şeyh Turesan Veli'dir. Aksi takdirde Valide Sultan'ın bir başkasına değil de bu şeyhe bu kadar lütuflarda bulunmasını başka şekilde izah etmemiz mümkün değildir. Onun herhâlde Valide Hatun üzerinde çok büyük bir müessiriyeti vardır. Bütün bu duruma rağmen Şeyh hayat tarzını ve tasavvuf faaliyetinin gereğini terk etmemiş, saraya yaklaşmamış, böyle dağlar başında irşadını sürdürmüştür. Şeyhin tarikatının ne olduğunu onun mürşidinin kim olduğunu bugün bilemiyoruz. Herhangi bir eseri de elimizde bulunmuyor. Acaba o da ahi mi idi, halveti mi idi? Bilemiyoruz.

1242/43 senesinde vefat etmiş bulunan (kitabeye göre) Şeyh Turesan Veli'nin vakıf kayıtlarına göre evladının İncesu ilçesinde yaşadığı görülmektedir. Vakıf terk edilip emlaki kaybedilmiş olan vakfın arazisinin, vakfiyesi ve sınır nağmesine göre tekrar tescili için, Vakıflarda görev yaptığımız esnada dava açılmıştır. Bugün de tekkesinin (zaviye) bakımı ve onarımı hayırseverler eli ile yürütülmektedir.

Kayseri'de bulunan Kalenderhane ve İshakiye tekkelerinin de Selçuklular zamanında faaliyette olduğu tahmin edilebilir. ▪

Kaynakça

- Prof. Dr. Mikail BAYRAM, Anadolu Selçukluları Zamanında Kayseri'de Evhadi Dervişler, III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, E.Ü. Kayseri ve Yöresi Tarih Araştırmaları Merkezi Yayın No: 4, Kayseri 2000, s. 43-56.
- Mikail BAYRAM, Ahi Evran, Ankara 1995.
- Mehmet ÇAYIRDAĞ, Seyyid Burhaneddin Hüseyin, Kayseri 1997.
- Mehmet ÇAYIRDAĞ, Seyyid Burhaneddin'den Sonra Kayseri'de Mevlevilik, III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri, s. 101-114.
- Mehmet ÇAYIRDAĞ, Şeyh Turesan-ı Veli Hazretleri ve İncesu Yöresindeki 7 Zaviye, Kayseri 2014.
- Rafet YİNANÇ, Mevlana'nın Şahitlik Ettiği Selçuklu Sultanı II. Gıyaseddin Keyhüsrev Vakfiyesi, Mevlana Üzerine Araştırmalar, Konya 1983.
- Yasemin DEKER, Hisarcık Suyu Vakfiyesi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kayseri Ansiklopedisi, Kayseri 2013, c. 3, s.191-193.
- Sahra Nur YILDIZ ve Haşim ŞAHİN, Sultanların Yakınında Mecdüddin İshak, İbni Arabi ve Selçuklu Sarayı, Anadolu Selçukluları, Ortaçağ Orta Doğusunda Saray ve Toplum, Yapı Kredi Yayınları, İst. 2017 s. 139-161.

1915 Çanakkale Savaşı Şehit ve Gazi Yakınları Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği Kurucu Genel Başkanı

RIZA YAĞAR

ile Söyleşi

Mustafa İbakorkmaz

■ **Başkanım, Çanakkale ile ilgili hassasiyetiniz nereden kaynaklanıyor?**

● Benim dedem Seyit oğlu Rıza 1915'te 33 yaşındayken Çanakkale Savaşı'na katılmış. Biz aile olarak dedemin Çanakkale'de şehit olduğunu biliyorduk. Fakat dedemin şehadeti Genelkurmay kayıtlarında da geçiyor. Allah Çanakkale'deki bütün şehitlerimizden razı olsun. Bana dedemin adını verdikleri için babannem beni babası gibi severdi. Onun hatıralarıyla büyüdüm. Çanakkale ve oradaki şehitlerimiz benim çocukluğumdan beri büyük bir hassasiyet duyduğum bir konu oldu.

■ **Sayın başkanım böyle bir dernek kurmak nereden aklınıza geldi?**

● Bu derneği kurmamızın bir hikâyesi var. Rahmetli dedem, yıllarca benim rüyalarıma girdi. Sen nasıl evlatsın, ecdadına sahip çıkmıyorsun diye beni birkaç kez ikaz etti. 2015 yılında dedemin ikazı daha bariz ortaya çıktı. Zaten eşim Fatma Hanım'ın da iki dedesi Çanakkale'de şehit kalmış. Onunla birlikte evimizde bir olay yaşadık. Yaşadığımız olay ürpertici bir olaydı. Hâlen anlatırken bile etkisini hissediyorum. O olayın ardından hemen ertesi gün Genelkurmay'a mektup yazdım. Kendimden bahsettim ve ecdadıma sahip çıkmak istiyorum diye belirttim. Mektup ulaştıktan kısa bir süre sonra beni cep telefonumdan aradılar. Mektubunuzu aldık, gerçekten bir Çanakkale şehidinin torunuysanız evraklarınızı hazırlayın ve durumu tescillettirin, bize gönderin, sizinle özel görüşeceğiz dediler.

Dedemin geçmişini bildiğim hâlde nüfus müdürlüğüne giderek bayağı bir uğraştım. Seyit oğlu Rıza'nın kayıtlarını çıkarttırdım. Nüfustan bunu tescil ettirdim. Ardından evrakları Ankara'ya gönderdim. Belli bir süre sonra arşivden araştırdıklarını söyleyip, Seyit oğlu Rıza'nın yakınısınız, sizinle tanışmak istiyoruz dediler. Randevulaştık. Belirlediğimiz günde Genelkurmay Başkanlığına bağlı Mehmetçik Vakfından dört kişilik bir ekiple Kayseri'ye geldiler. Birlikte yemek yedik. Elimizden geldiğince evimizde ağırladık. Evimizde çekim yaptılar. Elimdeki tüm belgeleri onlara sundum. Aile büyüklerimiz-

den hayatta olan halamı çağırdım. Birlikte sohbet ettik. Daha sonra bu çekimleri Çanakkale Kuşağında belgesel olarak yayınladılar.

programında bizi aralarında görmek istediklerini söylediler. Belirlediğimiz aile yakınlarımızla birlikte bizi Çanakkale'ye götürdüler. İki gün boyunca bizi misafir edip ağırladılar, onurlandırdılar. İlişkilerimizin devam edeceğini söylediler. 13 Nisan 2016'da "Türkiye Şehitlerini Anıyor" programında dedemin adına Askeri Harbiye Müzesinde program yapmak istediklerini bildirdiler. Program günü ailemden birkaç yakınımla birlikte katıldık. Dedem Seyit oğlu Rıza adına düzenlenen özel bir programdı bu. O gün bize madalya verdiler. Dedemin askerlik künyesini ve onur belgesini verdiler.

Gönüllü çocuklarla tiyatro çalışması yapıyoruz. Çocuklarımızın sırf çalışmaları sırasındaki küçük ihtiyaçlarını karşılamak için bile kapı kapı geziyoruz. Ama Allah razı olsun esnaftan güzel dostlarımız bu ihtiyaçlarımız konusunda bize içtenlikle yardımcı oluyorlar. Neticede Sarıkamış Beyaz Kurşun diye bir oyun sahneleyeceğiz.

2016 yılının 18 Mart'ında Şehitleri Anma Günü için 8-10 kişilik bir kontenjanla bizi Cumhurbaşkanı'nın davetlisi olarak çağırdılar. Çanakkale Şehitleri yakını olarak anma

Bu programdan sonraki sohbetimizde Çanakkale'nin bizim vazgeçilmez bir tarihimiz olduğunu söylediler. Benim hassasiyetimi ve Çanakkale'ye gönül verdiğimi gördükleri için bir dernek çalışması yapmamı tavsiye ettiler. Ülkemizde Çanakkale üzerine çalışmalara yoğunluk verileceğini, Çanakkale'nin dünya çapında tanıtılması gerektiğini söylediler. Geçmişte epey bir dernek çalışması yapmıştım. Epey tecrübem vardı. Bu programdan döndükten sonra, dernek çalışmalarına başladım. Fakat o süreçte 15 Temmuz hadisesi meydana geldi. Ben de bu vakitten sonra dernek faaliyeti yürütmek pek mümkün olmaz diyerek çalışmayı bıraktım. 2016 yılının Kasım ayında beni yeniden arayarak dernek çalışmalarına devam edip etmediğimi sordular. Ben de ülkemizin o günlerdeki durumunu göz önünde bulundurarak çalışmalara girmek istemediğimi iletttim. Dernek kurmak için iyi bir zamanlama olduğunu, hemen başlamamı söylediler. Ben de hemen Kayseri Valiliği Dernekler Müdürlüğüne müracaatımı yaptım. Fakat, derneğin adında şehit gazi ibaresi olduğu için böyle bir derneğin açılamayacağını söylediler. Tekrar Mehmetçik Vakfından görüştüğümüz ekiple irtibata geçtim. Böyle bir dernek kurulamayacağı cevabı aldığımı ilettim. Biz gerekli yerleri arıyoruz dediler. Bir süre sonra Dernekler Müdürlüğünden beni aradılar ve gelin müracaatınızı yapın dediler. Böylelikle derneğimizi açmış olduk.

Peki derneği kurduktan sonraki süreçte neler yaşadınız?

Bildiğiniz gibi, dernek faaliyetleri zordur. Özellikle maddi imkânlarımızın kısıtlı olduğu düşünülürse ne tür zorluklar yaşadığımız anlaşılacaktır. Nitekim tamamen kendi gücümüzün yettiği kadar derneğimizi basında tanıtmaya çalıştık. Kurumları ziyaret ettik. Çanakkale şehitleri söz konusu olduğunda Allah razı olsun kapısını çaldığımız her yerde iyi karşılandık. İki sene süren çalışmalarımızın ardından şu andaki yerimize taşındık. Mekânımızın bakımını yaparak dernek faaliyetlerimize uygun hâle getirdik.

Bu arada görüşmelerimiz devam etti. Bizi şube açarak federasyon hâline gelme konusunda teşvik ettiler. Bu doğrultuda tüzüğümüzde gereken değişiklikleri yaptık. Türkiye çapında şube açabilecek yeterliliğe sahip olduk. Bu sebeple derneğimizin isminde yer alan Kayseri ibaresini de kaldırdık. Bu çalışmalar sonucunda merkezi Kayseri olan derneğimiz, Türkiye genelinde federasyon ya da konfederasyon olma hakkını kazandı. Derneğimizin bu özelliklerinden dolayı merkezimizin Ankara'ya taşınması konusunda teklifler de geldi. Fakat biz merkezimizin Kayseri'de kalmasını tercih ettik. Kayseri halkından, yerel yönetimlerden, kurumlardan ve ticaret erbabından destek görürsek tüm Türkiye'ye Kayseri'yi merkez alarak bu konuda hizmet etmek istiyoruz.

Sıkıntılar yaşadığımız hâlde Çanakkale konusundaki hassasiyetleri kesinlikle suistimal etmek istemiyoruz. Gerçekleştirmek istediğimiz etkinliklerimiz var. Mesela gönüllü çocuklarla tiyatro çalışması yapıyoruz. Çocuklarımızın sırf çalışmaları sırasındaki küçük ihtiyaçlarını karşılamak için bile kapı kapı geziyoruz. Ama Allah razı olsun esnaftan güzel dostlarımız bu ihtiyaçlarımız konusunda bize içtenlikle yardımcı oluyorlar. Neticede Sarıkamış Beyaz Kurşun diye bir oyun sahneleyeceğiz.

Çeşitli etkinlikleriniz var. Gezici sergileriniz ve tiyatro oyunlarınız var. Bunların dışında neler yapıyorsunuz?

Çanakkale'nin öncelikle çocuklara anlatılması gerekli. Bizler belli bir yaşa gelmiş insanlarız. Bu konuda bazı bilgilerimiz var. Ama bizler de dâhil olmak üzere öncelikle çocuklarımız ve gençlerimiz için Çanakkale gezileri düzenlememiz gerekiyor. Gidemeyenler için de dernek olarak kendi imkânlarımızla gösteriler düzenliyoruz. Sergiler açıyoruz. Bu sergilerde sembolik Çanakkale anıtımız, anıtın etrafında sembolik mezar taşlarımız var. Çanakkale savaşında askerlerimizin

kullandığı siperlerin örnekleri var. Silahlar ve kıyafetler var. Bu malzemeleri bize açılan sergi alanlarına götürüp sergiliyoruz. Bu sergiler esnasında canlandırmalar yapmak üzere okullardan ve üniversiteden gönüllü olan çocuklarımız ve gençlerimiz de bize katılıyorlar. Delikanlılar asker kıyafetleri, kızlarımız hemşire kıyafetleri giyiyorlar. Bu şekilde orada bazı gerçek hikâyeleri canlandırıyoruz. Bu tür etkinliklerde Çanakkale'yi anlatan bilboardlarımız ve afişlerimizle bilgilendirme yapıyoruz.

Yetişkin sergi ziyaretçilerimiz için Çanakkale ile ilgili kitaplarımız var. Ayrıca üniversiteden akademisyenlerimiz ve tarih öğretmenlerimiz bizim ricamızı kırmıyorlar, orada oturarak gelen ziyaretçilere bilgi veriyorlar. Konservatuvardan hocalarımız ve müzisyen arkadaşlarımız orada Çanakkale ile ilgili türküler seslendirerek etkinliğimizi zenginleştiriyorlar. Bu etkinlikleri talep eden okullarda da gerçekleştiriyoruz.

Kültür ve Turizm bakanlığımızın gönderdiği Çanakkale savaşlarıyla ilgili bilgilendirme CD'leriyle çeşitli gösterimler düzenlediğimiz de oluyor.

Dernek binamızda her ay düzenli olarak tarih sohbetleri gerçekleştiriyoruz. Akademisyen arkadaşlarımız bu programlarda bize destek veriyorlar. Yine şehrimizin tanınmış yazarlarından, tarihçilerinden bize destek verenler bulunuyor. Ayrıca gönüllü olarak bizimle birlikte hareket eden tarih öğretmenlerimiz de bilgileriyle aramızda yer alıyorlar.

Bahsettikleriniz elbette güzel çalışmalar. Başka ne tür projeler gerçekleştirdiniz?

- 2018 yılında "7'den 77'ye Çanakkale Ruhu" adını taşıyan bir proje hazırladık. İçişleri Bakanlığına sunduk. Yeni kurulmuş bir dernek olduğumuz hâlde projemizi kabul ettiler. Bu proje kapsamında Kıranardı piknik alanında yemek verdik. Bütün bir gün boyunca tüm halka açık olarak Çanakkale'yi anlatan gösteriler, sunumlar yaptık. Etkinliklerimiz çok büyük ilgi gördü. Sonra şehitlerimiz adına lokma dağıttık. 7'den 77'ye Çanakkale Ruhu adındaki projemiz çerçevesinde dernek üyelerimizden, Çanakkale şehit ve gazi yakınlarından oluşan bir topluluğu 5 yıldızlı otelde ağırlamak kaydıyla Çanakkale'ye götürdük.

Dernekçiliğin zor iş olduğundan biraz önce bahsettiniz. Üstelik siz yeni ve çok tanınmayan bir derneksiniz. Faaliyetleriniz için gerekli kaynaklar konusundaki durumunuz nedir?

- Çanakkale ile ilgili hediyelik eşyalarımız var. Sergilerimizde, bir kenarda anahtarlık, kupa, bardak gibi küçük hatıra eşyaları bağış karşılığı arzu eden ziyaretçilerimize sunuyoruz. Küçük çocuklar için Çanakkale temalı boyama kitaplarımız var mesela. İlerleyen zamanlarda diğer sivil toplum kuruluşlarının yaptığı gibi kermesler düzenlemeyi düşünüyoruz.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı gibi bakanlıklarımıza projeler yazarak onların destekleriyle bazı etkinliklerimizin maddi yönünü karşılamaya çalışıyoruz. Fakat bunların dışında dediğimiz gibi halkımızın, esnaflarımızın ve kurumlarımızın desteğine ihtiyacımız var. Çünkü yeni ve gerçekten kıt imkânlarla büyük işler yapmaya çalışan bir derneğiz.

Şehrin çeşitli yerlerinde ve okullarda yaptığınız birçok etkinlik olduğunu öğrendik. Güzel bir dernek binanız var. Burada yaptığınız etkinlikler de var mı?

- Dernek binamızda her ay düzenli olarak tarih sohbetleri gerçekleştiriyoruz. Akademisyen arkadaşlarımız bu programlarda bize destek veriyorlar. Yine şehrimizin tanınmış yazarlarından, tarihçilerinden bize destek verenler bulunuyor. Ayrıca gönüllü olarak bizimle birlikte hareket eden tarih öğretmenlerimiz de bilgileriyle aramızda yer alıyorlar. Derneğimizin adı henüz yaygın olarak tanınmadığı için geniş bir katılımı arzuladığımızı da belirtelim. Bu sohbetlerimizin halka açık olduğunu da buradan duyurmuş olalım. Gerçi sosyal medya vasıtasıyla etkinliklerimizi duyurmaya çalışıyoruz ama, sesimizi daha geniş kitlelere duyurmak istiyoruz. Tiyatro çalışmalarımız da yine dernek merkezimizde yapılıyor. Ayrıca yönetimimiz toplantılarını burada gerçekleştiriyor, planlarımızı ve projelerimizi burada oluşturuyoruz. Yaz aylarında kullanılmak üzere çatı katımızda güzel bir mekânımız var. Hemşehrilerimizi burada çay içmeye bekliyor olacağız.

Başkanım, çalışmalarınızda başarılar diliyor, bu güzel sohbet için teşekkür ediyoruz.

- Ben de Şehir dergisinin derneğimize gösterdiği ilgi için teşekkür ediyorum. Hemşehrilerimizle tanışmak için bu söyleşinin vesile olmasını temenni ediyorum. ▪

KAYIT DIŞI

Derneğin, Çanakkale'ye gönül veren, hem dernek çalışmalarını ve bürokrasiyi iyi bilen bir yönetim kurulu bulunuyor. Yönetim kurulu üyeleri, başkan Rıza Yağar'la yaptığımız söyleşide bizimle birliktelerdi. Başkan'la söyleşimiz bittikten sonra derneğin yönetim kurulunda yer alan **Celaleddin Karaalioğlu, Kemal Dönmez, Kadir Kaya, Mehmet Özdaş, Mustafa Mermer** ve **Fatma Yağar'la** kayıt dışı olarak sohbete devam ettik. Her ne kadar kayıt dışı olduğunu söylesek de kendilerinin söylediği önemli hususlar vardı. Dernek yöneticilerinin her birinin Çanakkale ve millî duyarlılıklar konusunda ne kadar hassas oldukları gözlerindeki ışıltıdan, konuşmalarındaki heyecanlarına kadar yansıyordu. Onların dile getirdiği meseleler de kayda değer olduğu için burada yer almaları gerekiyor. Şu sözler altı çizilmesi gereken sözlerdi.

***

"Derneğimizin samimi, sorumluluğunun farkında ve bilinçli bir dernek olduğunu tanıtmak için mücadele verdiğimiz bir süreç yaşıyoruz. Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Valilik yetkililerini, yerel yöneticileri derneğimize davet ediyoruz. Merkezimizi ziyaret edip bizi tanıdıklarında zihinlerdeki tereddütler ortadan kalkıyor. Nitekim Mehmetçik Vakfından gelerek bizimle görüştüler, derneğimizi tanımaktan memnuniyetlerini dile getirdiler ve Vakfın dergisinde derneğimizi tanıtma kararı verdiler."

***

"Ecdada hizmet edebilmek ve kaç tane genç kazanabildiğimize bakmak istiyoruz. Ömrümüz yettiğince ne kadar hizmet edebilirsek, birkaç tane de olsa nitelikli genci kazanabilirsek kendimizi bahtiyar hissedeceğiz. Asli gayemiz budur. Gençlerimize millî şuur, millî bir gelecek düşüncesi verebilmeyi arzuluyoruz. Vatana hayırlı bir insan olmak böyle bir şey olabilir. Çünkü vatan için hayırlı gençlerin yetişmesine ihtiyacımız var. Burada bulunan tüm arkadaşlarımızın da böyle bir gayesi olduğunu biliyor ve inanıyoruz.

Mesela uçuk kaçık gençlerin düzenlediği bir festivale katıldık. Eğer biz oraya katılmamış olsaydık o meydanda gençlerimizi ifsad eden bir zihniyet hâkim olacaktı. Fakat biz orada sahne kurarak orada gençlerimize kendilerini hatırlattık. Ecdadı anlattık. Meydanı boş bırakmamış olduk."

***

"İsteriz ki Çanakkale'ye bütün vatandaşlarımız gitsin. Defalarca gitsek bile orası kelimelerle anlatılabilecek bir yer değil. Gençlerimizin en az bir defa Çanakkale'yi ziyaret etmesi gerekiyor. Bu memleketin hangi şartlarda kazanıldığını görmeleri lazım."

Bu düşüncelerle birlikte kayıt dışı sohbetimizde kimi problemler ve geleceğe yönelik birçok projeden de bahsedildi. Bunlardan en önemlilerinden biri Çanakkale Savaşı ve şehitleriyle ilgili bir müze kurulması düşüncesiydi. Bunu da söyleşimiz vesilesiyle duyurmuş ve kayıt altına almış olalım. Derneğin yönetim kurulu üyelerine de kıymetli çalışmaları için buradan teşekkürlerimizi iletelim. ▪

EDMUND NAUMANN

-1890-

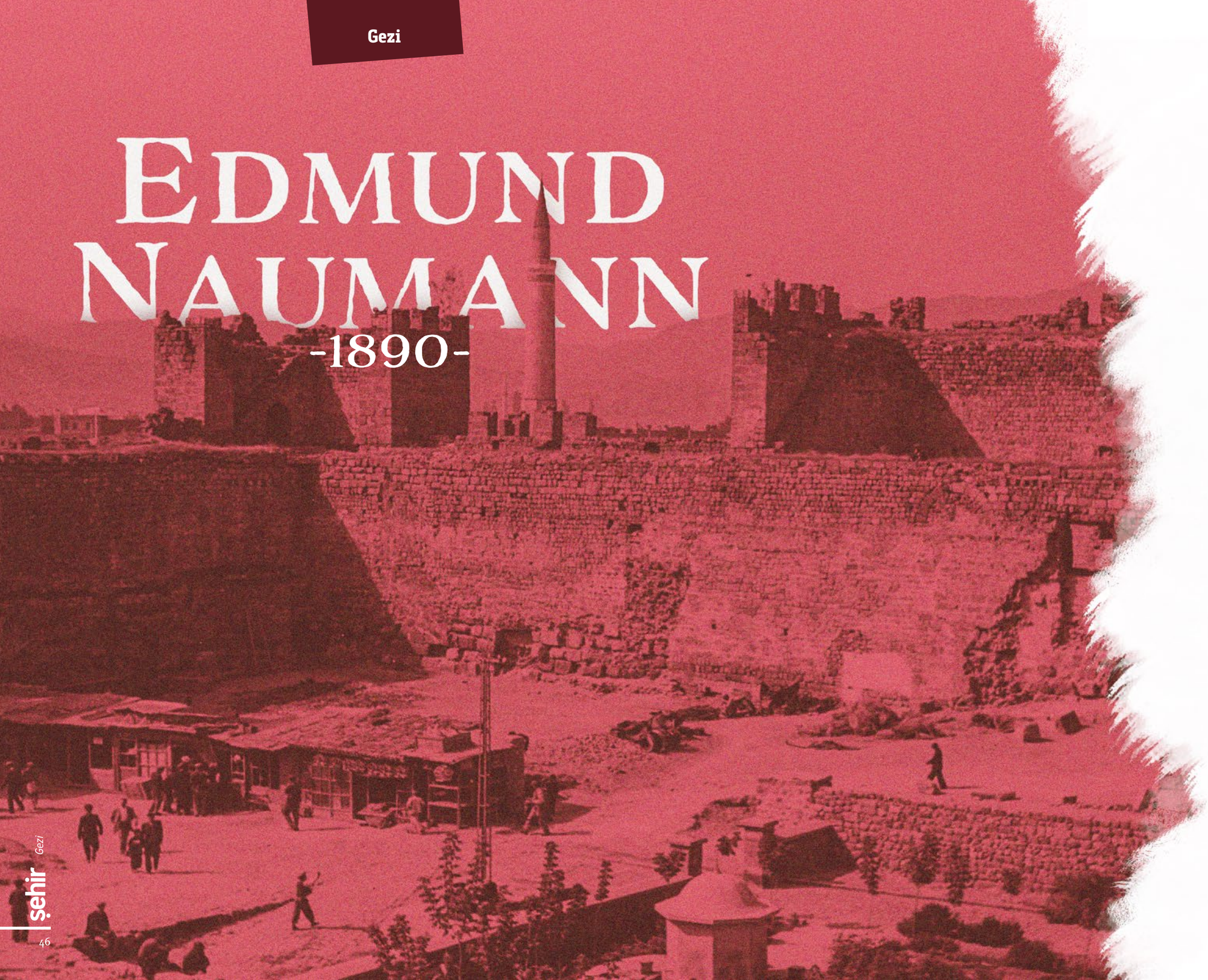

Osman Eravşar

Edebî bir dille eserini yazan Edmund Naumann, uzun süre Japonya'da topografya uzmanı olarak çalışmış ve sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'na gelmiştir. Asıl mesleği Jeolog olmasına karşılık gezip gördüğü yerlerin tarihî eserleri hakkında da bilgiler vermesi, eserine ayrı bir değer kazandırmaktadır. 1890 yılında Anadolu'da 6 ay sürecek bir geziye çıkan seyyah, gezisine İstanbul'da Haydarpaşa'dan başlamıştır. Bu gezinin notlarını daha sonra derleyerek kitap hâline getirmiştir.[1] Bu seyahatin asıl amacı gezip görmek olmayıp, Alman ticari kuruluşları ve bankaları için Anadolu'nun demir yollarını incelemek ve ekonomik imkânlarını belirlemekti.[2]

Naumann, gezi ve gözlemlerini tek bir kitapta toplamıştır.[3] Bununla birlikte

1 Bu bölüm yazarın Kayseri Ansiklopedisi ve Seyahatnamelerde Kayseri isimli çalışmasından aynen alınmıştır. Bkz. (Eravsar, 2000)(Naumann, 1893)

2 (Ther, 1994)

3 (Naumann, Vom Goldenen Horn zu den quellen des Euphrat. Reisebriefe, tagebuchblätter und studien über die Asiatische Türkei und die Anatolische bahn. von dr. Edmund Naumann ... Mit 140 illustrationen nach originalzeichnungen von v. Ottenfeld, v. Schrötter, C. B, 1893)

yine gezi ve gözlemlerinin bir kısmını aktardığı bir de makalesi bulunmaktadır.[4] Naumann kitabında bol miktarda resim ve gravüre yer vermiştir. Özellikle Kayseri ile ilgili gravürler önemlidir.

1890 yılının yaz aylarında Ankara-Kırşehir üzerinden gelen seyyahın şehirde ne kadar kaldığı belli değildir. Kente batıdan ulaşan bu yol çamurlu ve bataklık bir hâldeydi. Seyyah kente girişinde gördüğü ilk evlerin düz toprak damlı, kerpiç evler olduğunu belirtir. Yine yolun bir tarafında bugün artık bulunmayan bir mezarlıktan söz eder. Muhtemelen bu mezarlık bugünkü İstanbul caddesi üzerinde yer alıyordu. Naumann, şehre çok yakın bir mesafede olduğunu belirttiği bu mezarların süssüz ve sade olduğunu görünce şaşırmıştır. Mezarlıktan sonra, Demirciler Çarşısı'ndan kervanla geçen seyyah, halkın kendilerini şaşkınlık içinde izlediklerini anlatmıştır. Arap, Türkmen, Kürt, Çerkez, renkli giyen dervişler, kızıl boyalı saçları ile Ermeni ve Rum satıcıların oluşturduğu karmakarışık bir şehir olarak tanımladığı Kayseri, seyyahı oldukça fazla etkilemişe benzemektedir. Kente vardıklarında, avlunun etrafında sıralanan odalardan oluşan ve seyyahın misafirhane olarak tanımladığı Hamdi Bey Hanı'nda kalmıştır.

Hana yerleştikten sonra şehrin genel görünüşü hakkında kısa notlar verir: *"Kentin etrafının manzarası güzeldi. Vadi içerisinde yalnız bir şehir. Etrafında Erciyes Dağı gibi volkanik bir dağ var. Bunlar renklerini şehre yansıtıyor."* Bu ifadelerden kent hakkında olumlu bir izleniminin olduğunu anlamak mümkündür. Öyle ki Naumann, Kayseri'nin manzara-i umumiyesine de hayran kalmıştır. Bulunduğu noktadan kentin siluetini anlatan seyyah; kubbeler, kuleler ve manastırlardan oluşan görünüşün ovada yükseldiğini anlatmıştır.

Kentte kaldığı süre içinde karşılaştığı bazı özel olaylar hakkında kısa notlar da verir. Bu olaylardan birisinde, kuzeyden at üzerinde kente gelen bir süvari önlerinde aniden durarak attan inmiş ve bir taş önünde dua etmeye başlamıştır. Bu durumu ilk önce taşa tapınma olarak algılamış, ancak daha sonra Müslümanların namaz kılarken önlerine birisinin geçmemesi için bu taşı koyduğunu anlamıştır.[5]

Seyyah kalacağı yerden hoşlanmamış olsa gerek, kendisine kalabileceği iyi bir yer aramıştır. Kentte iken tanıştığı Dr. Basilasi ona bir han tavsiye etmiş ve onu aramıştır. Bu amaçla handa çalışan bir kişiyle birlikte, bu yeni hanı bulmak için dışarı çıkmışlardır. Bu kişi aynı zamanda Naumann'a rehberlik de yapmış ve önce onu pazara götürmüştür. Pazarda Rumlar tarafından para değiştirme işinin yapıldığını görmüş ve bunlardan birkaçı ile konuşmuştur. Pazarda ilginç bir tesadüf sonucunda, Singer marka dikiş makinelerinin satışını yapan Bernard Housenfranz isimli bir Almanla karşılaşmıştır. Bu tüccar şehirde altı gün kalmış ve Naumann'a çok yardım etmiştir. Bu kişi ile karşılaşmadan önce Kayseri'deki tek Alman'ın kendisi olduğunu düşünüyordu. Aslında burada ilginç olan konu, Hamilton ve Ainsworth gibi seyyahların da belirttiği üzere, Kayseri gibi Anadolu'nun iç kesimlerinde bile Avrupalı tüccarların çok rahat bir biçimde ticaret yapabilmeleridir. Alman tüccarın anlattıklarına göre Singer dikiş makineleri uzunca bir süredir Anadolu'da satılıyordu. Türk ve Hıristiyan kadınların bir dikiş makinesine sahip olabilmeleri en büyük arzularıydı.

Seyyahın Germir ve çevresine ilişkin olarak verdiği bilgiler önemlidir. Kendisine yardım eden Dr. Basilasi'yi ararken onun da diğer pek çok zengin gibi kentin sayfiyesi olan Germir'de kaldığını öğrenmiştir. Bunun üzerine Germir'e giden seyyahın bu bölge hakkındaki gözlemleri gerçekten ilgi çekicidir. Bir vadinin ortasında, birbirine yakın evlerden oluşan diye tanımladığı Germir, dar sokakları ve dükkânları ile farklı bir görünüme sahip bir yerleşmedir. Daha henüz kentsel dokusu bozulmamıştır ve dokunun parçası olan evler, bezirhaneler ve dükkânlar canlı bir hâldedir. Dr. Basilasi'nin evini ararken geçtiği dar sokaklardan sonra bir köprüye gelmiştir. Kasabanın ortasında bulunan bu köprü, bugün harap bir hâldedir. Dr. Basilasi'nin evi köprünün uzağında, büyük ve gösterişli bir yapıdır. Dr. Basilasi'nin evi eski gösterişini korusa da, bugün harap bir hâldedir.

Naumann, eve vardığında büyük bir konukseverlik ile karşılanmıştır. Dr. Basilasi ailesini Naumann'a takdim etmiş ve birlikte bir akşam geçirmişlerdi. Ailenin görünüşünün seyyahı derinden etkilemesi, onlar hakkında şu gözlemleri yapmasına neden olmuştur.

"İnsanların fizyonomileri, yaşlı kadınların daha fazla yaşlı olmalarına rağmen yüzlerinin genç olduğunu fark ettim. Birden eski ustaların (ressamların) kitaplarındaki fizyonomileri hatırladım. Dürer ve Holbein'in eserlerindeki gibi fizyonomileri vardı. Bu fizyonomi hayatın basitliği ve kurallarındaki sertlikten kaynaklanıyordu. Ve fakirlikte ortaya çıkıyordu"

Naumann, Germir hakkında bazı kısa bilgiler de vermiştir. Hayatın çok ucuz olduğunu belirttiği Germir'de, Dr. Basilasi'nin çok odalı geniş bir evde kalmasına karşılık 30 piyaster (5 mark, 6 fenik) kira vermesi şaşırtıcı bir durumdu. Hâlbuki bu ev eski zamanlarda

4 E.Naumann, "Reisen in Anatolian", **Globus**, Band: LXVII, nr.18, s.277-283.

5 Namaz kılan mükellefin önüne koyduğu ve önünden geçilmesini önlediği cisme "Sütre" denir. Vecdi Akyüz, İbadetler İlmihali, C. 1, İstanbul, 1995, s. 208-209.

10.000 mark ya da 600 pound değerindeydi. Şimdilerde ise böyle bir ev 100 poundun altında satılıyordu. Evlerin fiyatının bu denli ucuz olmasının nedeni, Hıristiyan ailelerin bu bölgedeki evleri terk etmesiydi. Germir'in boşalması evlerin ucuzlamasının dışında, hayatın da ucuzlamasına neden olmuştur. Germir'deki hane sayısı hakkında da bilgiler veren seyyah, 450 Rum, 220 Ermeni, 110 Türk evinin olduğunu ve 30 yılda 400 ailenin bölgeyi terk ettiğini anlatmıştır. Bu bölgeden ayrılanlar Yozgat, İzmir ve İstanbul gibi bölgelere yerleşmiştir. Seyyahın kentte bulunduğu yıllarda göç hâlâ devam ediyordu.

Tozer ve Ainsworth gibi Naumann da azınlıkların kendi aralarında Türkçe konuştuğunu şaşırarak anlatmıştır. Bu durumu tıpkı diğer seyyahlar gibi, Ermeni ve Rumların, Türklerin üzerlerinde baskı yapmaları sonucunda dillerini unutmaları şeklinde açıklar. Naumann, Anadolu'ya gelen diğer seyyahlardan da edindiği bilgilerin yardımıyla azınlıkların dilleriyle ilgili bazı noktalara değinir. Isparta'da Evangelist bir papazın İncili Türkçe okuduğunu, dinî törenleri ile ibadetlerinde de Türkçeyi kullandığını görmüştür. Aslında bu durumun bütün Türkiye sınırları içindeki Rumlar için geçerli olduğunu söyler. 19. yüzyılın sonlarına doğru Tanzimat'la birlikte, bazı azınlıkların kendi dillerinde ibadet yapmak için girişimleri olmuştur. Seyyah bunu da gözlemleyerek anlatmıştır. Dil konusunda bu denli bir yasaklamayı gösteren bir belge Osmanlı arşivlerinde yoktur. Rumlar ve Ermeniler dillerini toplumun içinde yüzyıllardır süren kültürel kaynaşma ile unutmuş olmalıdır. Bu dönemde Rumlar ve Ermeniler yazışmalarında kendi alfabelerini kullanmışlardır. Hatta kiliselerinin duvarlarında bu alfabe ile yazılmış kitabelere yer vermişlerdir. Nitekim bu durumu Naumann gibi pek çok seyyah da doğrulamıştır. Kaldı ki bir zorlama ya da baskı yapılmış olsa, bu durumda dilleri kadar daha önemli olan alfabelerinin kullanılmasına izin verilmesi düşünülmezdi.

Naumann, Germir'den ayrılmadan önce köyün arkasındaki yüksek tepeye tırmanarak kentin genel görünüşünü anlatmıştır. Tepeye Dr. Basilasi ile birlikte çıkmışlar ve Dr. Basilasi ona kentin çevresindeki yerleşmeler hakkında bazı kısa bilgiler vermiştir. Naumann'ın da aynen aktardığı bu bilgiler kentin fiziki gelişim tarihi bakımından oldukça önemlidir. Basilasi; Germir, Tavlusun, Talas, Alabajakaya (Akçakaya), İstisani, Zincidere ve Endürlük'ün kent merkezinin doğu ve güneyinde kaldığını anlatmıştır. Bu yerleşmelerin içinde en eski olarak Talas ve Tavlusun'un isimlerini vermiştir. Talas'ın kısa bir tarihini vererek isminin menşei hakkında kısa da bir açıklama yapmıştır. Buna göre MS 3. yüzyılda kurulan Talas ismini Latince kutsal savaş anlamına gelen Mutalaste'den almıştır.

Seyyaha göre Tavlusun ise, Aziz Basileus'un yaşadığı 4. yüzyıldan iki yüzyıl sonra kurulmuştur. Yine neye dayandığını tam olarak açıklamadan, Tavlusun'da Aziz Basileus'a adanmış bir kilise yapıldığını anlatmıştır. Tavlusun isminin de Yunanca **To agion basileion** (onun şerefine adanmış) ifadesinden kaynaklandığını belirtmiştir. Tavlusun'da da tıpkı Germir gibi pek çok harabeye rastlamak mümkündür. Kayseri'ye güneydoğudan ulaşan yol güzergâhı üzerinde bulunan Tavlusun'da dönemleri belli olmayan üç farklı kilise varlığını günümüzde de korumuştur.

Talas ve Tavlusun'dan sonra Germir hakkında da kısa bilgiler veren seyyah, Germir isminin kökeninin Ermenice olduğunu, Karmir kelimesinden, yani kırmızıdan geldiğini açıklar. Germir'in tarihi hakkında da bazı bilgiler aktarmıştır. Buna göre Tavlusun'dan yaklaşık 130 sene önce kurulan kasabanın, Dijirlant (?) isimli kentte oturan halkın göçmesi sonucunda kurulmuş olduğunu, göçmen olarak gelen halkın Tavlusun vadisine yerleşerek Tirem olarak adlandırılan kırmızı topraktan evler yaptıklarını ve kente de bundan dolayı Germir adı verildiğini belirtir. Bunların dışında yine Kayseri civarında yaşayan ve seyyaha göre soyları Ermenilere dayanan, Elekçi olarak adlandırılan bir gurup Çingene de bu bölgeye yerleştirilmiştir. Germir çevresindeki hangi yerleşmenin bunlara ait olduğu belli değildir. Elekçiler, başoğbasından (?) def yapıyorlardı. Bu meslek-lerinden dolayı da Germir'in çingeneleri "başoberecesi" olarak lakap almışlardır. Seyyahın anlattıklarına göre bu lakap resmî yazılarda dahi kullanılmaktadır.

Tavlusun'da yüksek bir vadinin içinde diye tanımladığı, bir benzeri Zincidere'de bulunan Derevenk manastırından da bahseder. Zincidere'de bulunan manastır günümüzde askerî alanda kalmaktadır. Seyyah bu manastırın haricinde Zincidere'de bir Rum kilisesinin bulunduğunu ve burada Almanya'da eğitim görmüş bir Rum filoloğun çalıştığını belirtmiştir. Günümüzde bu manastır ve lise hâlâ sağlam olarak ayaktadır. Seyyaha göre, buradaki yapılar, Kayseri Rum Piskoposu Johanne Anastasiades tarafından kurulmuştur.

Naumann, seyahatnamesinin bir bölümünü çevredeki Rum manastırlarının tasvirine ayırmıştır. *"Yanartaş* köyünde *Tariarshi arkasında, Germir'e üç saat mesafededir."* şeklinde tanımladığı Darsiyak'taki Rum manastırı bunlardan bir tanesidir. Daha önce Hamilton'un da kısaca anlattığı gibi burada Helana adına yapılmış kiliseden bahseder. Konstantin Helana'ya ait bu kilisenin yapılış öyküsünü ise Hamilton'dan alıntılar yaparak nakleder. Ermeni kutsal yerleri içinde en önemlisi olan ve Kayseri'ye gelen hemen her seyyahın anlattığı Surp Garabet manastırından Naumann da bahseder. Bu manastırın Ermeni kutsal yerleri içinde özel bir yeri vardır. Darsiyak ve Dijirlant'ın arkasında ve Surp Agop Bellegessi yakınlarında bulunduğunu belirttiği bu manastır, Etchimiyadsin'e (Ermenistan'da önemli bir dinî merkez) göre Ermeniler için Sis ve Kudüs'ten sonra önemli bir hac yeridir.

Seyyah kentin ticari yapısı hakkında da bilgiler aktarmıştır. Aslında onun asıl görevi kentlerin ticari yapılarını inceleyip bilgiler vermekti. Çevresindeki yerleşmelerle birlikte Kayseri'nin önemli ve zengin bir şehir olduğunu vurgulamış, bunun nedenini ise sadece kentin yolların kavşak noktasında bulunmasına bağlamıştır. Naumann'ın dikkat çektiği bir diğer nokta da Hıristiyan halkın kentin bu konumundan dolayı zengin olmasıdır. Servetlerini para biriktirerek ve harç toplayarak edinmişlerdir. Fakat Naumann ne olduğunu tam olarak açıklamadığı ve devletin finans operasyonu olarak tanımladığı bir olaydan sonra halkın fakirleştiğini de belirtmiştir. Kentin ticari yapısı hakkında şunları anlatır:

"Kayseri bütün İç Anadolu'nun önemli ticari noktasıdır. Yozgat'tan gelen buğday ve kentin çevresinde üretilen tarım ürünlerine ihtiyaç duyulmaması nedeniyle bunların ihracatını yapar. El işlerinden en fazla demircilik ve kumaşçılık yaygındır. İthal edilen mallar ise yeşil böğürtlen, mum, yün ve kitredir."

Germir'de iki gün kalan seyyah daha sonra vali ile görüşmek üzere Kayseri'ye gelmiştir. Vali ile görüşmeye gittiği sırada çok fazla sayıda insanla karşılaşmıştır. Aslında bu durumun normal olmadığına, çünkü Valilikte her zaman bu kadar insanın bulunmadığına değinmiştir. Bu kadar kalabalık halk, kentin önemli kişilerinin de adlarının karıştığı bir yolsuzlukla ilgili konuyu çözmek için toplanmıştır. Vali bu davada hâkimlik görevini yapmıştır. Naumann bütün bunları anlatırken biraz şaşkınlık içindedir. Çünkü yapılan yolsuzluk mücadelesi devlete karşıdır. Yolsuzluğun miktarı ise yaklaşık 72.000 marktır. Ama asıl şaşkınlığı bütün bu olayları izlerken kimsenin kendisine karışmamış olması ve böyle bir yolsuzluk olayında halkın devlete karşı nasıl dava açabileceği olmuştur. 19. yüzyıl toplumunun yapısı ile ilgili yaptığı bir başka gözlem de önemlidir. Bu, devletin işleyiş tarzından kaynaklanan ve halkın üzerinde devlet tarafından oluşturulan baskılar sonucunda, halk güç oluşturmak için gruplar hâlinde yaşamasıdır. Bu grupların içerisinde Çerkezler ve Kürtlerin önemli güçlerinin olduğunu belirtmiştir.

Seyyah valilik binasından çıktıktan sonra pazarın içinden geçmiş, yolunun üzerindeki bakırcı ve demircileri görmüştür. Bakırcılar Çarşısı'ndan geçerek, Asya'daki seyahati süresince kaldığı en iyi han olarak tanımladığı, Somoğlu Hanı'na gitmiştir. Somoğlu Hanı'nın ikinci katında büyük bir odada kalan seyyah, büyük bir avlu etrafında sıralanan odalardan oluşan hanın her tarafının temiz olduğunu anlatmış ve ikinci kattan şehrin muhteşem manzarasını izlemiştir. Seyyah kaldığı bu hanın terasından izlediği kadarıyla kenti şu şekilde tanımlamıştır:

"Sur duvarlarının altında üzerleri tonozla örtülü Pazar (Kapalı Çarşı) vardır. Bunların etrafında bir sürü sanduka şeklinde evler sıralanır. Doğuya doğru Uzunyayla isminde uzanan ova bulunur. Evler arasında minare ve ağaçlar yükselir. Ali Dağ tarafında Ermeni kilisesi, şehrin güneyinde ise Ermeni kilisesinin büyük kubbesi görülür. Güneybatıda ise evlerin arasında Katolik kilisesinin büyük kubbesi ile Hunat Camisi'nin minaresi yükselir. Kentin güneybatısında eski kentin tepeleri vardır. Bu tepelerin üzerinde eski Kayseri'nin harabeleri yer alır. Yılanlı Dağ eteklerine kadarki birçok tepenin üzerinde bağlar görülür. Batıda Kurşunlu Cami ince minaresi ile, güneyde Ulu Cami kalın ve büyük minaresi ile yükselir."

Seyyahın yaptığı bu tasvir aslında kentin fiziki yapısı açısından önemlidir. Ancak kaldığı hanın bugün yerinin tam olarak bilinmemesi nedeniyle yön tanımlamaları biraz karışıktır. Naumann, kaldığı hanın hemen yakınında bir tepenin bulunduğunu ve burasının hanın terasından daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Ancak günümüzde kentin içerisinde böyle bir tepe yoktur. Bu nedenle seyyahın tanımlamayı hangi noktadan yaptığını tam olarak belirlemek mümkün değildir.

Seyyah handan ayrıldıktan sonra kentin içine doğru gitmiştir. Ancak yolda karşılaştığı bazı hoş olmayan olaylar kendini rahatsız etmiştir. Bunun sonucunda 1858 yılında Kayseri'ye gelen Barth'ın şehir hakkındaki bazı olumsuz düşüncelerini onaylamıştır. Çünkü o yıllarda kentin henüz düzenli bir kanalizasyon sistemi yoktur. Buna bağlı olarak atıklar, sokakların ortasındaki arklardan akmaktadır. Bu durumdan rahatsız olmuşa benzeyen Naumann, kent merkezine yaklaştıkça kent hakkındaki düşüncelerinin değiştiğini söylemiştir.

"Ben şehri tanıdıktan sonra anıtsal yapılarına, sokakların mimari detaylarına ve çok sayıdaki orijinal dinî yapılarına hayran kalmıştım. Geç saatte bir hanın terasına oturup baktığım zaman, taş kubbeler, minareler, Selçuklu kale duvarı ve diğer taraftan karlı Erciyes Dağı'nı görününce daha önceki seyyahların (Barth) söylediklerinin doğru olmadığını anladım. Kendi kendime Kayseri ne güzel bir şehir! Bütün İç Anadolu'da Fırat'ın kaynağına kadar Kayseri'den güzel bir şehir yoktur. Harabe ve kötü evlerle kaplı Kütahya ve Ankara'yı gördükten sonra Kayseri gibi büyük yapıları ve candan insanları olan bir kenti göreceğimi düşünemezdim."

Seyyahın bu düşüncesinin temelinde şehirdeki yapıların kaliteli malzemeden inşa edilmiş olması yatmaktadır. Kentteki yapıların bu malzemeleri, kentin çevresindeki taş ocaklarından sağlanıyordu. Günümüzde de hâlen kullanılan bu taş ocaklarında taşın büyük bloklar hâlinde koparılarak parçalandığını anlatmıştır. Kentin yapı malzemesindeki zenginlik Naumann'ın da dikkatini çekmiştir. Bugün Kayseri'nin taş ocakları kentin doğusunda; Gesi, Germir ve Tavlusun yakınlarındadır. Bu ocaklardan değişik renkli tüf taşı çıkarılır.

Naumann, Kayseri evlerinin cephelerinde fantastik hayvan süslerinin

bulunduğundan bahseder. Gravürünü de yaptığı bu evler Tavukçu Mahallesi'ndedir. Yapılarda evlerin içinde ve revaklarda genellikle sivri kemer kullanıldığına değinen seyyah, bu tür kemeri Katolik kilisesinde de görmüştür.

Kentteki tek Katolik kilisesini etraflı bir biçimde anlatmıştır. Kilisenin papazının verdiği bilgilere göre bu kilise yeni tamamlanmıştır. Anadolu'nun en büyük kubbesinin bu yapıda bulunduğunu belirtmiştir. Kubbesinde on iki pencere ve on iki havarinin resmi bulunan bu kilisenin hangi kilise olduğunu bilmiyoruz.

Naumann şehirdeki evlerin güzelliğinden etkilenmiştir. Bu evlerden birkaçı hakkında da bilgiler vermiştir. Şehrin güneyinde bulunan, Ermeni bakır tüccarına ait bir evi anlatmıştır. Aynı zamanda bu evin gravürünü de çizmiştir. Cephesi çok süslü olan bu evin yarım daire kemerle öne çıkan bir balkonu bulunuyordu. Balkonun hemen iki yanında ince parmaklıklarla kaplanmış iki dikdörtgen pencere yer alıyordu. Bunun dışında evlerin konumları hakkında da bilgiler verir. Seyyahın anlattıklarından gayr-i Müslimlerin şehrin güneybatı tarafında bir mahallede toplandıklarını öğreniyoruz. Evler konum olarak birbirine bitişikti ve evlerin çatılarında rahatça dolaşılabiliyordu. Bu durum Germir'deki evlere çok benziyordu. Naumann evlerin dar, ışıksız, labirenti andıran sokakların üzerinde kurulduğunu belirtmiş, bunun nedenini ise garip bir gerekçe ile açıklamıştır. Evler bu şekilde yan yana inşa edildiği zaman kale gibi sağlam oluyordu. Böylelikle Hıristiyan halk, kendisini Türk halkından koruyabiliyordu. Evlerin terasları, akşamları gezinti yolu olarak kullanılıyordu. Yazın halkın bir kısmının bağ evlerine göçmesi nedeniyle, kentteki evlerin büyük bir kısmı boşalıyordu. Halkın bağ evlerine göçmeleri ise bağların daha serin yerler olmasından kaynaklanıyordu.

Naumann kentin ilk kuruluşu, tarihi ve ismi üzerine de bazı bilgiler aktarmıştır. Eski harabeler bakımından fakir dediği kentin ilk kurulduğu yerin, batıdaki harabelerin bulunduğu bölge olduğunu belirtmiştir. Seyyah eski Mazaka'ya ait kalıntılardan çok fazla bir şey kalmadığını, Roma ve Bizans dönemine ait yapıların mermer malzemelerinin kente taşınarak başka yapıların inşasında kullanıldığını anlatmıştır. Buna örnek olarak Hunat Camisi'ni gösterse de, Hunat Camisi'nde devşirme malzeme kullanılmamıştır. Kentteki yapılar içinde sadece Ulu Cami'de bu tür yapı malzemeleri görülür. Mazaka'nın eski tarihinin bilinmediğine de işaret eden seyyah, Mazaka isminin, Filavius Josephus'a atıf yaparak, Mosoch'dan geldiğini belirtmiştir. Ayrıca Philostogus adlı Kapadokyalı bir yazara dayanarak, Mazaka'nın eski zamanda isminin Mesa olduğunu söyler. Naumann, kentin tarihinin Türk dönemine kadar olan kısmını kısaca vermiştir. Roma İmparatorluğu zamanında nasıl isim değiştirdiğine, Bizans'ın ilk zamanlarında Aziz Basileus'un Hıristiyanlığı bölgede yaymak için yaptığı uğraşlara da kısaca değinmiştir.

Naumann, Kayseri'nin yemeklerinin çok lezzetli olduğunu överek anlatmıştır. Yine anlattığına göre şehirde birkaç tane lokantanın bulunduğunu da öğreniyoruz. Bu lokantalardan birisi Ürgüplü Nihidji Johan'ındır. Buradaki herhangi bir yemeğin bir porsiyonu 36 fenikti. Bu bedel yemeğin kalitesine ve Almanya'daki lokantalara göre çok ucuzdu.

Seyyah şehirdeyken Nikolas adlı bir Rum ile tanışmış ve onunla samimi ilişkiler kurmuştur. Birlikte hanın terasında otururken yoldan geçen genç bir hanım Nikolas'la konuşmuş ve aralarında şu Türkçe mani geçmiştir:

Aya bak, yıldıza bak
Damda duran kıza bak
Ay benim, yıldız benim
Damda duran kız benim

Bu maniden sonra genç hanımla tanışan Naumann, onun güzelliğinden çok fazla etkilenmiştir. Kız bir Rum ailesindendi. Nikolas daha sonra bu hanımın

kardeşini Naumann ile tanıştırmış ve geç vakte kadar eğlenmişlerdir.

Seyyah ertesi gün çok keskin kayalar üzerinde kurulmuş diye tanımladığı Talas'a gitmiştir. Buradaki Amerikan misyonerlerini ziyaret etmiş ve onlarla çok kısa bir sohbet yapmıştır. Akşama doğru ise Talas'tan ayrılarak Tavlusun ve Germir'e doğru yola çıkmıştır. Kendisine bu yolculuk sırasında İstanbul'dan gelen ve aslen Tavlusunlu olan Evlampios adlı bir represant (pazarlamacı) da eşlik etmiştir. Yol üzerinde düşen kayaları geçtikten sonra gördüğü güvercin kuleleri seyyahı etkilemiştir. Tavlusun'da çok konukseverce karşılanan seyyah, Topal Miltiades Birlioğlu diye birisine ait çok lüks bir evde kalmıştır. Miltiades'in kız kardeşinin kıyafetlerinin göz alıcı güzelliği ve başa takılan fes üzerindeki paralar, seyyah için etkileyici olmuştur. Kadınların kıyafetlerini ayrıntılı olarak anlatan seyyah şunları söyler:

"Kadınlar kalın kumaştan yapılmış bir etek giyerler. Üzerlerinde bir kaban vardır. Arkalarında sırtlarına kadar uzanan saçları, örgülüdür. Saçların uçlarına altın sikkeler bağlanmıştır. Bu örgülü saçlarından dolayı çok güzel görünüyordu. Kadınlar kiliseye ya da uzağa gittikleri zaman baş ve omuzlarını örtecek şekilde bir şal alıyorlardı."

Kadınların süs amacıyla taktıkları altın paralar Avusturya'nın beş dukalık sikkeleridir. Bu sikkelerin buraya kadar nasıl geldiği ise belli değildir. Kadınların üzerlerinde bu kadar değerli para taşımaları nedeniyle bazen hırsızlık olaylarının meydana geldiğini anlatan seyyah, 1892 tarihinde Tiellos isimli bir hırsızın bölgede korku yarattığını, birçok hırsızlık, cinayet ve adam soyma olaylarına karıştığını duymuştur.

Naumann, Kayseri'de kaç gün kaldığını, kente geliş ve ayrılış tarihlerini belirtmemiştir. Kayseri'den sonraki güzergâhı olan Malatya için rehber arayan seyyah, bir Çerkez'le anlaşmıştır.

Naumann'ın şehir hakkında verdiği bilgiler çok önemlidir. Bunun yanı sıra kentin değişik bölgelerinin gravürlerini de yapması eserine ayrı bir önem kazandırmıştır. Kentte Kapalı Çarşı içindeki mescidin, Tavukçu Mahallesi'ndeki eski evlerin, kaldığı hanın gravürlerini yapmıştır. Ayrıca, kaldığı hanın terasından kentle birlikte Erciyes dağını gösteren renkli bir de resim yapmış ve bu resmi de eserine koymuştur.

Naumann'ın Türk Sanatı açısından diğer bir önemi de gezip gördüğü bölgelerdeki Selçuklu eserlerini İran ve Arap eserlerinden ayırarak, ilk defa bunların Türklere ait bir sanatın ürünü olduğunu ortaya koymasıdır.[6] Bu konuda hazırladığı yayının öncelikli olarak Türkçeye çevrilmesi gereklidir. ▪

Bibliyografya

- Eravsar, O. (2000). Seyahatnamelerde Kayseri. Kayseri: Kayseri Ticaret Odası Yayınları.
- Eyice, S. (1972). Anadolu Selçuklu Sanatı Çalışmalarının Başlangıcında İki Yabancı: Clement Huart ve Friedrich Sarre. Türkiyat Mecmuası (17), 144.
- Naumann, E. (1893). Vom Goldenen Horn zu den quellen des Euphrat. Reisebriefe, tagebuchblätter und studien über die Asiatische Türkei und die Anatolische bahn. von dr. Edmund Naumann ... Mit 140 illustrationen nach originalzeichnungen von v. Ottenfeld, v. Schrötter, C. B. München und Leipzig: R. Oldenbourg.
- Naumann, E. (1895). Seldschukische Baudenkmale in Kleinasien. Süddeutsche Bauzeitung.
- Naumann, E. (tarih yok). Reisen in Anatolian. Globus, LXVII (18), 277-283.
- Ther, U. (1994). Naumann'ın Gezi Notları, Altın Boynuzdan Fırat'a. Türkiyemiz, 71, s. 42.

6 (Naumann, 1895) Türkiye kütüphanelerinde bu yayınla ilgili herhangi bir bilgiye rastlamadım. Ancak Naumann'ın bu konuda ilk çalışmayı yapan bilim adamı olduğu konusundaki tespit, Prof. Dr. Semavi Eyice tarafından yapılmıştır. Bkz. (Eyice, 1972)

▲ C Mekanı Mozaik / Resim 4

Örenşehir Mahallesi Mozaikli Yapı Kalıntısı

Gökhan Yıldız
Arkeolog, Kayseri Müzesi Müdürlüğü
gokhanyildiz@ktb.gov.tr

Mozaik kelimesi etimolojik olarak Grekçede yer alan "mousa" kelimesinden türemiş, Roma Dönemi'nde Latince "musivum" halini almış, Ortaçağ Latincesinde "musaicus" olarak değişmiş ve Fransızcaya "mosaique" olarak geçmiştir. Mitolojik olarak Zeus'un Uranus kızı Mnemosyne (bellek) ile birleşmesinden doğan dokuz kızı olan ilham perilerine "Musalar" denilirdi. Bu ilham perileri erken dönem mitoloji yazarlarına göre nympha (su kaynağı perisi) özelliği taşımışlar ve çeşme yapıları ile özdeşleştirilmişler; daha geç dönemde ise şiir, müzik, dans, tiyatro gibi sanat dallarında yaratıcılık süreci sırasında sanatçıların esin kaynaklarına dönüşmüşlerdir. Musalar (Mousas) su kaynağından ilham kaynağına dönüşme sürecinde birçok eserle özdeşleştirilmişler ve etimolojik olarak mozaik (mousaicus) kelimesinin dışında müzik (mousic) ve müze (mouseum) kelimeleri de onların adlarından türetilmiştir. Roma döneminde duvarlara mozaik uygulaması yapan sanatçılara musivarius, kaldırım ve yerlere mozaik döşeyen sanatçılara ise tessellarius ya da tessellator adı verilmiştir. Son iki kelime esasında sanatsal kompozisyona özgü küçük taşları belirlemek için kullanılan isimler olan tessellae, tesserulae ve tesserae'dan gelmektedir. Yunancada ise mozaik taşlarına "psefoi" ya da "abakiskoi" deniyordu.

Mozaik; çeşitli renklerdeki küçük boyutlu taş, cam ya da pişmiş toprak parçalarının yan yana getirilmesiyle gerçekleştirilen ve yapıların duvar, döşeme ve tavanlarını örten tasvir sanatıdır. Konulan ufak parçalarla, istenilen şekilleri koruyan, önce yumuşak olan, sonradan katılaşan bir harç tabakasının içinde, dışa bakan tabanları ile aynı seviyeyi muhafaza edercesine bir yüzey oluşturulur. Doğal taş ve sağlam harç ile yapılan bu yüzeyler, binlerce sene geçmesine rağmen renklerinden ve desenlerinden hiçbir şey kaybetmeden dayanabilmektedir.

Mozaik sanatının tarihsel gelişimine bakıldığında, bu teknikte bilinen en erken örneklere, MÖ 4 ve 3 binli yıllara tarihlenen Mezopotamya'da yer alan Uruk-Warka ve Al Ubaid adlı Sümer kent-

▲ E Mekanı Ana Mekan Mozaik Bordür Detay / Resim 8

▲ E Mekanı Ana Mekan Mozaik Bordür Detay / Resim 7

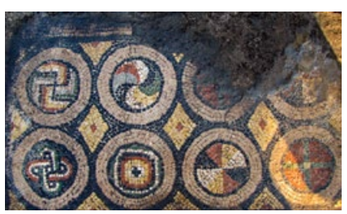

▲ E Mekanı Ana Mekan Girişinde Kapı Eşiğindeki Mozaik Bordür / Resim 11

▲ A Mekanı Detay / Resim-2

lerinde rastlanmıştır. Pişmiş topraktan yapılan ve çiviyi andıran huni biçimli parçaların görece sivri kısmının uygulama yapılacak alana, yassılaştırılmış kısmın ise dekorasyonu tamamlamak amacıyla üstte kalacak şekilde yerleştirilmesi ile oluşturulan bu mozaik tekniği duvar mozaiklerinin öncüsü niteliğindedir. Kullanılan motifler, çanak çömlekler ve mühürler üzerinde de uygulanan geometrik motiflerden oluşmuştur. Geç Kalkolitik Çağ'da Mezopotamya'da ilk örnekleri ortaya çıkan mozaik süslemeler, sonraki dönem olan Tunç Çağları'nda, mimaride denenen yeni uygulamalarla gelişim göstermiştir. Tunç Çağları'nda (MÖ 3000-1200) ilk şehir devletlerinin ortaya çıkması ile başlayan kentler arasındaki ekonomik ve kültürel ilişkiler sayesinde gerçekleşen sanatsal alışveriş; toplumların bu tarihlerden itibaren birbirlerinden etkilenmelerinin yolunu açmış, sanat kavramı ve dolayısıyla beğenme duygusunun evrensel temaları da işlenmeye başlanmıştır. Bu dönemden itibaren sanat; uygarlıkların beşiği sayılan Mezopotamya, Anadolu ve Mısır üçgeninde önemli bir faaliyetler zinciri olarak tarih sahnesindeki yerini almıştır. Mozaik sanatı pişmiş toprak konilerin dışında taş taban döşemeleri olarak da yapılmıştır. Mezopotamya ve Anadolu'da özellikle mekânların giriş kısmına yapılan döşemeler takip eden dönemde daha stilistik uygulamalara dönüşmüştür. Yunan karasında yer alan Delphi kentinde, MÖ 7. yy.a ait siyah beyaz çakıl mozaikler bulunmaktadır (Elias-Özkan ve Özkan, 2007, s. 2). Yalnızca iki veya üç rengin hâkim olduğu geometrik ve bitkisel motifli duvar ve taban döşemeleri bir süre sonra yerini çeşitli kompozisyonların anlatıldığı çok renkli ve desenli mozaiklere bırakmıştır. Günümüze ulaşmış olan en erken desenli mozaik döşemeler yine Yunanistan'da yer almakta olup MÖ 5. yüzyıla tarihlenmektedir. Olynthos, Korinth, Eretria ve Sikyon klasik döneme ait döşemelerin bulunduğu başlıca merkezler arasında sayılmaktadır. Bu döneme ait olan döşemeler düzgün, doğal çakıllardan oluşmakta olup bazı taban döşemelerde 1 cm kadar küçük boyutlu, bazılarında ise 5 cm ya da daha büyük boyutlu olmakla birlikte genellikle 1 veya 2 cm arasında değişen boyutlardadır. Bazı döşemelerde kullanılmış olan çakıl taşları bikrom (iki renkli) olmakla birlikte bazılarında sarı, kırmızı ve yeşil renkler de kullanılmıştır. Çakıl taşları, geniş taşlar üzerine yerleştirilen kaba bir tabaka ve bu tabakanın üzerinde bulunan ince bir harç tabakasına yerleştirilmişlerdir. Helenistik dönem ve Roma döneminde mozaiklerde başta mitolojik sahneler olmak üzere çeşitli kompozisyonlar uygulanmıştır. Soylular kendi portrelerini mozaik olarak yaptırabildikleri gibi, çeşitli sanatçılar da özgün eserler vermişlerdir. Özellikle Roma dönemi mozaikleri günlük yaşam, meslek grupları, sanatsal faaliyetler, din, fauna, flora gibi konularda zengin bir tasvir kaynağına dönüşmüştür. Hıristiyanlık sonrası özellikle Doğu Roma'da mozaik, dinî sahnelerin tasviri amacıyla kiliselerde sıklıkla kullanılmıştır. Bu tür mozaiklerde kilise yapılarını inşa ettiren krallar, kraliçeler ve piskoposlar gibi dönemin önemli şahıslarının da tasvirleri yapılmıştır. İkonografik anlatımda ise başta Hz. İsa, Meryem, Vaftizci Yahya gibi Hıristiyanlık açısından önemli kişilerin ve azizlerin tasvirleri olmak üzere İncil'de yer alan birçok olay canlandırılmıştır.[1]

▲ E Mekanı Ana Mekan Mozaik Bordür Detay / Resim 6

▲ E Mekanı Ana Mekan Mozaik Bordür Detay / Resim 9

▲ E Mekanı Ana Oda Mozaik Bordür / Resim 5

İlimiz, İncesu ilçesi, Örenşehir Mahallesi, Köy içi mevkiinde Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğünün izinleriyle 14.09-18.10.2010/20.06-27.08.2012 tarihlerinde Kayseri Müze Müdürlüğünce kurtarma kazıları gerçekleştirilmiştir.[2]

Kurtarma kazısının gerçekleştirildiği Örenşehir Mahallesi, Kayseri ilini çevreleyen yaklaşık 890 km²lik bir alanı kaplayan Kayseri ovasına hâkim bir tepe üzerinde yer alır. Bu alanda kurtarma kazıları öncesinde G. M. E. E. A. Y. Kurulunun 08.04.1977 tarih ve A423 sayılı kararı ile tescilli bir Roma mezar anıtı varlığı bilinmekteydi.[3]

1 Gökhan EKİNCİOĞLU, Zeynel BAŞIBÜYÜK, Alper GÖLBAŞ, İlkay KAYDU AKBUDAK "Geçmişten Günümüze Doğaltaş Mozaik Sanatı Ve Geleceğe Aktarılması" International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art Cilt: 3, Sayı: 4, Haziran-Temmuz / Yaz / 2018.

2 1247 Parsel üzerinde mevcut ev inşaatı sırasında 1979 yılında tespit edilen mozaikli yapının kurtarma kazısı ödenek yetersizliğinden gerçekleştirilememiş olup 2009 yılında evin müştemilatında gerçekleştirilen kaçak kazının kolluk kuvvetlerince tespiti neticesinde olay Müdürlüğümüze intikal ettirilmiştir.

3 Gökhan YILDIZ, Nur Ayşe BAYKAN, *İncesu İlçesi*, Örenşehir Köyü Roma Anıt Mezarı, I. Ulusal İncesu Sempozyumu Eski Çağlardan

▲ F Mekanı / Resim 13

▲ B Mekanı Detay / Resim 3

Kurtarma kazılarında mozaikli yapı kalıntısının; A, B, C, D, E, F olarak adlandırılan mekânları tespit edilmiştir. Yapıya ait diğer mekânların kazıları ise mülkiyet sorunları nedeniyle henüz gerçekleştirilememiştir. (Çizim:1)

Günümüze Her Yönüyle İncesu Cilt III, s. 101-118, Kayseri 2011.

A MEKÂNINDAKİ ÇALIŞMALAR

2010 yılında kurtarma kazısına başlanılan, dikdörtgen biçimli A mekânında gerçekleştirilen kazılar sonucunda A mekânının toplam 14,80 m uzunluğunda, 4,60 m genişliğindeki kısmının kazılması tamamlanmıştır. (Bu mekânın tam

▲ E Mekanı Ana Mekan Mozaik Bordür Detay / Resim 10

ölçüleri kömürlük/hayvan damı olarak kullanılmak üzere yapılmış yeni binanın kaldırılmasıyla anlaşılabilecektir.) Mekân duvarlarının batısındaki kısmı temel seviyesinde, mekân duvarlarının doğusunda yer alan ise yaklaşık 40 cm yüksekliğinde korunmuştur. Mekânı oluşturan duvarların 80 cm kalınlığında, düzgün kesme taşlardan horasan harç ile örülerek yapılmış olduğu tespit edilmiştir. Yaklaşık 40 cm yükseklikteki kısmı korunmuş olan doğu duvarın iç yüzeyinde, temel seviyesinin hemen üstünden itibaren görülen alçı harçtan, mekân duvarlarının fresk süslemeli olduğu anlaşılmaktadır. (Resim 1)

A mekânını süsleyen mozaik taban bordürü; 1-1,5 cm arası siyah, kırmızı, bej renkli tesseralardan meydana getirilmiştir. Mozaik bordür; perspektif bakışımlı olarak tasarlanmış, ana süsleme elemanı olarak geometrik motifler seçilmiştir. Kenarlarda dama motifi ile süslü olan bordürün etrafı bej renk tesseralardan bir silme ile sınırlandırılarak, birbirini takip eden bitişik sekizgenlerin oluşturduğu ana geometrik motifin yer aldığı pano oluşturulmuştur. Sekizgen motifin alt ve üst kısmı bej renk altıgen silme ile şekillendirilmiş, bu sayede farklı bir perspektif bakış açısından ana bordürün birbirini takip eden altıgen silmeler şeklinde görülmesi amaçlanmıştır. Bitişik sekizgen ile süslenen ana bordürün yan kenarları kırmızı renk

tesseralardan oluşturulmuş, ortadaki kare kısımda ise siyah renkli tesseralar seçilmiştir. Yaklaşık 50 cm çapındaki sekizgen ana bezek merkezinde, bej renk tesseralardan x motifi oluşturulmuştur. A mekânının tabanını süsleyen mozaik bordür iki parçaya bölünerek ortada kare bordür içerisinde, içe doğru daralan dama motifi yerleştirilmiştir. Oldukça tahrip olan bu kısımda kare bordürün bir kenarında sarmaşık yaprağı bezeği bulunmaktadır. (Resim 2)

Kurtarma kazılarında A mekânı içerisinde toplam 60 m²lik mozaik taban olduğu anlaşılmıştır. Mekân içerisinde kullanılan bordür süslemelerin benzer örneklerine; Antiokhia/Yakto Kompleksi, oda 46 (MS 4. yy. 2. yarısı), Antiokhia/Kaoussie Klisesi (MS 4. yy. 2. yarısı) Antiokhia/Masklar Evi (MS 5. yy. 1. çeyreği), Aziz Trias Bazilikası Orta Nef (MS 5. yy. ortası), Antiokhia/Kutsal Yazıt Evi (MS 5. yy. 3. çeyreği), Antiokhia/Sektör 14-R'de Mozaik (MS 6. yy. 1. çeyreği), Antiokhia/F Hamamı'nda (MS 6. yy. ilk yarısı) rastlanmaktadır.[4]

B MEKÂNI

2010 yılı kurtarma kazısı sırasında 5x5 m'lik alanda mekânın tabanını süsleyen yaklaşık 25 m²lik mozaik bordür ortaya çıkarılmıştır. Mozaik bordür; 1-1,5 cm arası siyah, kırmızı, bej renkli tesseralardan meydana getirilmiştir. Geometrik motiflerin kullanıldığı mozaik tabanın kenarında birbirini kesen dörtgen prizmalar yer almaktadır. Bu kısmı çevreleyen bej silmenin devamındaki kuşak bant tarzındaki silmenin içerisinde, birbirini takip eden tarzda yerleştirilmiş, farklı ebatlarda daire, kare, elips şeklinde devam eden bezekler bulunmaktadır. Bu süslemelerin bir kısmında bezeme

4 Ayşın ÖZÜGÜL, *Antik Döşeme Mozaiklerinde Bordür Motifleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, s. 45, Ankara 1996.

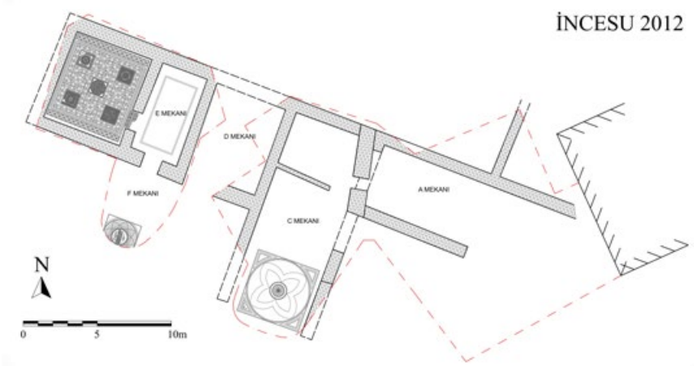

▲ Çizim 1

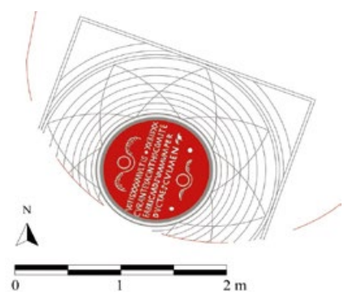

▲ F Mekanı / Çizim 3

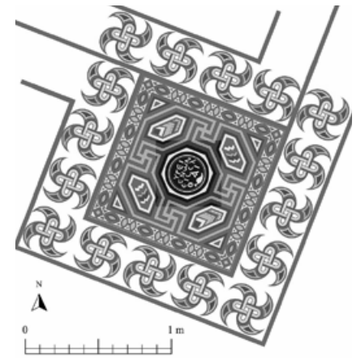

▲ E Mekanı Yazıtlı Bordür / Detay Çizim 2

merkezine gelecek şekilde yerleştirilen nokta bezek görülmektedir. Bu silmenin devamında ise ana süsleme olan, birbirini takip eden altıgen süsleme, merkezine ise haç motifi yerleştirilmiştir. (Resim 3)

C MEKÂNI

Parke döşeli yol kısmındaki 12 m uzunluk, 5,5 m genişliğindeki alanı kaplayan dikdörtgen planlı A mekânına (kabul salonu?) bitişik olan C mekânında, 2012 yılında yapılan kazılar neticesinde, mekâna ait duvarlarda ve mekân yapısında farklı evrelerde yapılan eklemelerin olduğu anlaşılmıştır. Yaklaşık 155 cm yükseklikteki kısmı korunan mekânın kuzey duvarı 90 cm kalınlıkta, horasan harç ile düzgün kesme taşlardan örülmüştür. Taban seviyesinde korunan kısmında ise kırmızı ve siyah renkte boya ile oluşturulan fresk süslemede tuğla duvarı andıran tarzda bölümlemeler ile metop benzeri panoları çevreleyen kare süslemeye ait kalıntılar bulunmaktadır. Bu alandaki fresk süslemenin krem renkte bir astar üzerine kırmızı renkle boyandığı anlaşılmaktadır.

145 cm seviyesindeki mozaik tabanın; 1-1,5 cm çapındaki krem, siyah, kırmızı, bej renklerdeki tesseraların bir araya getirilmesiyle meydana getirildiği, ana motif olarak birbirini takip eden ve perspektif bakışımlı olarak yerleştirilen geometrik

dairenin seçildiği görülmektedir. Mozaik tabanda yaklaşık 8 m uzunluğundaki bir panonun, 4 m uzunluğunda bir kare bordür ile bölünerek ortasında büyük bir daire bordür içinde, içe doğru daralan tarzda geometrik bezeğin yer aldığı görülmektedir. Bu daire içerisinde ise balık pulu biçiminde, içe doğru daralan bezeğin farklı renkte perspektif olarak

▲ E Mekanı Ana Mekan Önündeki Giriş Holünde Bulunan Mozaik Bordür / Resim 12

yerleştirilmesiyle içe doğru daralan dörtlü yonca yaprağı biçimli bir süslemenin de oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Daire bordürün tam ortasına denk gelen kısmında ise; geometrik daire bordürün içine yerleştirilmiş, birbirini takip eden dalga motifinin çevrelediği çarkıfelek motifi bulunmaktadır.

En dışta yer alan büyük daire bordürün üç kenarında ise; geniş taban üçgen geometrik bezeğin iç kısmında yer alan siyah renk tesseralar ile oluşturulmuş üçgenlerin ortasında, karşılıklı duran

▲ A Mekanı Hava Fotoğrafı / Resim -1

tarzda işlenmiş iki adet sarmaşık yaprağına yer verilmiştir. Güney köşede yer alan üçgenin merkezinde ise; iki küçük sarmaşık yaprağının ortasında taç benzeri bir süsleme içerisinde haç motifi bulunmaktadır. Ana bordürün büyük bir mekânda kullanılmasında oluşabilecek sığlığı gidermek amacıyla, pano bölünerek oluşturulan bir göbek tarzı bölümleme ile mekândaki mozaik taban hareketlendirilmiştir. (Resim 4)

D MEKÂNI

C mekânının kuzeyinde, 4,6 m x 7 m ölçülerindeki kare mekânda herhangi bir mozaik tabanın olup olmadığının belirlenmesi için yapılan derinleşmede mozaik tabana rastlanmadı.

E MEKÂNINDAKİ ÇALIŞMALAR

Kare biçimli mekân; 40-167 cm yüksekliğinde, bir kısmı korunmuş, düzgün kesme taşlardan, 80-85 cm kalınlıkta horasan harç ile örülü duvarlar ile çevrelenmiştir. Bir ön giriş ve ana mekândan oluşan E mekânında; 6,2 x 5,3 m ölçülerindeki ana mekân olarak nitelendirdiğimiz kare odada 160 cm kot seviyesinde bulunan mozaik taban süslemesinin kendi içinde 5 adet kare panoya bölündüğü, kare panoların arasında birbirini takip eden rüzgârgülüne benzer bir görünüme sahip aynı yönde dönen tarzda işlenmiş dörtlü yarımaylar biçimindeki ana geometrik motifin, meandr bezek benzeri bir süsleme içerisinde kullanıldığı anlaşıldı. Ayrıca mozaik bordürün kenar kısımlarında, birbirini takip eden daire içinde kare bezekler yer almakta olduğu ve bu bezeklerin merkezinde, kenarlarında nokta bezemelere yer verildiği anlaşılmaktadır. Ana panoyu çevreleyen düz bandın kenar kısımları, üçgen dizisi şeklindeki geometrik bezeme ile çevrelenmektedir. Büyük oranda sağlam durumda korunmuş olan mozaik taban bordürün kenar kısımlarda küçük tahribat mevcuttur.

0,8/1,3 cm çapında siyah, kırmızı, bej, gri, sarı ve kahverengi renkli tesseralarla oluşturulan mozaik taban süslemesinde, ana motif olan meandr biçimli bant

içinde yer alan, rüzgârgülüne benzeyen bir görünüme sahip, aynı yönde dönen dörtlü yarımaylar biçimindeki süslemenin ortasında ise düğüm bezek yerleştirilmiştir. (Resim 5)

Mozaik taban süslemesinde dört yönde ve orta kısımda birbirinden farklı süslemelerle bezeli 5 adet 1,1x1,1 m ölçülerinde kare panoya yer verilmiştir. Bu panolardan güneybatı yönde yer

▲ E Mekanı Giriş Kısmı Detay

alan kare pano içerisinde, iki sıra bej renk tessera ile oluşturulan düz silme içerisinde inci-boncuk dizisi bezek yer alır. Ortada ise meandr silmenin çevrelediği altıgenler içerisinde, üçgen dalga bezek ve içe doğru daralan madalyon benzeri daire süsleme yer alır. Bu alan içerisinde Grekçe dört satırlık kısa bir yazıt ve tek bir sarmaşık yaprağı süsleme bulunmaktadır. Panonun kenar kısmında bir miktar eksiği mevcuttur. (Resim 6)

Merkezde yer alan Grekçe 4 satır yazıt;

ΥΓΕΙ
ΕΝωΝ
ΕΙCΕΛ
ΘΑΙ

şeklinde yerleştirilmiştir. (Sağlıklı kal, sağlık bulasın.[5])

Güneydoğu yönde yer alan kare panoda; üç sıra bej renk tessera ile oluşturulan düz silme içerisinde ikili saç örgüsü bezeğin çevrelediği iç kısımda iki sıra bej renk tessera ile oluşturulan düz silme içerisinde dört köşede üçgen dalga motifi ile çevrili madalyon benzeri süsleme yer almaktadır. Madalyon süslemenin içerisi kırmızı renk tessera ile kaplı olup etrafında dört yönde çizgi bezemeye yer verilmiştir. Pano merkezinde ise; siyah, bej, gri renk tesseralarla oluşturulan, dört sıra örgü bezek motifi yer alır. Panonun köşe kısmında bir miktar eksiği bulunmaktadır. (Resim 7)

Kuzeybatı yönde yer alan kare üçüncü pano ise üç sıra bej renk tessera ile oluşturulan düz silme içerisinde iki sıra saç örgüsü bezek, iç kısımda kare silme içerisinde sekiz küçük kare pano ve köşelerde dört prizma bezek süslemeden oluşmaktadır. Küçük kare panolar

5 E ve F mekânında bulunan Grekçe ve Latince yazıtların çevirileri, Prof. Dr. Hasan MALAY tarafından yapılmıştır.

içerisinde dalga, balık pulu ve geometrik süslemeler kırmızı, bej, gri, siyah, sarı ve kırmızı renk tesseralarla oluşturulmuştur. Merkezde ise sarı renk tesseralar içinde, siyah renk tesseralarla yapılan altı kollu çiçek rozeti bulunmaktadır. Panonun köşe kısmında bir miktar eksiği bulunmaktadır. (Resim 8)

Kuzeydoğu yönde yer alan dördüncü kare panoda; üç sıra bej renk tessera ile

▲ C Mekanı Duvar Freski Detay

▲ C Mekanı Duvar Freski

oluşturulan düz silme içerisinde kare panoyu çevreleyen dalga bezek bulunur. Kare panonun iç kısmında iki köşede tek, bir köşede ise karşılıklı duran iki balık bezemesi yer alır Bunlardan tekli olan balık motifi, ikili balık motifine nazaran daha büyük boyutlu işlenmiştir. Kare silmenin merkezinde içe doğru daralan iki daire bezek yer alır. Büyük daire bezemenin içerisinde iki sıra saç örgüsü süslemeye yer verilmiş olup merkezî konumdaki daire bezek içerisinde ise döner tarzda işlenmiş sekiz kollu çarkıfelek bezek süslemesi bulunmaktadır. (Resim 9)

Mozaik taban merkezinde bulunan panoda ise iki sıra bej renk tessera ile

yapılan düz silme bezek içinde dört köşede bitkisel bezekler yer alır. Bunlar sırasıyla; karşılıklı duran buğday başağı ve orak, nar ve narçiçeği bezeği, çiçek (gül) bezeği ile ortasında bir meyve yer alan bitkisel bezektir. Orta kısımda ise büyük bir daire bezek içerisinde; sekiz kollu tarzda örgü/rozet bezek yer alır. Her örgü/rozet bezek kolları içerisinde, karşılıklı simetrik gelecek şekilde yerleştirilmiş çarkıfelek, dama motifi, geometrik bezeklerle süslü daireler ve ortasında gama bulunan geometrik bezekler yerleştirilmiştir. Panonun merkez kısmında ise sağa doğru döner tarzda yerleştirilmiş sekiz kollu büyük ebatlı çarkıfelek süslemesi yer almaktadır. (Resim 10)

E mekânında ana mekân ile giriş holü arasında 120 cm'lik giriş eşiğinde mozaik taban süslemesi bulunmaktadır. Dikdörtgen biçimli mozaik bordür içerisinde yan yana tarzda yerleştirilen altlı üstlü dört daire içinde; dama, gamalı haç, çarkıfelek, ikili örgü ve nokta bezeklerin kullanılarak süslendiği görülmektedir. Giriş eşiğinde mozaik taban süslemenin bir kısmında tahribat mevcuttur. (Resim 11)

E mekânının 3,3 x 6,1 m ölçülerindeki giriş holünde, ana mekândan farklı bezemeye sahip olan 20 m²lik bir mozaik taban bulunmaktadır. Siyah, kırmızı, bej, gri renk tesseralardan oluşturulan mozaik tabanın kenarını çevreleyen bordürün iç kısmında, birbirini takip eden içi içe geçmiş daireler içinde kare prizmalar yer almaktadır. Perspektif bakışımlı olarak seçilen bezek farklı bir açıdan ise dört kollu çiçek rozeti olarak da görülmektedir. Daire bezemenin devamında ise bordürü sınırlayan tarzda yerleştirilen düz silme bezek yer alır. Bu silmenin iç kısmında ise tek yönlü bakışımlı olarak yerleştirilen kısa kenarda 4, uzun kenarda 9 adet olmak üzere toplam 18 küçük kare pano bölümlemeye gidilmiştir. Panoların iç kısımlarında uzun köşede 5, dar kısımda 2 adet küçük ebatlı kare bezek ve bunun etrafını dolaşan ikili örgü bezek görülür.

▲ B Mekanı / Resim - 3

Bordür içerisini dolaşan örgüsü bezeğin arasında ise geometrik bezeklere, çiçek rozetlerine ve tarama bezeklere ana bordürün süslemesini artırmak amacıyla yer verilmiştir. (Resim 12)

Ayrıca E mekânının düzgün kesme taşlardan yapılı mekân duvarlarının iç kısımlarının fresklerle süslendiği, taban seviyesinde ise mozaik taban süslemenin bir kenarında günümüz süpürgeliklerine benzer mermer düz silmelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Ana giriş kısmında yer alan payenin freskle süslü olmayan bir yüzünde mermer bir kaplamanın kullanıldığı anlaşılmaktadır.

İçerisinde bulunan mozaik bordür ve duvar örgüsündeki kalite nedeniyle, E mekânının yapı kalıntısı Tablinium benzeri en özel odasının olmalıdır.

F MEKÂNI

E mekânına bitişik F mekânındaki kazı çalışmaları oldukça sınırlı bir alanda yürütülmüştür. 4,7 x 5 m'lik alandaki kazılarda bulunan mozaik taban süsleme, E mekânından farklılık göstermektedir.

162 cm kot seviyesinde bulunan mozaik taban örgüsünden anlaşıldığı kadarıyla bu mekânın; C, D, E mekânlarıyla bitişik olduğu, C mekânının benzeri biçimde geniş bir salon olabileceği düşünülmektedir. 4,7 x 5 m ölçülerindeki kazılabilen alanda bulunan mozaik taban süslemesinde; E mekânındakine benzeyen tarzda kare panolarla bölümlemelerin yapıldığı, bu bölümlerin içerisinde ise tüm alanı dolaşan ve içe doğru daralan tarzda işlenen meandr bezemenin ana motif olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.

Meandr bezemenin içinde ise tek sıra örgü bezek yer almaktadır.

Dikdörtgen formlu F mekânının mozaik taban süslemesinin ortasındaki büyük kare pano içerisinde, köşe kısımlarda içe doğru daralan tarama bezek, merkez kısımda ise büyük daire bezek içinde merkeze doğru yönelen tarzda yerleştirilmiş farklı renk tesseralarla oluşturulan üçgen bezekler yer almaktadır. Daire merkezinde ise; kırmızı renk tesseralarla doldurulan alanda, bej renk tesseralardan yapılan çizgisel tarzdaki güneş kursuna benzer iki bezek arasında dört sıra Latince yazıta yer verilmiştir. Alt kısımdaki kanatlı güneş kursuna benzer bezeğin iki kenarında küre bezek yer almaktadır. Kare bordürün tam merkezine gelecek şekilde yerleştirilen Latince yazıt:

VOTIS XXXMVLTIS*XXBISXX
CVRANTE YACINTHO COMITE
FABRICA AD SVMMVM PER
DVCTA ES CVLMEN

Yazıtın ortasında yıldızla gösterilen alanda yaprak bezek, yazıt bitiminde ise hilale benzer bir işaret ve yine yaprak bezek görülmektedir. (Resim 13)

Yazıtın Latince transkripsiyonu ise "Votis multis bis curante Yacintho comite fabrica ad summum perducta es culmen." şeklindedir ve Türkçeye "*Ne zaman ki dostumuz (H) yacinthos birçok oy alıp seçilerek iki kez* ***yönetici*** *(curator) olarak görev yaptı, işte o zaman sen, ey yapı sanatı, en mükemmel düzeye ulaştın!*" anlamıyla çevrilmektedir. (Olasılıkla bu binanın sahibi ya da mimarı, o sırada yönetici olarak görev yapan arkadaşı Hyacinthos'un imar faaliyetlerine ne kadar katkı sağladığını anlatmak ve ona iltifat etmek üzere bu mozaik-yazıtı yazdırmış olmalıdır.)

2010-2012 yılları arasında kurtarma kazısını gerçekleştirdiğimiz yapı kalıntısında ilerleyen yıllarda gerçekleştirilmesini planladığımız kazılar neticesinde yapının diğer mekânlarının tespiti ile yapının kesin işlevinin anlaşılabilmesi mümkün olacaktır. Kurtarma kazısında bulunan mozaik tabanların Anadolu'da ve yakın coğrafyada bulunan mozaikler ile karşılaştırılması, bulunan seramik ve çatı parçalarının değerlendirilmesi neticesinde şu an için yapının MS 4-5. yüzyılda inşa edilmiş olduğu düşünülmektedir. Yapının kesin tarihlendirilmesi, yapının farklı kullanım evrelerinin tespiti kurtarma kazılarının tamamlanmasıyla mümkün olacaktır.

2020 yılında Kayseri Valiliğimiz ve Kayseri Büyükşehir Belediyesinin destekleriyle gerçekleştirilecek kazı çalışmalarının ardından bu alanın gezi ve ziyaret düzenlemeleri yapılarak halkımızın ziyaretine açılması planlanmaktadır. ■

Kaynakça

- Ayşın ÖZÜGÜL, *Antik Döşeme Mozaiklerinde Bordür Motifleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, s. 45, Ankara 1996.
- Barış SALMAN, *Orta EUPHRATES Mozaikleri Işığında Edessa ve Samosata Mozaikleri*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, İzmir 2007.
- Didem TABANLI, *Roma Dönemi Mozaiklerinin Efes Örneğinde İncelenmesi*, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Ana Sanat Dalı, İzmir 2007.
- Fatih CİMOK, *Antıoch Mosaics*, İstanbul 2000.
- Gökhan YILDIZ, Nur Ayşe BAYKAN, *İncesu İlçesi, Örenşehir Köyü Roma Anıt Mezarı*, I. Ulusal İncesu Sempozyumu Eski Çağlardan Günümüze Her Yönüyle İncesu, Cilt III, s. 101-118, Kayseri 2011.
- Gökhan EKİNCİOĞLU, Zeynel BAŞIBÜYÜK, Alper GÖLBAŞ, İlkay KAYDU AKBUDAK "Geçmişten Günümüze Doğaltaş Mozaik Sanatı ve Geleceğe Aktarılması" International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art Cilt: 3, Sayı: 4, Haziran-Temmuz / Yaz / 2018.
- Özden ŞEN, *Allıanoi Ilıcası Taban Mozaikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Edirne 2009.
- Rifat ERGEÇ, *Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri*, Sanko Holding Yayınları, Antep 2006.
- Sibel SABIR, *Kuzey Kıbrıs'taki Geç Roma-Erken Bizans Yer Mozaikleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Bölümü Bizans Sanatı Ana Bilim Dalı, İzmir 2004.
- Ünal DEMİRER, *Pisidia Antiokheiası* Büyük Bazilika Taban Mozaikleri, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2004.
- Z. Ceylan ŞAHBAZ, *Anadolu'da Mozaiğin Gelişimi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, *Ankara 1999.*

Son derece duygulu bir kalbin sahibi olan Nâzım Bey, şahsî saadetinin ve sevgilisinin bulunduğu yere gidilecek bütün yolların, vatanın selamete çıktığı noktadan geçeceğine inanmıştı... O, önce buraya varmak, sonra da sevgilisinin bulunduğu yere gitmek istiyordu... Fakat o, dünyanın en hissiz insanlarını dahi ağlatacak muhayyel aşk hikâyelerine benzeyen, hazin bir maceranın kahramanı olmuştu...

Millî Mücadele Kahramanlarından

Kayserili Şehit Miralay

NÂZIM BEY

(1887 – 1921)

Abdullah Satoğlu
Araştırmacı –Yazar

Millî Mücadele ve İnönü Savaşları kahramanlarından Nâzım Bey, 1887 yılında, Kayseri'nin Gülük mahallesinde doğdu. Sonradan Gümüşhane'ye nakledilen Posta Telgraf Müdürü Cemal Bey'in oğludur. İlk tahsilini Gümüşhane'de yapan Nâzım, Beşiktaş Askerî Rüştiyesini ve Çengelköy Askerî İdadisini bitirmiş, 1904 yılında da Harbiye Mektebine girmiştir.

Küçük yapılı, sarışın ve yakışıklı bir genç olan Nâzım, ata binme merakı yüzünden, Harbiye Mektebinde süvari kısmına ayrılmak istemişse de, boyu müsait olmadığından, piyadeye ayrılmıştı...

İyi bir silahşör ve âteşin bir şahsiyet olarak, 1907'de Harbiye'yi üçüncülükle bitirmiştir. Mezunların birincisi Salih Omurtak, ikincisi Saffet Arıkan'dı. Okul hayatı sırasında, nezaket, ciddiyet ve çalışkanlığı ile temayüz etmiş; cesaret, karakter ve üstün zekâsı dolayısıyla, bütün arkadaşlarından önce terfi etmiş, gerek arkadaşlarının, gerekse hocalarının son derece sevgi ve takdirlerini kazanmıştır.

Tahsilini bitirdikten sonra ilk olarak, Piyade Yüzbaşılığı ile stajını yapmak üzere, Genelkurmay Başkanlığı Birinci Şubesine atanmış ve Hüdeyde'de **İzzet Paşa**'nın teveccühünü kazanarak, kurmay olmuştur. Üç yıl Yemen'de görev yaptıktan sonra, yeniden Genelkurmay Üçüncü Şubesine atanmıştır.

Makedonya'da müttefik orduların muhtemel mağlûbiyetini, kahramanca önlediği için, Alman, Avusturya ve Bulgar Hükûmetleri, onun göğsünü, en büyük madalyaları ile süslemişler, Osmanlı Hükûmeti de, ikinci rütbeden Kılıçlı Mecidiye nişanıyla taltif etmiştir.

1915'te, 6. Kolordu Erkân-ı Harbiye'sine, daha sonra da "Askerî kabiliyet ve iktidarını, fedakârlık ve kahramanlık hasletlerini göstermeye fırsat ve imkân bulacağı" Romanya'da, 16. Fırka Erkân-ı Harpliğine atanmıştır. Buradaki başarısı ve müttefiklere sağladığı üstünlükten dolayı; harp madalyası, gümüş liyakat, gümüş imtiyaz, Alman Hükûmeti'nin demir salip nişanları ile taltif olunmuş, rütbesi de Binbaşılığa yükseltilmiştir.

Fransızca ve Almancayı ana lisanı gibi bilen ve Rusçayı da oldukça güzel konuşan Kurmay Binbaşı Nâzım Bey'e, 1916'da Makedonya'ya gönderilen Osmanlı-Rumeli Müfrezesi (Takviyeli 177. Alay) komutanlığı verilmiştir. Burada da müttefik orduların muhtemel mağlûbiyetini, kahramanca önlediği için, Alman, Avusturya ve Bulgar Hükûmetleri, onun göğsünü, en büyük madalyaları ile süslemişler, Osmanlı Hükûmeti de, ikinci rütbeden Kılıçlı Mecidiye nişanıyla taltif etmiştir.

▲ A. Refik (Firaki) - (Selahattin İkiz Arş.)

Rumeli Müfrezesinden ayrıldıktan kısa bir süre sonra, İslâm Ordusu Kurmay Başkanı olan **Nâzım Bey**, Azerbaycan'ın işgali ve "**Bakü**'nün zaptı üzerine, Vali olarak atanmış, asayişi sür'atle temin etmiş, petrollere el koymak isteyen Almanların teşebbüsünü de önlemiştir."

Bu sırada, İstanbul'un düşmanlar tarafından işgal edilmesi üzerine, İstanbul'a dönmüş, fakat İngilizlerin, kendisini tevkif etmek üzere takip etmekte olduklarını öğrenince, Millî Kuvvetlere katılmak için, gizlice İstanbul'dan ayrılmıştır.

Beyşehir'de Süvari Alay Kumandanı iken, Bolu ve civarında baş gösteren isyan ve asayişsizliği önlemiş ve "Vatan tehlikeye düşünce, müdafaasına koşmak asaletini gösteren, dağların serazat şakileri" **Demirci Mehmet Efe** ve maiyeti ile anlaşma yollarını bulmuştur...

Ancak, **Çerkes Ethem**'in isyanı ve bundan istifade ile Yunanlıların Bursa'dan İnönü'ne doğru ilerlediklerinin öğrenilmesi üzerine **Nâzım Bey**, kumandanı bulunduğu 4. Tümen'in bir kısım birlikleriyle, Ankara'dan İnönü cephesine ulaşmak üzere Eskişehir'e hareket etmiştir.

ESKİŞEHİRLİLERİN NÂZIM BEY'İ KARŞILAMA TÖRENİ:

4. Tümen, Cenup Cephesi'ne gitmek üzere, Eskişehir'e geldiği sırada, Eskişehirliler muazzam bir karşılama töreni hazırlamıştı... Mahşerî bir kalabalık, cephedeki kahramanlıklarından dolayı, **Nâzım Bey**'e ve beraberindekilere, görülmemiş şekilde tezahüratta bulunmuşlardı.

Karşılayıcılar arasında bulunan ak sakallı, yeşil sarıklı, siyah cüppeli bir **Şeyh Efendi**, ortaya atılarak, şu heyecanlı konuşmayı yapmıştır:

"...İnönü'nde pek çok çalışmış olduğunuzu öğrenmiş bulunuyoruz. Bizlere bunu o kadar canlı bir şekilde anlattılar ki, atınızın üstünde, cepheden cepheye koştuğunuzu, ilerlemek isteyen düşmanın üzerine, yiğit askerlerinizle atıldığınızı, onları yok ettiğinizi görür gibi oluruz...

Siz yalnız İnönü harbini kazanmadınız. Aynı zamanda İslâm'ın son kalesi olan Türkiye'yi kurtardınız. Minnettarlığımızı eda için buraya gelmiş bulunuyoruz. Bütün Eskişehirliler, kahraman Komutanı bağrına basmak istiyor. Tabü buna imkân yok. Yalnız ben, halk namına alnınızdan öpeceğimi, müsaade buyurmanızı rica ederim!.."

demiş ve titreyen elleriyle **Nâzım Bey**'in başını tutarak, alnından öpmüştü... Şeyh Efendi, inci taneleri gibi gözlerinden ak sakalına yuvarlanan yaşlarla, Nâzım Bey'in sırtını okşarken, bu heyecanlı hitabeden sonra, halk da hazin hazin ağlıyordu...

Şeyh Efendi'nin konuşmasından sonra söz alan **Nâzım Bey**;

"Muhterem Eskişehirliler!

...Cengâver Türkler, sizin toprağınız olan (Eliyle İnönü'nü göstererek) İnönü ve Domaniç yaylalarında doğdular. Bu aslanlar yatağından kopan kahramanlar, yavaş yavaş dünyanın yarısını işgal ettiler. Asırlarca birçok milletleri idareleri altında yaşattılar. Maalesef kötü idareler yüzünden, bugünkü fena duruma düşmüş bulunuyoruz... Ecdat yadigârı son penahımıza çekilmeye mecbur kaldık. Yine düşman bizi rahat bırakmak istemiyor. Türk'ü doğduğu yerde boğmak istiyor.

Arkadaşlar! Artık biz şeref ve namusumuzu, din ve mukaddesatımızı kurtarmak için harp ediyoruz. Bu harp, ölüm dirim harbidir. Ya kurtulacağız, ya bütün milletçe yok olarak, tarih sayfalarına gömüleceğiz. Rica ederim, evlatlarınıza bunu böylece anlatın...

Hepinizin namına, Şeyh Efendi'nin ellerinden öpüyorum!"

diyerek, sözlerini göz yaşları arasında bitirmiştir.

Bundan sonra Eskişehir Belediye Reisi, o çevrede hep birincilik alan bir kır atı Nâzım Bey'e hediye etmiştir...

▲ Eskişehir Kütahya Muharebelerinde Askeri Birlik

Birinci İnönü Savaşı'nda Yunanlıları yıpratan, yıldırtan ve geri çekilmeye mecbur eden 4. Tümen'in, üstün başarısından ve savaşın kazanılmasında başlı başına âmil olmasından dolayı, Nâzım Bey Yarbaylığa terfi ettirilmiştir.

Nâzım Bey, kendisi için bir sevgili kadar cazip olan ve koşu atlarına mahsus örtü ile süslenmiş olan kır atı aldıktan sonra, halkı selamlamış:

- *"Allah, kılıncınızı keskin etsin!"*

dualarına karışan hıçkırık sesleri arasında, yepyeni bir ruh ve imanla yoluna devam etmiştir...

Türk Ordusu'nun bir kısmı, İnönü'nde Yunanlılarla çarpışırken, diğer bir kısmı da, Kütahya ve çevresinde, **Çerkes Ethem** isyanıyla meşgûl oluyordu.

Birinci İnönü Savaşı'nda Yunanlıları yıpratan, yıldırtan ve geri çekilmeye mecbur eden 4. Tümen'in, üstün başarısından ve savaşın kazanılmasında başlı başına âmil olmasından dolayı, **Nâzım Bey** Yarbaylığa terfi ettirilmiştir.

Bundan birkaç ay sonra, Yunanlıların Bursa'dan tekrar İnönü'ne yürümeleri üzerine, Nâzım Bey'in Metrestepe-Oluklu

sırtlarındaki isabetli görüşleri, kuvvetli iradesi ve millî hisleri galeyana getiren hitabesi sayesinde, Söğütovası'nda, Yunanlıları kılıçtan geçirmesiyle, İkinci İnönü Savaşı da kazanılmıştır...

İkinci İnönü Savaşı'nda, Yunanlıların hezimete uğramasından sonra, Uşak'tan hareket eden düşman kuvvetleri, Dumlupınar'daki mevzilerimize taarruz etmeye ve Afyon'u aldıktan sonra, Konya istikametinde ilerlemeye başlamıştı...

Bu sırada, Nâzım Bey'i; kumandanı bulunduğu 4. Tümen'i, Dumlupınar'a teveccüh ettirmiş ve **Refet Paşa** kumandasındaki, gerilemeye yüz tutan Türk Ordusu'nun safları arasında, atının üstünde vatan hislerini şahlandırırken görmekteyiz...

Bilâhare, Garp ve Cenup cepheleri birleştirilip komuta **İsmet Paşa**'ya verilmiş, fakat düşman da bu defa, üç misli kuvvetle Kütahya ve Afyon mevzilerimize taarruza geçmiştir...

Birinci İnönü Savaşından iki ay on gün sonra, Yunanlıların tekrar Bursa'dan İnönü'ne yürüdükleri haberi alınması üzerine, daha önce İnönü'ne sevk edilen Konya Alayı'nın Komutanı **Sami Bey**, son derece saygı duyduğu Tümen Komutanı **Nazım Bey**'i, törenle karşılamıştı...

Nazım Bey, bu tören esnasında daire şeklinde toplanan askerleri, efsane kahramanları gibi selamlayarak, şu âteşin konuşmayı yapmıştır:

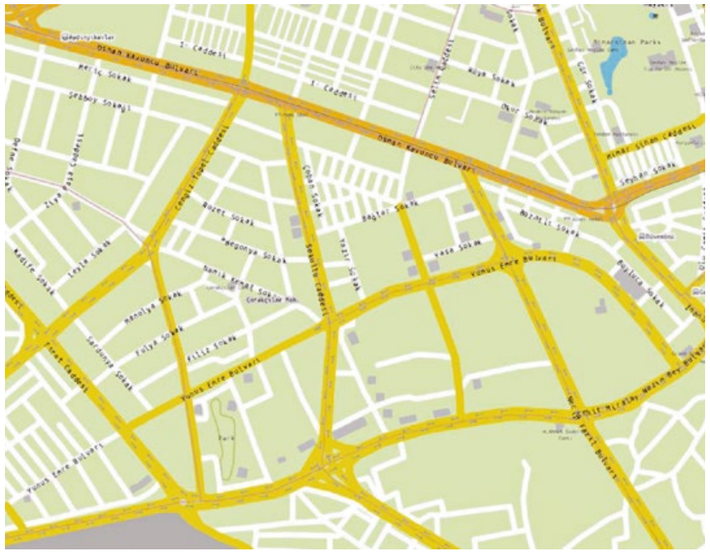

▲ Selahattin İkiz Arş.

"Arkadaşlar!

Biz artık kahraman ecdadımız gibi, şan-u şeref için Mohaç ovalarında, Tuna boylarında harp etmiyoruz. Biz analarımızı, babalarımızı, sevgili yavrularımızı, ailelerimizi, öz vatanımızı, din ve mukaddesatımızı kurtarmak için harp ediyoruz... İstilâ olunan yerlerde, düşmanın yaptığı mezalimi işitiyorsunuz...

Eğer yavrularınızı düşman süngülerinin ucunda görmek istemiyorsanız, eğer ak saçlı analarınızı, babalarınızı düşman ayakları altında çiğnenirken görmek istemiyorsanız, karılarınızı, kızlarınızı, kardeşlerinizi ırzları, namusları, düşman askerleri tarafından payimal edildikten sonra, saçlarından asılmış görmek istemiyorsanız, eğer camilerimizin, mescidlerimizin kiliseye çevrildiğini görmek istemiyorsanız, canlarınızı dişlerinize takarak, kanlarınızın son damlasına kadar harp edeceksiniz!..

Şanlı ecdadımıza layık, hayırlı evlatlar olduğunuzu göstermenizi istiyorum...

Allah, hepimizin yardımcısı olsun!"

Fakat ne hazindir ki, Yumruçalı sırtlarının tutulması için, 16 Temmuz 1921'de hamle yapan 4. Tümen'in, düşmanın aynı taktik ve hareketiyle karşılaştığı sırada, şiddetli ateşlere hedef olan **Nâzım Bey**, iki yerinden yaralanarak yere yuvarlanmıştır... Emir çavuşunun kolları arasında geriye götürülürken, karşı geldiği birliklere, gayet hafif bir sesle;

- ***İlerleyin!.. Tepeyi tutun!.. Sonuna kadar müdafaa edin!..*** diyerek gözlerini yummuş ve şehitlik mertebesine erişmiştir...

Henüz 36 yaşında, Yarbay iken şehit düşen Nâzım Bey'e, Millî Mücadele ve İnönü Savaşları'nda gösterdiği büyük fedakârlık ve kahramanlıktan dolayı, sonradan TBMM tarafından Albaylık rütbesi verilmiştir.

Şehadetini müteakip, cenazesi Ankara'ya getirilen, **Nâzım Bey** için, Ankara'da muhteşem bir cenaze töreni yapılmış ve Hacı Bayram-ı Veli Camii'nde kılınan namazdan sonra, Cebeci Şehitliği'nde toprağa verilmiştir.

Henüz 36 yaşında, Yarbay iken şehit düşen **Nâzım Bey**'e, Millî Mücadele ve İnönü Savaşları'nda gösterdiği büyük fedakârlık ve kahramanlıktan dolayı, sonradan TBMM tarafından Albaylık rütbesi verilmiştir.

Merhumun yâveri Avukat **İhsan İdikut**, vaktiyle Kayseri'de çıkardığımız "**Hâkimiyet**" gazetesinde tefrika edilen ve sonradan kitap hâlinde yayımladığı eserde, Türk şecaat ve cesaretini dünyaya tanıtan **Şehit Miralay Nâzım Bey**'in hayatı ve kahramanlıkları hakkında geniş bilgi vermiştir.

Kayseri'de bir mahalle, cadde ve ilkokul ile 1952 yılında İstanbul Kadıköy Bahariye Caddesi'ndeki bir sokağa **Şehit Nâzım Bey** ismi verilmiştir. Ayrıca, Ankara Yenimahalle'deki bir sokak da onun ismini taşımaktadır.

Son derece duygulu bir kalbin sahibi olan Nâzım Bey, şahsî saadetinin ve sevgilisinin bulunduğu yere gidilecek bütün yolların, vatanın selamete çıktığı noktadan geçeceğine inanmıştı... O, önce buraya varmak, sonra da sevgilisinin bulunduğu yere gitmek istiyordu... Fakat o, dünyanın en hissiz insanlarını dahi ağlatacak muhayyel aşk hikâyelerine benzeyen, hazin bir maceranın kahramanı olmuştu...

Oldukça güzel, zarif ve hassas bir kimse olan sevgilisi **V. Hanım, Nâzım Bey**'in şehit olmasının ardından, yememiş, içmemiş ve tahayyül etmeye imkân olmayan bir teessür içinde, biricik kahramanına kavuşmak için, kısa bir zaman sonra, ölümün âguşuna atılmıştır...

Öyle zannediyoruz ki, **Nâzım Bey**, hayatının baharında aramızdan ayrılmamış olsaydı, çağının en ünlü kahramanlarından biri olarak, tarih sayfalarındaki yerini alırdı... ▪

Bir Rüyanın Fotoğrafını Çekmek

Kayseri'yi Fotoğraflayanlar: Betül Türksoy

Alper Asım

Bir rüyanın fotoğrafı çekilebilir mi? Hem evet hem hayır.

Eğer insanın muhayyilesi güçlüyse, tahayyül gücünün farkındaysa, marifet ve müşahedenin yani şahitliğin ne anlama geldiğini biliyorsa, kalbin akletmesi ile gönül arasındaki ilişkiyi kuruyorsa bir iç gözüne, yani basirete, diğer deyişle gönül gözüne sahip demektir. Bu durumda insan deney ve nazar aşamasını geçer ve tahayyül gücü ile irfan aşamasına, oradan da müşahede aşamasına ulaşır. İşte asıl bilmek ve görmek dediğimiz şey burada ortaya çıkar. Eskilerin gönül gözü, kalp gözü, akl-ı selim dedikleri budur.

İnsan böyle bir görme ve bilme biçimine sahip olduğunda görünen ile görüntü arasındaki farkı, ilişkiyi anlar. Suret iki türlü bir anlama kavuşur. Görüntünün zahirî bağlamı ile görünenin batını bağlamı tam da burada anlaşılabilir. Suretin/varlığın görüntü bağlamı ile görünen bağlamı burada ayırt edilebilir.

Görmeyi sadece deney ve nazara indirgeyen bir insan sureti/varlığı görüntü bağlamında idrak ederken, görmeyi deney ve nazar aşamasını da içselleştirerek tahayyül ve müşahede bağlamında idrak eden insan onu görünen bağlamında idrak eder. Öyleyse deneysel ve nazari görme ile tahayyülî ve şuhûdî görme birbirine zıtlık ifade etmez. Bunlar sadece görmenin süreçleri olarak ortaya çıkar. Önemli olan bu süreçleri süreklilikleri bakımından bilmek ve hiçbir aşamayı mutlaklaştırmamaktır. Çünkü varoluşun bir süreklilik olması, görünenin ve görmenin de bir süreklilik olmasını gerekli kılar.

Sıradan bir insanın görmesi ile sözünü ettiğimiz bu bağlamları bilen bir insanın görmesini aynı kabul edemeyiz. Tıpkı bilmesi ve anlaması gibi... Bunun içindir ki gelenek görmenin bu üst biçimini kalbiyle görmek, gönlüyle bakmak/görmek olarak tanımlamıştır.

Can özü, can gözü, gönül gözü, kalp gözü, akıl gözü gibi kavramsallaştırmaların bir fotoğrafçı, bir ressam, bir bestekâr, bir şair için anlamı ve önemi büyüktür. Nitekim bunun farkında olmayan bir

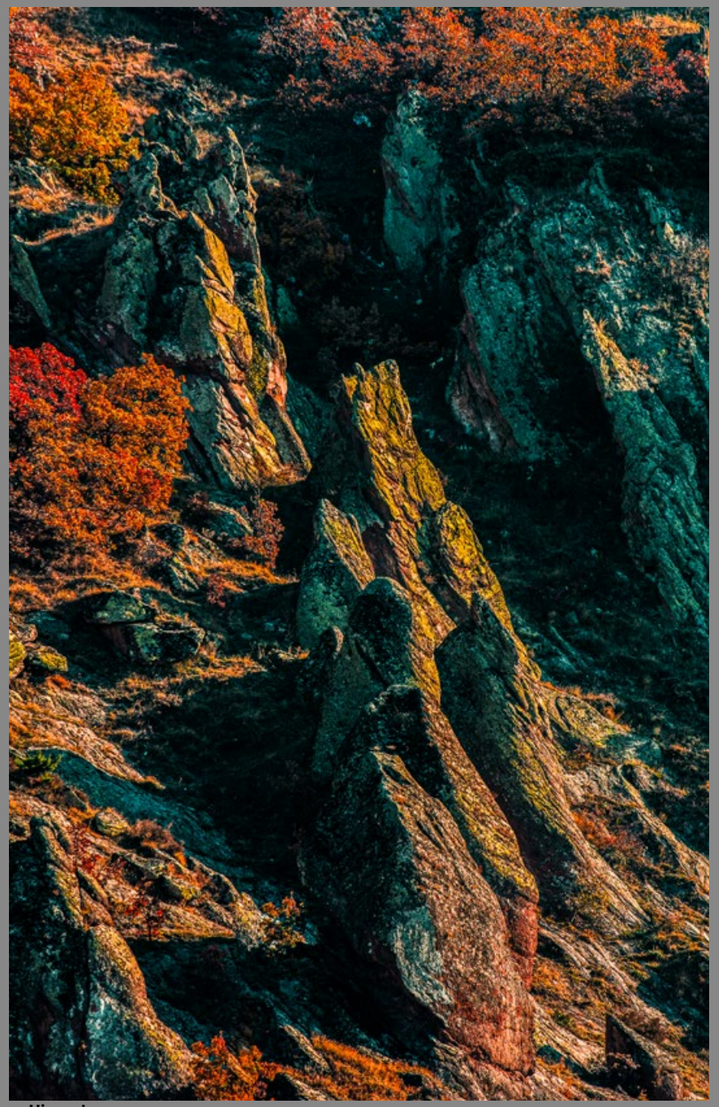

▲ Hisarcık

▲ Tuzla

▲ Dokuzpınar

fotoğrafçı, bir ressam, bir bestekâr ve bir şair bu sıfatlarla nitelenemez. Onu sanatçı kılan bakmadaki, görmedeki, anlamadaki ve bilmedeki farklılığıdır.

Öyleyse bir fotoğrafçının gönül gözü ile bakması, kalp gözü ile görmesi, akıl gözü ile anlaması ve bilmesi yansıtmaya çalıştığı fotoğrafa da yansıyacaktır. Nitekim rüya dediğimiz şey bir anlamda, düşlemek ve düşünmektir. Düşüncesini ve düşlerini yazı ile, melodi ile, renk ile ifade eden sanatkâr bunu, görüneni fotoğraf ile aktarma biçimiyle de ifade edebilir. Bu anlamda bir rüyanın fotoğrafını çekmek, bir hayalin, bir düşüncenin fotoğrafını çekmektir.

Dolayısıyla gönül gözü ile bakan ve kalp gözü ile gören insan bir rüyanın fotoğrafını da çekebilir. Zaten fotoğrafı resme, fotoğrafçıyı ressama yaklaştıran da onun bu boyutu değil midir?

Tabiatın içine girdiğimizde aslında

▲ Ali Dağı

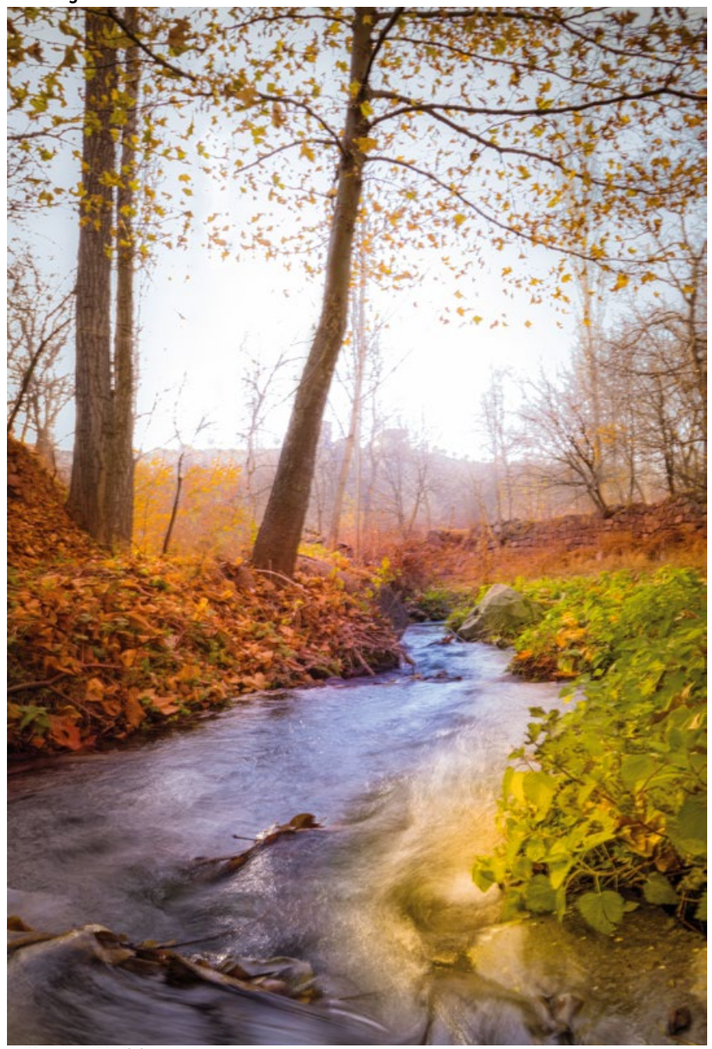

▲ Koramaz Vadisi

▲ Sindelhöyük -Develi

▲ Ali Dağı ve Erciyes

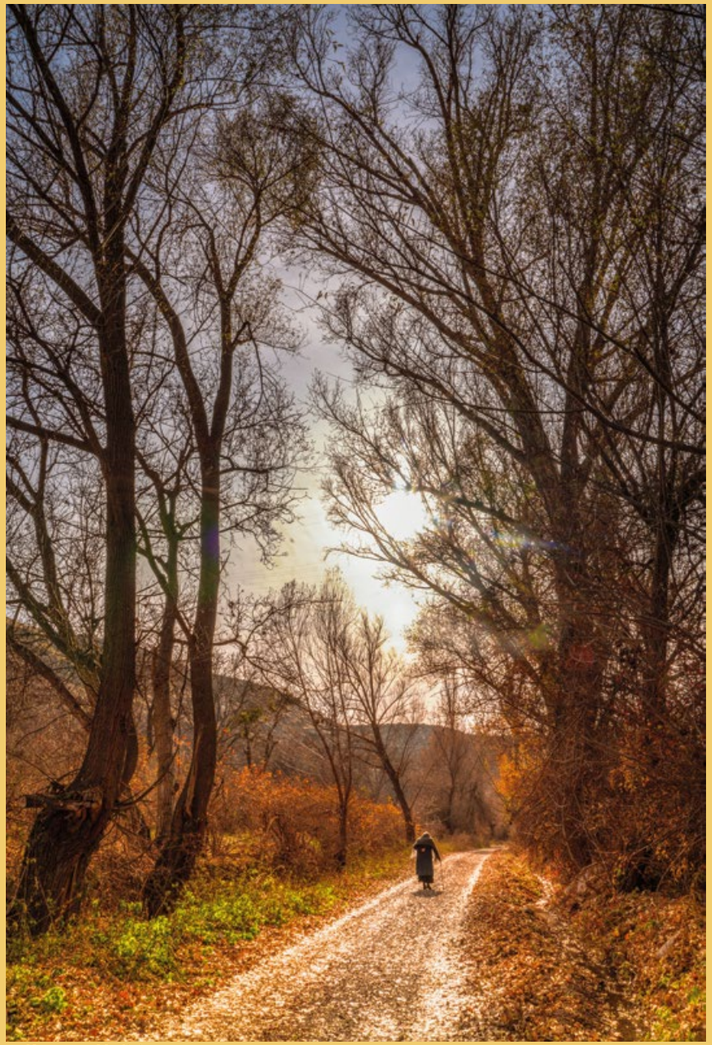

▲ Koramaz Vadisi

binlerce fotoğrafla ve resimle karşılaşırız. İnsanın gönül gözü sürekli bunu hisseder. Hatta her gördüğünde hayıflanır. Sanki ezelde bir yeri hatırlatır gördüğü, bir yeri çağrıştırır.

Bilhassa doğa ressamı ve fotoğrafçısı resim çizerken veya fotoğraf çekerken her daim mutlak güzeli arar. Görünen, bir remz, bir işarettir. Diğer deyişle bir iz ve göstergedir. Çünkü o güzeli objektifine sığdıramayacağını bilse de dağ dağ, nehir nehir, deniz deniz, ağaç ağaç, yıldız yıldız güzeli aradığının bilincindedir. Aslında amaç fotoğraf çekmenin veya resim yapmanın da ötesindedir. Bulmaktan ziyade aramak, olmaktan ziyade olma çabası ve gayretidir. Bu yanıyla fotoğrafçı da (özellikle doğa fotoğrafçısı) sürekli yolda olandır; yolu ve yolculuğu hiç bitmeyendir.

İşte kimi zaman mutlak güzeli ararken perdeler kalkar ve tecelli bizim gözümüzün ve objektifimizin önünde tezahür eder. Bize düşen ise gördüğümüzü, hissettiğimizi yansıtabilmektir. Bunun için iyi bir makine ve iyi bir lensle birlikte iyi

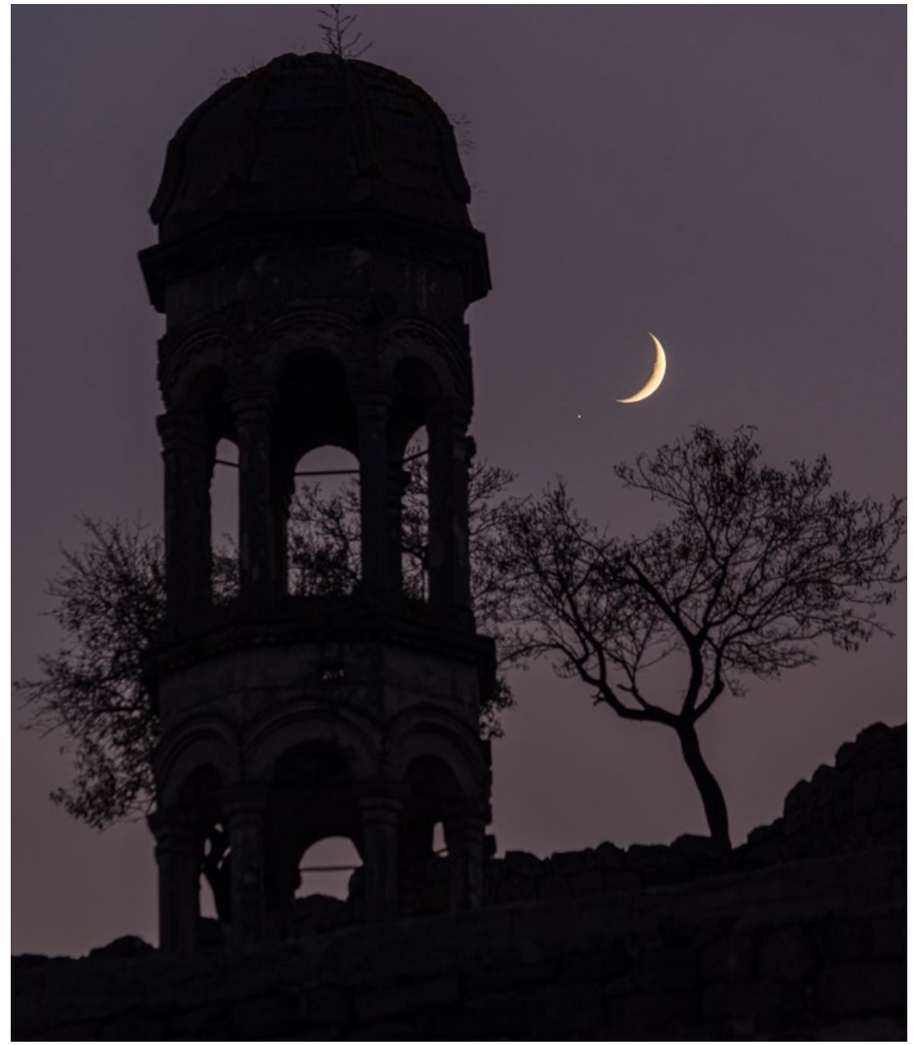

▲ Germir

bir bakışınızın, iyi bir hafızanızın ve gayenizin de olması gerekir.

Betül Türksoy bu gaye ile sürekli Kayseri'nin gece vaktini gözlemleyen, ona şahitlik yapan, gönül gözü ile Erciyes'e, aya, güneşe, yıldızlara bakan ve bunun şehirdeki yansımasını yakalayan bir fotoğrafçı. Bilhassa gök kubbedeki tecelli ve tezahürleri gönlündeki tecelli ve tezahürlerle birleştirerek şehre bakan insan varlığın ve varoluşun güzelliğini en iyi biçimde görür. Bu bir rüyayı görmek ve o rüyayı fotoğrafa yansıtmaktır.

Betül Türksoy'un Kayseri şehir hafızasına bıraktığı fotoğraflara bu açıdan baktığımız zaman sadece sanatçının bakış açısını değil; bir tecellinin onda, onun vasıtası ile nasıl zuhur ettiğini de anlayabiliyoruz. Bir dağ ile yıldızların ahengi, bir taş ile gök kubbenin yekpareliği, bir ağaç ile aydedenin çağrışımları altını çizmeye çalıştığımızın en somut göstergeleridir. Öyleyse en baştaki sorumuza cevap aldık diyebiliriz. Türksoy'un fotoğrafları gerçekte bir rüyanın fotoğraflarıdır... ▪

▲ Sultan Hanı

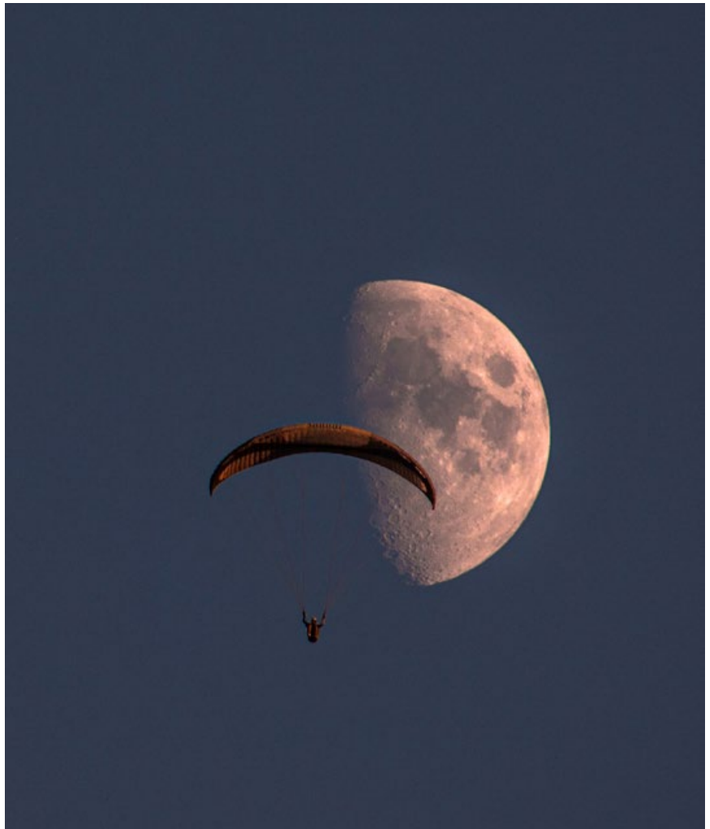

AKADEMİ GÜNLÜĞÜ

7 Ekim-21 Aralık 2019 tarihleri arasında Şehir Akademi ve Film Akademi derslerimiz gerçekleşmişti. Aradan geçen iki aylık süre içerisinde BÜSAM 2020 Bahar Dönemi için yoğun bir hazırlık gerçekleşti. Bahar döneminde hangi atölyelerin hangi içerikle devam edeceğine dair programlar hazırlandı. Ardından bahar döneminin duyuruları yapıldı ve kayıtlar başladı. Tüm bu aşamalar titiz ve yoğun bir süreçte yaşandı. Neticede 17 Şubat Salı günü Dursun Çiçek'in Metinlerle İslam Düşüncesi Atölyesi ilk dersini gerçekleştirdi ve BÜSAM Bahar Dönemi başladı.

Bu dönem farklı atölye tercihleri yapan öğrencilerin programlarda çakışma yaşamamasına özen gösterilerek ders programları hazırlandı. Atölyeler haftanın yedi gününe yayılmış şekilde faaliyet gösterecek. Dönem sonuna kadar pazartesi günleri Dursun Çiçek'in Metinlerle İslam Düşüncesi Atölyesi, salı günleri Celaleddin Çelik'in ikinci dönem devam edeceği Türkiye Sosyolojisi, çarşamba günleri Yunus Apaydın'ın devam eden Metodolojik Düşünme Pratikleri, perşembe günleri Tahsin Görgün'ün yürüteceği Doğu Batı Okumaları, cuma günleri Yusuf Yerli'nin yürüttüğü Şehir Okumaları saat 17.30-19.30 arasında devam edecek. Sosyolojide Temel Meseleler ve İsimler Atölyesi Faruk Karaarslan ve A. Yonca Gençoğlu tarafından cumartesi günleri saat 10.00-12.00 arasında ve Mustafa İbakorkmaz tarafından yürütülen Yazarlık Atölyesi yine cumartesi günleri saat 14.00-16.00 arasında dönem boyunca devam edecek.

Film Akademi de Bahar dönemi boyunca üç atölye ile çalışmalarını sürdürecek. Belgesel Film Atölyesi'nde H. Basri Özdemir ve Kerim Abanoz, öğrencilere Belgesel Filmin teknik ve teorik yapısını anlatacaklar. Belgesel Film Atölyesi 23 Şubat Pazar günü başlayacak ve dönem sonuna kadar her pazar saat 13.00-18.00 arasında gerçekleşecek. Film Akademi'nin başlangıçtan beri devam eden atölyelerinden biri de Kısa Film Atölyesi.

Sosyal Medyada Video Hikaye Anlatıcılığı atölyesinde günümüzde teknolojinin geldiği son aşama itibarıyla cep telefonlarında dahi video işleme imkanı doğması göz önünde bulunduruluyor. Eskiden daha büyük ekonomik yatırım gerektiren kayıt, kurgu, montaj gibi işlemlerin her birimizin elinde bulunan akıllı telefonlar aracılığıyla nasıl yapılabileceği üzerinde durulacak.

Kerim Abanoz ve Mehmet Cansız bu atölyeyi birlikte yürütecekler. Kısa Film Atölyesi de yine 23 Şubat'ta başlayacak ve her pazar saat 13.00-18.00 arasında gerçekleşecek. Daha önceki dönemlerde Film Akademi kapsamında senaryo ve kamera önü oyunculuk eğitimleri de verilmişti. Sona eren bu atölyelerin yerine bu dönem Film Akademi yeni bir atölyeyi öğrencilerin faydasına sunuyor. Selma Kara tarafından yürütülecek bu atölye Sosyal Medyada Video Hikaye Anlatıcılığı atölyesi adını taşıyor. Bu atölyede günümüzde teknolojinin geldiği son aşama itibarıyla cep telefonlarında dahi video işleme imkanı doğması göz önünde bulunduruluyor. Eskiden daha büyük ekonomik yatırım gerektiren kayıt, kurgu, montaj gibi işlemlerin her birimizin elinde bulunan akıllı telefonlar aracılığıyla nasıl yapılabileceği üzerinde durulacak. Amatör sinema meraklılarının ve video sanatlarının verimli ve etkili kullanımı için gerekli teknik ve teorik bilgiler verilecek. Akıllı telefon kullanıcılarının bu imkanlarla telefonlarıyla video hikayeler tasarlamasına imkan sağlanmış olacak. Bu vesile ile öğrencilerimiz sosyal medya ve sosyal medya araçlarını daha bilinçli ve etkili olarak kullanabilecekler. Ayrıca fotoğraf, sinema, kurgu, mekan çekimleri gibi değişik alanlarda bilgi edinebilecekler.

17 Şubat'ta Dursun Çiçek'in ilk dersi yaparak dönemi başlattığını belirtmiştik. Dursun Çiçek'in ilk dersi yoğun bir öğrenci katılımıyla başladı. Öğrencilerin bir kısmı Dursun Çiçek'i ilk dönemden itibaren takip eden eski öğrencilerimizdi. Onlara yeni kayıt olan öğrenciler de katıldılar. Tarihî Kayseri Lisesi'ndeki sınıfımız tamamen dolmuş vaziyetteydi.

Dursun Çiçek, ilk olarak yeni katılan öğrenciler için atölyenin tanıtımını yaptı. İlk üç dönemde 36 hafta boyunca düşünce kategorileri anlattığını belirtti. Metinlerle İslam Düşüncesi'nin anlaşılabilmesi için önce düşünce kategorilerinin bilinmesi gerektiğini vurguladı. Ardından dersin yöntemini anlattı.

Metinlerle İslam Düşüncesi toplam 16 isim üzerinden 4 döneme ayrılmış bir okuma ve anlama yolculuğu. İsimlerle birlikte ekoller ve bakış açıları üzerinden

Tarihî tecrübeyi yok sayarak hiçbir şey yapamayız. Hafızamızı ve dilimizi yeniden kazandığımızda şunu göreceğiz. Hafıza ve dil hayat nizamı ortaya koyar. İslam düşüncesi bir hayat nizamının mücessem halidir.

bir anlama çabası. İslam düşüncesinin kelamla, fıkıhla, hikmetle ve irfanla ifadesi de diyebileceğimiz bu süreç aslında bir hafızaya dikkat çekmek kaygısını güdüyor. Bugünden inşa edilen geçmiş kurgu ve tasavvurlarının gerçeklikle bir ilgisinin olmadığının göstergeleri ortaya konuyor. Sloganların ve ezberlerin yerini belgenin ve bilginin almasının altını çizen Dursun Çiçek özellikle, kendinden önceki ölü medeniyetleri ve düşünme biçimlerini yok saymayarak içine alan, 17. yüzyıla kadar süregelen ve tanımları yapan bir düşünme ve yaşama biçiminin bugün bir hafıza, ortak dil, hayat nizamı ve âlem tasavvuru olmaktan nasıl çıkartıldığının da tarihsel sebeplerini anlatıyor.

Düşünmek ve düşünür olabilmek için kitabın yanı sıra hayatı ve hayatın içindeki şeyleri de okumamız/okumayı öğrenmemiz gerekiyor diyen Çiçek; "Oryantalislerin ve Modernist İslamcıların dediklerini temel kabul etmeyerek ama anlayarak kendi kaynaklarımızı tarihiyle birlikte yoğun ve ciddi bir şekilde okumamız, bilmemiz gerekiyor. Uzun bir süredir orijinal ve geleneksel kaynaklarımızdan uzakta, hatta habersiz yaşıyor, onlardan bihaber şekilde düşünmeye çalışıyoruz. Ana metinler daha yeni çevrilmeye başladı. Birçok eser, birçok ilim adamının çalışmaları halen çevrilmeyi bekliyor. Artık bu konuda ciddi çabalar var fakat henüz yolun başında sayılırız. Bunlar dikkate alındığında öncelikle hafızasızlığı gidermemiz gerekiyor. Böylece ortak bir dil oluşturabiliriz. Kavramların ne anlama geldiği üzerinde mutabakat sağlamamız gerekiyor. Çünkü dilimiz, tarihimizle ve metinlerimizle oluşur. Ne yazık ki günümüzde en temel kavramlarda bile aynı anlamları kastedecek bir birlikteliği bulamıyoruz. Tarihî tecrübeyi yok sayarak hiçbir şey yapamayız. Hafızamızı ve dilimizi yeniden kazandığımızda şunu göreceğiz. Hafıza ve dil hayat nizamı ortaya koyar. İslam düşüncesi bir hayat nizamının mücessem halidir. Bizde düşünce farklılığı düşünceyi zenginleştiren bir vasıftır. Farklılığı zıtlık olarak algılamayız. Yorumlarda elbette farklılık olur. Çünkü düşünce din değildir. Bu yüzden düşünce değişkendir. Ama sınırlara ve mihenklere dikkat etmek gerekir. Herkes hakkını ve hadlerini bilmek zorundadır. Bunu anladıktan sonra âlem tasavvurumuz ve hayat nizamımızın birbiriyle bağlantılı olduğunu da görebileceğiz." dedi.

Son kısımda İslam Düşüncesi ve İlimlerinin zıtlık esası üzerine değil farklılık esası üzerine inşa edildiğini ve bunun böyle ele alınmasının önemine dikkat çeken Dursun Çiçek, "bütün fikri ve süreklilik" üzerinde durarak dersini tamamladı.

Geçtiğimiz dönemlerde cumartesi günleri gerçekleştirilen konferans programları bu dönem farklı bir boyut kazandı. Bu dönem perşembe akşamları Prof. Dr. Tahsin Görgün tarafından yürütülecek olan Doğu Batı Okumaları atölyesi sadece kayıtlı öğrencilere açık olarak sekiz hafta boyunca devam edecek.

1. Dünya Tarihinde İslam ve Müslümanlar
2. Onaltıncı Yüzyılda Yerküre/Dünya,
3. 17. Yüzyıl ve Batının Oluşumu
4. Hümanizm, Deizm, Tabiat Felsefesi,
5. Aydınlanma ve Romantik: İstiğna fikrinin içerik kazanması
6. 19. Yüzyıl Avrupa'sında istikrarın ideolojileri: İdealizm, Pozitivizm, Kapitalizm, Sosyalizm
7. Çağdaş Dünyanın Temel Sorunları: İstiğna, İrade/İktidar Metafiziği ve Nihilizm
8. Günümüzde İslam ve Dünyanın/İnsanlığın Geleceği

başlıkları her hafta bu atölye çerçevesinde Prof. Dr. Tahsin Görgün tarafından ele alınacak, öğrencilerle paylaşılacak. Atölyenin alt başlığı ise İslam Medeniyeti ve Modern Düşüncenin Gelişimine Dair Okumalar adını taşıyor.

Nitekim Tahsin Görgün 20 Şubat Perşembe günü, "Dünya Tarihinde İslam ve Müslümanlar" başlıklı ilk dersini yaptı. Tahsin Görgün özellikle modern düşüncenin ortaya çıkışındaki tarihsel bağlamı detayları ile anlattı. Modern düşüncenin genel seyri ile modern metafiziğin İslam dünyasından bilgisel ve düşünsel olarak nasıl beslendiğinin de altını çizdi. Batının kendisini merkeze alırken Batı dışı toplumları ve kültürleri nasıl ötekileştirerek yok saydığını ve yok ettiğini özellikle belirten Görgün, belge ile bulgu arasındaki farka dikkat çekerek kurgu ile gerçeklik arasındaki farkı belirtti.

Müslümanların ve İslam Düşüncesinin içine aldığı bütün kültür ve medeniyetleri hikmet adı altında içselleştirerek aslında onları yok etmeyip insanlığa taşıdığını belirtirken, modern düşüncenin kendisinin dışında özne kabul etmediğinin ve modern metafiziğin dışında her şeyi yok saydığını ve yok etmeye çalıştığını belirtti. Bunun bir gerçeklik değil kurgu olduğunun altını çizen Görgün, bütün bu çabalara rağmen hala özellikle Müslümanlar arasında canlı bir farklı yaşama, ve düşünme imkanının konuşulduğunun altını çizdi. Hatta Batı'da bile Batısızlaşma eksenli tartışmaların yapıldığını belirtti. ▪

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları/Tarih Dizisi

Kappadokia Krallığı ve Roma-Bizans Dönemi

Halit Erkiletlioğlu

Mustafa İbakorkmaz

GERÇEKTEN KADİM ŞEHİR

İnsanlar genel bilgi ya da fikir sahibi olduklarını düşündükleri konularda araştırma yapma gereği duymazlar. Ya da zaten içinde yaşadıkları bir duygu ya da mekân hakkında düşünme ihtiyacı hissetmezler. Bu durum biraz balığın suda yaşaması ama sudan haberdar olmamasına benzer.

Kayseri'de yaşıyoruz. Kadim şehir, 6000 yıllık bir şehir gibi ifadeler de gerçeği yansıtmakla birlikte slogana dönüştüğünden anlamını kaybediyor çoğu zaman. Bir de merak huyumuzun eksikliğini bunlara eklediğimizde yaşadığımız şehrin tarihini araştırma gereği duymuyoruz. Yaşadığımız hayatın hengâmesi, meraksızlığımız, önyargılarımız zihnimizin önünde ardını göremediğimiz bir perdeye dönüşüyor. Oysa tarih önemli. Bize ait olan tarih çok daha önemli. Üstelik yaşadığımız coğrafyaya, ömrümüzü geçirdiğimiz, ekmeğini yiyip suyunu içtiğimiz şehre ait tarih daha da önemli. Çünkü neye sahip olduğumuzu bilmemiz gerekiyor. Kıymetini bilmemiz için bu bilgi hayati değer taşıyor. Bizler ise genellikle an itibarıyla yönelttiğimiz eleştiriler, geliştirdiğimiz önyargılar ve şikâyetlerimizin penceresinden bakıyoruz yaşadığımız şehre. Ama şehir hayatı biraz da böyle değil midir zaten? Herkesi aynı anda memnun eden bir mekân ancak ya ütopya ya da cennet olabilir. Bir de şu var, umumi bir hoşnutluk, herkesin hemfikir olabileceği güzel bir şehirde yaşamak için bizim de üzerimize sorumluluklar düşüyor. Bunların ilki ve en önemlisi de bilgi sahibi olmak. Bilgi sahibi olmazsak değer ve kıymet bilmemiz mümkün değil. Ayrıca daha güzele ulaşmak da imkânsız. Şunu öncelikle ve kesinlikle gündelik siyasetin içerisinde tüketilmiş bir slogan olmanın dışında bilmemiz gerekiyor. Kayseri gerçekten dünyada sayılı diyebileceğimiz derecede kadim bir şehir. Ardından böyle ciddi bir durumun ve bilginin gereklerini yapmamız gerekiyor. En azından bu şehrin tarihini öğrenerek başlayabiliriz.

Şehrimizde akademinin görev icabı yaptığı çalışmaların dışında, Kayseri tarihine gönül vererek akademik anlamda da referans niteliğinde çalışmalar yapan tarihçilerimiz var. Bunlardan Kayseri adına en önemli bilimsel çalışmaları yapanlardan biri hiç şüphesiz Halit Erkiletlioğlu. Halit Erkiletlioğlu'nun asıl mesleği diş hekimliği. Fakat biz onu daha ziyade Kayseri ile ilgili yaptığı araştırmalardan ve yayımladığı kıymetli kitaplardan tanıyoruz. Erkiletlioğlu'nun yayımlanmış on kitabından sekiz tanesi Kayseri tarihiyle ilgili. Üstelik bu kitaplar çok kıymetli araştırmaların sonucu. Ayrıca biraz önce belirttiğimiz gibi meslek olarak tarihçi olmasa bile yazdığı kitaplar akademik çalışmalara referans olacak niteliğe sahip.

YEREL TARİHÇİLİK

Yerel tarih çalışmaları kendi içerisinde çeşitli handikaplar barındırıyor. Öncelikle lokal mekânlarla ilgili çalışmalarda kaynak bulma imkânları daralıyor. Ayrıca şehir tarihçiliği üzerine yapılan çalışmalar kitap hacmine geldiğinde yayımlanma problemiyle karşı karşıya. Her ne kadar son dönemde ülkemizin birçok yayınevi yerel tarihle ilgili kitapların yayımına müspet baksa da yine de ticari kaygılar açısından her çalışma büyük yayınevlerinden çıkma imkânı bulamıyor. İşte tam da burada Kayseri için yapılan tarih, kültür ve sanat çalışmalarının yayımlanması konusunda üstlendiği misyonla Kayseri Büyükşehir Belediyesi hem şehrimiz adına, hem akademik çalışmalar adına, hem de ülke kültürü adına önemli işlere imza atıyor. Yazımıza konu olan, Halit Erkiletlioğlu'nun yazdığı *Kappadokia Krallığı* gibi çalışmaları yayımlıyor ve ilgileriyle buluşturuyor. *Kappadokia Krallığı*, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları'nın 157. kitabı olarak okurlarıyla buluşuyor. Büyükşehir Belediyesinin kültür ve sanat konusundaki çalışmalarını yetersiz bulanlar için bu rakam bir şeyi ifade etmeli. Üstelik, bu yayınların birçoğu başka yayınevlerinin ticari kaygılardan dolayı asla yayımlamayacağı kitaplar.

Kappadokia Krallığı'nın birinci baskısı Aralık 2019 tarihinde yayımlandı. Tasarımı, mizanpajı ve baskı kalitesiyle büyük yayınevleriyle rahatlıkla boy ölçüşebilecek, hatta özenilip taklit edilebilecek nitelikte bir kitap. Dolayısıyla Halit Erkiletlioğlu'nun emekleri, kitabın değerli içeriği biçimsel olarak da layık olduğu nitelikle okuruna ulaşıyor. Öyle sanıyorum ki bu kitap hem özel olarak şehir tarihçiliğiyle ilgilenen okurların hem de Roma/Bizans tarihi üzerine yoğunlaşan çalışmaların vazgeçilmez başvuru kaynaklarından biri olacak. Kitabın yer aldığı kütüphaneler de gerçekten ayrıcalıklı bir esere sahip olacak. Bu ifadelerde abartı var mı? Bahsettiğim konularda özel bir ilgim olmasa bile, kitabı kütüphanemin raflarına yerleştirdiğimde o ayrıcalık hissini bizzat yaşadığımı söylemeliyim. Duygum samimi ve abartı yok.

KİTAP HAKKINDA

Kitap, yine şehrimizde yaptığı tarih çalışmalarıyla tanınan Mehmet Çayırdağ tarafından yazılan takriz ile başlıyor. Çayırdağ, burada, Halit Erkiletlioğlu'nun bu çalışmayla Kayseri tarihi ve genel tarih açısından bir boşluğu doldurduğunu ifade ediyor. Elbette Kapadokya tarihi üzerine yapılan çalışmalarda Kapadokya Krallığı hakkında bilgiler bulunur. Nitekim Kapadokya tarihini çeşitli yönleriyle ele alan kitaplara rastlamak da mümkün. Fakat bu tür müstakil çalışmaların sayısı ve konunun arz ettiği önem göze alındığında nicelik açısından doğru bir orantı göremiyoruz. Konuya özel ilgisi olduğu

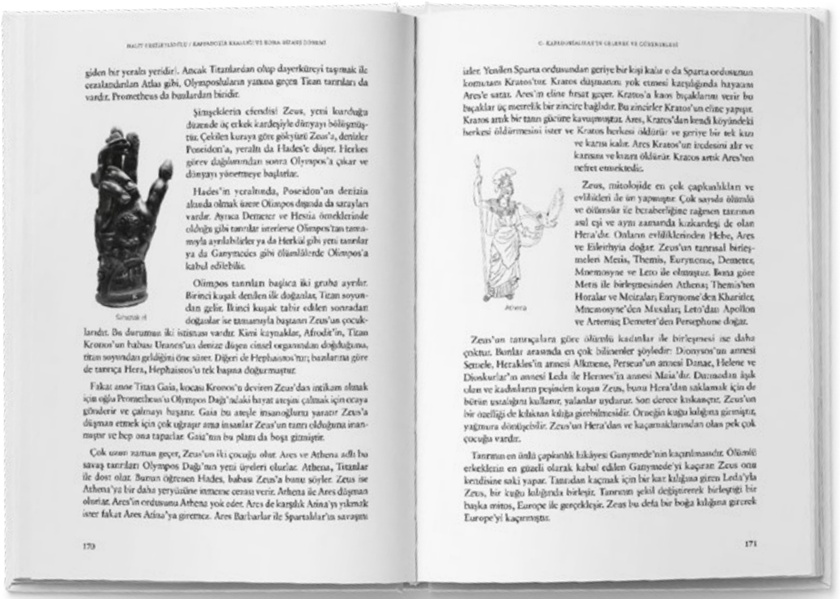

giden bir yeraltı yeridir!. Ancak Titanlardan olup dayerküreyi taşımak ile cezalandırılan Atlas gibi, Olympos'uların yanına geçen Titan tanrıları da vardır. Prometheus da bunlardan biridir.

Şimşeklerin efendisi! Zeus, yeni kardeşiyle düzende üç erkek kardeşiyle dünyayı bölüştürür. Çekilen kurayı gökyüzü Zeus'a, denizler Poseidon'a, yeraltı da Hades'e düşer. Herkes görev dağılımından sonra Olympos'a çıkar ve dünyayı yönetmeye başlarlar.

Hades'in veraltında, Poseidon'un denizin altında olmak üzere Olympos dışında da sarayları vardır. Ayrıca Demeter ve Hestia ömeklerinde olduğu gibi tanrılar isterlerse Olimpos'tan tamamıyla ayrılabilirler ya da Herkül gibi yeni tanrılar ya da Ganymedes gibi ölümlülerde Olimpos'a kabul edilebilir.

Olimpos tanrıları başlıca iki gruba ayrılır. Birinci kuşak denilen ilk doğanlar, Titan soyundan gelir. İkinci kuşak tabir edilen sonradan doğuralar ise tanrısıyla buğasın Zeus'un çocuklarıdır. Bu durumun iki istisnası vardır. Kimi kaynaklar, Afrodit'in, Titan Kronos'un babası Uranes'un denizde düşen cinsel organından doğduğuna, titan soyundan geldiğini öne sürer. Diğer de Hephaistos'tur; bazılarına göre de tanrıça Hera, Hephaistos'u tek başına doğurmuştur.

Fakat anne Titan Gaia, kocası Kronos'u devirren Zeus'dan intikam almak için oğlu Prometheus'u Olympos Dağı'ndaki barınak ateşin çalınak için ocaya gönderir ve çalmayı buşarır. Gaia bu ateşle insanoğlunu yaratır Zeus'a düşmanı etmek için çok uğraşır ama insanlar Zeus'un tanrı olduğuna inanmıştır ve hep ona tapanlar. Gaia'nın bu planı da boşa gitmiştir.

Çok uzun zaman geçer, Zeus'un iki çocuğu olur. Ares ve Athena adlı bu savaş tanrıları Olympos Dağı'nın yeni ürederi olurlar. Athena, Titanlar ile dost olur. Bunun öğrenen Hades, babası Zeus'a bunu söyler. Zeus ise Athena'ya bir daha yeryüzüne inmeme emrini verir. Athena ile Ares düşman olurlar. Ares'in ordusunu Athena yok eder. Ares de karşılık Atina'yı yıkmak ister fakat Ares Atina'ya gremez. Ares Barbarlar ile Spartalılar'ın savaşını

Sinaitik II

izler. Yenilen Sparta ordusundan geriye bir koşi kalır o da Sparta ordusunun komutanı Kratos'tur. Kratos düşmanını; yok etmesi karşılığında hayatını Ares'e satar. Ares'in eline fırsat geçer. Kratos'a kaos bıçaklarını verir bu bıçaklar üç metrelik bir zincire bağlıdır. Bu zincirler Kratos'un eline yapışır. Kratos artık bir tanrı gücüne kavuşmuştur. Ares, Kratos'dan kendi köyündeki herkesi öldürmesini ister ve Kratos herkesi öldürür ve geriye bir tek kızı ve karısı kalır. Ares Kratos'un ödesini alır ve karısına ve kızını öldürür. Kratos artık Ares'ten nefret etmektedir.

Zeus, mitolojide en çok çaplanıklıkları ve evlilikleri ile ün yapmıştır. Çok sayıda ölümlü ve ölümsüz ile beraberliğine rağmen tanrının asıl eşi ve aynı zamanda kızkardeşi de olan Hera'dır. Onların evliliklerinden Hebe, Ares ve Eileithyia doğar. Zeus'un tanrısal birleşmeden Metis, Themis, Eurynome, Demeter, Mnemosyne ve Leto ile olmuştur. Buna göre Metis ile birleşmesinden Athena; Themis'ten Horalar ve Moiralar; Eurynome'den Kharitler, Mnemosyne'den Musalar; Leto'dan Apollon ve Artemis; Demeter'den Persephone doğar.

Athena

Zeus'un tanrıçalara göre ölümlü kadınlar ile birleşmesi ise daha çoktur. Bunlar arasında en çok bilinenler şöyledir: Dionysos'un annesi Semele, Herakles'in annesi Alkmene, Perseus'un annesi Danae, Helene ve Dioskurlar'ın annesi Leda ile Hermes'in annesi Maia'dır. Durmadan âşık olan ve kadınların peşinden koşan Zeus, bunu Hera'dan saklamak için de birçok ustalığını kullanır; yalanlar uydurur. Son derece kıskançtır. Zeus'un bir özelliği de kılıkını kılığa girebilmesidir. Örneğin kuğu kılığına girmiştir, yağmura dönüşebilir. Zeus'un Hera'dan ve kaçamaklarından olan pek çok çocuğu vardır.

Tanrının en ünlü çapkınlık hikâyesi Ganymede'nin kaçırılmasıdır. Ölümlü erkeklerin en güzeli olarak kabul edilen Ganymede'yi kaçıran Zeus onu kendisine saklı yapar. Tanrıdan kaçmak için bir kez kılığına giren Leda'yla Zeus, bir kuğu kılığında birleşir. Tanrının şekil değiştirerek birleşeği bir başka mitos, Europe ile gerçekleşir. Zeus bu defa bir boğa kılığına girerek Europe'yi kaçırmıştır.

Caracalla 238-222 AE, **Ön Yüzü**: Yakaroğlu gibi / **Arka Yüzü**: İki sunak ortasında sturmakta olan tanrı. Üstte: Erciyes, MHTPO/P KAKCAP/, **Altta**: NEOKOROS (tapınak yaptıran şehir) ET L (Tarih: 5=222)

Severus Alexander 222-235 AE **Ön Yüzü**: İmparatorun sağa bakan diademli büstü, AV K CEOVH ALEXANDR/ **Arka Yüzü**: Başörtülü şahıs tanrıça Tyche'nin hasadına tabi olarak Erciyes. Etrafında: MHTPOP KAKCAPEQ.

Severus Alexander 222-235 AE **Ön Yüzü**: İmparatorun sağa bakan diademli büstü, AV K CEOVH ALEXANDR/ **Arka Yüzü**: Serapis Erciyes'i sol elinde gösteriyor. Sağ eli havada. **Altta**: Tarih: 6. Imp. Yılı (Oğul Güler Kal.)

Severus Alexander 222-235 AE **Ön Yüzü**: İmparatorun sağa bakan diademli büstü, AV K CEOVH ALEXANDR/ **Arka Yüzü**: Serapis Erciyes'i sol elinde gösteriyor. Sağ eli havada. **Altta**: Tarih: 6. Imp. Yılı (Oğul Güler Kal.)

* Sydenham: 534

Gordian III 238-244 Bronz AE, **Ön Yüzü**: Gordian'ın sağa bakan diademli ve giyimli büstü, AKM ANT GORDIANO C / **Arka Yüzü**: Gefta'ıl yesinde Çayırda bulunan Erciyes, çevresinde: MHT- ROP ΠΛΕΥΡΩΝ KAICAP EYNOCI ΩN **Altta**: ET Z (Tarih: 4= 241)

Gordianus III 238-244 AR Gümüş Tridrahmi, **Ön Yüzü**: İmparatorun sağa bakan diademli büstü, Etrafında: AVKMΑΝΤΙΓΟΡΔΙΑΝΟΣ/ **Arka Yüzü**: Zirvesinde Çelenk, ortasında kutsal meşhara bulunan üçgenvari Erciyes Dağı. Etrafında: MHTPOPΝΑΙΚΩΝ_ **Altta**: ETOYCA, bu yanda: B ΝΕΩΚ. E. Kal)

Gordianus II 238-244 AR Gümüş Tridrahmi, **Ön Yüzü**: İmparatorun sağa bakan diademli büstü, Etrafında: ΑΚΑΔΙΑΝΟΣΤΟΡΝΑΙΚΟΣΟΣ/ **Arka Yüzü**: Zirvesinde Çelenk, ortasında kutsal meşhara bulunan üçgenvari Erciyes Dağı. Etrafında: MHTPOTΚΑΙΣΑΡΝΑ_ **Altta**: ETOYCA, bu yanda: B ΝΕ (Kl. Ne)

Trebonilina (Gordian III'ün karısı) AE **Ön Yüzü**: Sağa bakan büstü, Etrafında: CAB TRΕΒΩΝΙΑ ΓΑΛΛΗΝΑ AV / **Arka Yüzü**: Demet halinde bereket sembolü buğday başakları, Etrafında: MΗ-ΤΡ ΚΑΙ Β ΝΕ ET-Z (Nr. T= 244/84

* Ekrem: ne demek olsa, Kayseri sınırının yaşadığı tarihi bilgileyen sikkeler.
* www. wildwinds. com/coins/ ../Caesarea9. html

için Gürsel Korat'ın çalışmaları ilk göze çarpan çalışmalar. Bunun dışında kimi akademisyenlerin Kapadokya'yı çeşitli yönleriyle ele alan kitapları var. İlk elde akla gelen birkaç örnek söylediğimiz durumu açıklayacaktır. Mesela, Arkeoloji ve Sanat Yayınları tarafından yayımlanan *Kapadokya/Hafıza, Kimlik ve Kültürel Miras*, yine aynı yayınevinden *Kapadokya'da Zeus Kültü*, Gürsel Korat'ın yazdığı *Kapadokya/Taş Kapıdan Taçkapıya* gibi kitaplar birkaç örnektir. Fakat Halit Erkiletlioğlu'nun yazdığı *Kappadokia Krallığı*, bölgenin ve bölgede hâkim olan bu krallığın tarihi hakkında yazılmış derli toplu neredeyse tek kitap gibi görünüyor. Bu da elbette Çayırdağ'ın dediği gibi, kitabın önemli bir boşluğu doldurduğunun en önemli kanıtı.

Kappadokia Krallığı ve Roma Bizans Dönemi adlı bu kitap, Birinci ve İkinci Kitap başlıklarıyla iki ana bölüme ayrılıyor. Kitabın girişinde Erciyes ve çevresinin coğrafi tarihi konu ediliyor. Bu bölümde Erciyes Dağı ve etrafındaki coğrafyanın fiziksel özellikleri tarihiyle birlikte konu ediliyor. Ardından bir medeniyetin oluşumu ve değer kazanması için en önemli etkenlerden biri olan yollar konusu ele alınıyor. Bu bölümde milattan önce 10. ve 17. yüzyıllar arasında kullanılan yollar ve bu yolların işlevleriyle ilgili bilgiler yer alıyor. Dikkat edilirse, sırf yollar konusunda aşağı yukarı 2700 yıllık bir tarihe ait bilgilere ulaşabiliyoruz. Yine bu vesileyle Hititler, Asurlar, Tabal Krallığı, Kimerler, Frigler, Klikyalılar gibi geçmiş çağların önemli medeniyetleri kitabın ilerleyen döneminde anlatılacak Kapadokya Krallığı'na dair ön bilgileri okura sunuyor. Yine aynı gerekçelerle Persler, Büyük İskender ve Anadolu'da Makedon hâkimiyeti gibi konularda da bilgi sahibi oluyoruz.

Kitabın içeriğinin en detaylı yer aldığı bölüm ise *Bağımsız Krallık Dönemi* başlığının ardından geliyor. Bu bölümde tarihe Kapadokya Krallığı olarak geçen ülkenin krallarını kronolojik sıra ile tanıyoruz. Önemli başlıklardan biri de *Kappadokialıların Gelenek ve Görenekleri* adını taşıyor. Bu bölümde Kapadokya Krallığı'nda yaşanan kültürel hayatın, gündelik hayatı kuran yaşam biçimlerinin, âdetlerin, ekonominin, dinsel inançların izini sürebiliyoruz.

Bölümlerde yer alan bilgiler arasında ayrım yapmak zor. Çünkü kitabın sırf kaynaklar bölümünde 125 farklı yerli ve yabancı çalışmadan yararlandığını görüyoruz. Üstelik yararlanılan kaynakların çoğu yabancı kaynaklar. Bu kadar kaynağın taranmasıyla oluşan her bölüm ayrı bir emek ürünü olarak değerlendirilmeli. Fakat Halit Erkiletlioğlu bu kitabı tüm benzerlerinden ayıran bir bölüm ekleyerek bu bölümde hakikaten büyük bir boşluğu dolduruyor. Tarihçiler kadar nümizmatikçileri de ilgilendiren bir bölüm burası. Kapadokya Krallığı sikkelerine yaklaşık yirmi sayfa ayırıyor. Üstelik bu bölümde kişisel kolleksiyonculuğunun katkılarını da görüyoruz. Çünkü dönem hâlinde sikkeleri fotoğraflarla örneklendirerek tarihî bilgiler veriyor.

Birinci kitabın sonunda ise Kapadokya Krallığı dönemindeki antik yerleşim yerleri, satrap ve krallar, kralların yaptıkları siyasi evlilikler, Pontus kralları, Pers imparatorları ve bunlar arasındaki ilişkiler gibi siyasi ve sosyal olaylar hakkında bilgi veriyor.

İkinci Kitap ise Roma Dönemi ile başlıyor. MS 17 tarihinden itibaren Kapadokya Roma'nın bir eyaleti hâline geliyor. Tam da Roma coğrafyasında Hristiyanlığın ortaya çıktığı dönemle birlikte paganizm ve Hristiyanlık arasındaki macerada Kapadokya önemli bir rol üstleniyor. Erkilet'e adını veren Achelaous'un Roma'da ölmesinin ardından Tiberius Kapadokya Krallığı'na son veriyor. Sonrasında Kapadokya, Roma'ya bağlı bir eyalet hâline geliyor. Tiberius'un ardından 37 Roma imparatoru zamanında bu bölgede neler olup bittiğini yine İkinci Kitap'ın ilk bölümünde öğreniyoruz. Ardından Bizans dönemine ait bölümler geliyor. O tarihlerde Kayseri'de yaşayan ünlü kişiler, Kayseri Kalesi ve surları, günümüzde artık bulunmayan tapınaklar hakkında bilgilerde ikinci kitabın konuları arasında. Kitabın son bölümünde ise Roma dönemi Kasseria sikkeleri yine teknik bilgiler ve fotoğraflı örneklerle anlatılıyor.

391 sayfalık kitap kaynaklar ve detaylı bir indeks çalışmasıyla sona eriyor. Halit Erkiletlioğlu bu çalışmasıyla şehrimizin tarihi ve belki dünya tarihi açısından önemli bir esere imza atmış. Bizlere düşense ister merakla, ister bilgi sahibi olma adına böylesi bir kitabı okuma ayrıcalığı kazanmak. Çünkü o kadar çok detay, o kadar şaşırtıcı bilgiler var ki, taşıdığı tüm akademik ciddiyete rağmen sıradan bir okur için de oldukça keyifli vakitler geçirtebilecek bir kitap. Geriye bu kitapla buluşmak ve yazarına, yayıncısına teşekkür etmek kalıyor. İyi okumalar...

Halit Erkiletlioğlu bu kitabı tüm benzerlerinden ayıran bir bölüm ekleyerek bu bölümde hakikaten büyük bir boşluğu dolduruyor. Tarihçiler kadar nümizmatikçileri de ilgilendiren bir bölüm burası. Kapadokya Krallığı sikkelerine yaklaşık yirmi sayfa ayırıyor.

Şaştım Aşı

HAZIRLANIŞI

Tüm bakliyatları akşamdan suya ıslatın. Bakliyatları bol suda 30 dakika haşlayın. Haşlanan bakliyatları süzüp 2 litre kaynayan tuzlu suya ilave ederek 20 dakika daha pişirin. Yoğurdu 1 su bardağı su ve kaynayan çorbanın içerisine karıştırarak ekleyin. Yoğurtla birlikte 5 dakika daha pişirip altını kapatın. Tereyağında yakılmış kuru naneyi üzerine dökerek servis edin. ■

Malzemeler

1 çay bardağı kuru fasulye
1 çay bardağı nohut
1 çay bardağı yarma
1 çorba kaşığı tereyağı
1 su bardağı yoğurt
8 bardak su
1 çorba kaşığı kuru nane
1 çay kaşığı tuz

Afiyet olsun...

kültürden...

KÜLTÜR SANAT GÜNCESİ

Kış aylarındayız. Geceler uzun. Bir şekilde vakit geçirmemiz gerekiyor. Eskiden olsa, aile gezmeleri yapacak, sobanın üstünde kestane patlatacak, büyüklerimizden anılar veya masallar dinleyecektik. O günler anılarımızda kaldı. Şimdilerde kimilerimiz evlerimizde televizyon karşısında saatler geçiriyor, sonra yatıp uyuyoruz. Kimilerimiz giderek azalan bir gelenek olsa da belki aile gezmelerine devam ediyor. Kimileri arkadaş oturmalarında vakit geçiriyorlar. Ama bunlar bile kısmen nostalji hâline gelen eski alışkanlıklar. Uzun kış gecelerinde kitap okumak da yabana atılır gibi değil. Ama ailece ya da arkadaşlarımızla birlikte sinemaya gitmek, tiyatro izlemek, konferans veya konser dinlemek gibi birçok alternatifimiz var.

Güz aylarından itibaren kültür sanat etkinliklerinin sezonu başlar. Yayınevleri yeni kitaplarını bu aylarda okurlarına sunar. Tiyatro toplulukları turnelere çıkar. Yeni filmler peş peşe gösterime girmeye başlar. Dolayısıyla kış ayları evde pineklemek yerine kültürel ve sanatsal etkinliklere vakit ayırmak isteyenler için yoğun bir program sunar.

Nitekim şehrimizde tüm kültür ve sanat alanlarında ilgililerin takip edebileceği birçok etkinlik gerçekleştiriliyor. Öyle ki tümünü takip etmek imkânsız. Seçeneklerimiz olması ve çoktan seçebilme imkânımız olması zevklerimizi daha çok tatmin ediyor. Bu bir gelişmişliğin de ifadesi. Hem de çok önemli bir gösterge. Özel teşebbüslerin yaptığı birçok etkinliğin yanı sıra kurumlar, üniversitelerimiz ve belediyelerimiz de bu aylarda yoğun bir şekilde hemşehrilerimize bu tür hizmetler veriyorlar.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi de kültür sanat etkinliklerini hız kesmeden devam ettiriyor. Ama birkaç konu var ki bunların diğer etkinliklerden daha çok öne çıkan kalıcı hizmetler olduğunu da burada belirtmek gerek. Kırk yıldır spor salonu olarak kullanılan Meryem Ana Kilisesi esaslı ve orijinali gözetilerek yapılan bir restorasyon geçirdi. Büyükşehir Belediyesi, şehrin göbeğinde bulunan bu tarihî mekânı öğrenciler ve kitap okurları için eşsiz bir kütüphaneye dönüştürdü. Açılır açılmaz da yoğun bir ilgi oluştuğunu gördük. Öyle ki, sabahın erken saatlerinde daha kütüphane açılmadan kapı önünde kuyruklar oluşuyor. Böyle bir nezih ortamda kim ders çalışmak istemez ki, böyle bir kütüphanede kitap okumak insanın ömründe geçireceği en güzel zamanlardan olmalı. Bir başka önemli gelişme de Şehir dergimize TYB tarafından verilen ödüldü. Yıl içerisinde yayımlanan birçok kitap, birçok değerli çalışma TYB'nin objektifliğinden şüphe duyulmayan kurulları tarafından değerlendiriliyor. Bu değerlendirmeler sonucunda çok çeşitli kategorilerde ödüller veriliyor. Daha önce TYB Kayseri Şubesi Şehir Kültür Sanat dergisini ödüllendirmişti. Şehir dergisi bu kez TYB Genel Merkezi tarafından 2019 yılının dergisi olmaya layık görüldü. Büyükşehir Belediyesinin ve derginin çalışmaları böylesi bir ödülle taçlanmış oldu. Bu başlıkları detaylarıyla birlikte okuyacaksınız.

Diğer etkinlikleri takip etmenin oldukça zor olduğunu belirtmiştik. Kaldı ki, yalnızca Büyükşehir Belediyesi'nin kültür sanat etkinlikleri bile izlerçevre açısından peşinden koşulamayacak yoğunlukta. Dolayısıyla burada, öne çıkan bazı haberlere yer veriyoruz. Bahar aylarında Şehir Kültür dergisinde yeniden buluşmak üzere...

Büyükşehir, 2020 Yılına Ödülle Başladı

Şehir Kültür Sanat dergisi, Ocak 2017'de *"Şehri anlamak insanı, onun ruhunu ve manasını anlamaktır. Dünyayı ifsad ile değil imar ile görevlendirilen insanın bu bilincidir ki tarih boyu zamanı ve mekânı imar bilincinde olan, insan merkezli medeniyet tasavvurlarının ortaya çıkmasına zemin oluşturmuştur. İnsan zamanın ve mekânın şuurunda olduğu zaman medeniyetler oluşturabilir."* sözleriyle yayın macerasına başlamıştı. 33 sayıdır belirlediği ilkelerden ve nitelikli yayın anlayışından ödün vermeden yoluna devam ediyor. Kayseri'nin geçmişine ve bugün devam eden değerlerine sahip çıkıyor ve bunları kayıt altına alıyor. Bu yönüyle önemli bir belgesel arşiv değeri taşıyor. Öte yandan yaşayan kültürümüz ve bugünümüz adına da önemli bir işlev üstleniyor. Şehrimizi yıllar içerisinde yalnızca ticaretle özdeşleşen imajın dışında kültürel varlıkları ve değerleriyle ülkemize tanıtıyor. Şehir Kültür Sanat dergisi şehrimizin kültürel hayatını, tarihini, birikimini, sanatını ve sanatçısını hak ettiği şekilde temsil etmeyi de sürdürüyor. Hem görsel açıdan hem de içerik açısından taşıdığı nitelikli yapısıyla, Türkiye'de şehircilik ve şehir kültürü alanında çalışma yapan ilim adamlarının, sanatçıların takdirini topluyor. Üstelik ilkeleri ve nitelikleri açısından belirlediği çıtanın altına düşmeden düzenli olarak yayımlanan bir dergi olarak benzerleri arasında apayrı bir yer ediniyor. Nitekim 2017 yılında Eskader tarafından da yılın dergisi olarak ödüle layık görülmüş, ardından Türkiye Yazarlar Birliği Kayseri Şubesi tarafından ödüle layık görülmüştü.

2019 Ödülü de Şehir Kültür Sanat Dergisine

Türkiye Yazarlar Birliği 41 yıldır deneyim ve tecrübesiyle Türkiye'nin kültür, sanat ve edebiyat alanında en prestijli sivil toplum kuruluşlarından biri olarak kabul görüyor. TYB her yıl hikâye, şiir, roman, deneme, fikir/araştırma, inceleme, dil, eleştiri, hatıra, çeviri, basın, dergicilik gibi birçok alanda önemli çalışmalar yapan kişi ve kurumlara ödüller veriyor. TYB'nin verdiği ödüllerin maddi bir yönü bulunmasa da tarafsız, itibarlı, saygın ve düzenli bir ödül olması nedeniyle kültür sanat çevreleri ve kamuoyu tarafından takdirle karşılanıyor.

Türkiye Yazarlar Birliği Genel Başkanı Prof. Dr. Musa Kazım Arıcan, TYB Genel Merkezinde 01.01.2020 tarihinde düzenlediği basın toplantısında, 2019 yılında yapılan çalışmalar için ödül alan isimleri kamuoyuna duyurdu. Arıcan, son yıllarda sıkça dile getirilen "Yeni medeniyet hamlesi"nin milletimizin önünde bir hedef olarak durduğunu belirterek "2020 yılında; yeni bir medeniyet tasavvuru veya atalarımızın kurduğu medeniyetin ihyası için yapılacak her çalışmanın temelinde ve inşa sürecinde mutlaka, millî kaynaklarımızdan beslenen dil, edebiyat, sanat, ilim ve irfan hak ettikleri değerler üzerinden planlanması gerekir." dedi.

Belediyecilikteki örnek uygulamalarıyla pek çok ödülün sahibi olan Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 2020 yılının ilk ödülünü yılın ilk gününde aldı. Türkiye Yazarlar Birliğinin değerlendirmesiyle Büyükşehir Belediyesinin kültür yayını olan "Şehir Kültür Sanat" dergisi 2019 yılının dergisi olma başarısını gösterdi. Böylece Kayseri Büyükşehir Belediyesinin kültür sanat alanındaki hizmetleri ve bu hizmetlerdeki başarıları ülkemizin saygın bir kurumu tarafından tescillenmiş oldu.

Şehir Kütüphanesi Açıldı

Ermeni Cemaati açısından önemli bir kilise olan ve Surp Asdvadzadzin Kilisesi olarak da bilinen Meryem Ana Kilisesi yaklaşık 40 yıldır Beden Terbiyesi İl Müdürlüğü tarafından spor salonu olarak kullanılıyordu. Kiçikapı Meydanı'nda bulunan bu kilisenin kitabesi günümüze kadar ulaşamadığı için yapım tarihi belirlenemiyor. Kayseri Büyükşehir Belediyesi, tarihî eserleri ayağa kaldırarak, koruyarak ve fonksiyonlar yükleyerek geleceğe taşımaya devam ediyor. Kiçikapı'da bulunan tarihî Meryem Ana Kilisesi binası, Büyükşehir Belediyesi tarafından restore edilerek 50 bin kitaplık bir kütüphaneye dönüştürüldü. Tarihî binada hizmet vermeye başlayan Şehir Kütüphanesi'nin resmi açılış töreninde önemli açıklamalar yapan Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, Kayseri'nin kültürün, turizmin ve kadim medeniyetlerin merkezi olduğunu söyledi. Açılışa katılan Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Ahmet Misbah Demircan da Kayseri'nin başarısını gururla takip ettiklerini belirtti.

Tarihî Meryem Ana Kilisesi binasının restore edilmesiyle Kayseri'ye kazandırılan Şehir Kütüphanesi'nin açılış törenine Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın yanı sıra Vali Şehmus Günaydın, Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Ahmet Misbah Demircan, Cumhuriyet Başsavcısı Abdulkadir Akın, ilçe belediye başkanları, bürokratlar ve vatandaşlar katıldı.

"Kayseri Adeta Açık Hava Müzesi"

Saygı duruşunda bulunulması ve İstiklal Marşı'nın okunmasının ardından bir konuşma yapan Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, açılışa katılan Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Ahmet Misbah Demircan'a teşekkür etti. Konuşmasında Kayseri'nin adeta açık hava müzesi olduğunu ifade eden Başkan Büyükkılıç, Kayseri'de 1500 civarında tescilli tarihî eser bulunduğunu söyledi ve açılışı yapılan bölgedeki tarihî eserleri saydı. Her yerin tarih koktuğunu ifade eden Başkan Büyükkılıç, tarihe sahip çıkma anlayışıyla çalıştıklarını kaydetti.

6 Günde 60 Bin Ziyaretçi

Konuşmasında Büyükşehir Belediyesinin dördüncü kütüphanesi olarak Şehir Kütüphanesi'ni açtıklarını dile getiren Başkan Memduh Büyükkılıç, "Kütüphane yatırımlarımız sürüyor. Beşinci kütüphaneyi Beyazşehir Sosyal Yaşam Merkezi'nin son katında açacağız. 800 kişilik kütüphane olacak. Kültür ve Turizm Bakan Yardımcımız da kitapların sözünü verdi." dedi. Şehir Kütüphanesi'nin 15 Ocak'tan itibaren hizmet vermeye başladığını da hatırlatan Başkan Büyükkılıç, kütüphaneyi 6 günde 60 bin kişinin ziyaret ettiğini açıkladı. Başkan Büyükkılıç, kütüphanede 25 bini basılı, 22 bini elektronik, 3 bini de sesli olmak üzere 50 bin kitap bulunduğunu dile getirdi. Geçen yıl 800 bin kişinin ziyaret ettiği Kitap Fuarı'nın kütüphane yatırımlarının ne denli ihtiyaç olduğunu gösterdiğini de vurgulayan Başkan Memduh Büyükkılıç, Şehir Kütüphanesi'nin Kayseri'ye hayırlı olması dileklerinde bulundu. Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç, sözlerinin sonunda Kayseri'nin kültürün, turizmin ve kadim medeniyetlerin merkezi olduğunu dile getirdi.

"Kayseri'nin Başarısından Gurur Duyuyoruz"

Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Ahmet Misbah Demircan da konuşmasında, Kayseri'deki canlılıktan ve yatırımlardan etkilendiğini belirterek, "Kayseri'nin geleceği çok daha parlak olacak. Sizleri alkışlıyorum. İstanbul'dan, Ankara'dan bakarken Kayseri'nin yükselişinden iftihar ve gurur duyuyoruz" diye konuştu. Tarihî binadaki kütüphane yatırımının önemini de vurgulayan Demircan, "Burada somut mirasımız sadece restore edilmekle kalmamış, bir de fonksiyon yüklenilmiş. Bu binanın büyüsünden etkilenen gençlerimiz mimar, iç mimar olacak ve buradan aldıkları ilhamla yeni eserler yapacak. Kitaplara bakmak, bu ortamı teneffüs etmek önemli. Çünkü üzüm üzüme baka baka kararır. Neye bakıyorsanız osunuz." dedi.

"Kayseri'nin Mükemmel Bir Enerjisi Var"

Konuşmasında Kayseri'ye özellikle ailesiyle birlikte geldiğini de dile getiren Ahmet Misbah Demircan, sözlerini şöyle sürdürdü: "Kayseri'nin enerjisi çok güzel. Bunu yakından hissettim. Bu yüzden havayı teneffüs etmek için eşimle küçük kızımı da getirdim. Kayseri'yi çok seviyoruz. Başarısından gurur duyarız. Bu yatırımda emeği geçenleri alkışlıyorum."

"Halkın İlgisi Yapılan İşin Doğruluğunu Gösteriyor"

Vali Şehmus Günaydın da yaptığı konuşmada sabah saat 09.00'da kütüphane önündeki öğrenci kuyruğunu gördüğünü hatırlatarak bu tablonun yapılan işin ne denli doğru olduğunu gösterdiğini söyledi. Emeği geçenlere teşekkür eden Vali Günaydın, "Kayseri olarak kültür, turizm ve sanayi şehriyiz. Turizmde birçok destinasyona sahibiz. Bunların ekonomiye katkısı konusundaki eksikliklerimizi gidermek için çalışıyoruz." dedi.

Konuşmaların ardından Şehir Kütüphanesi'nin açılışı gerçekleştirildi ve katılımcılar tarihî binada hizmet veren kütüphaneyi gezdi. Kültür ve Turizm Bakan yardımcısı Ahmet Misbah Demircan başta olmak üzere kütüphaneyi görenler çok etkilendiklerini ifade ettiler.

Devlet Tiyatroları Şehrimizde

Kayseri Şehir Tiyatrosu, eski kuşak hemşerilerimizin anılarında yer alıyor. Bir dönem tiyatro camiasının dikkatini çeken çalışmalara imza atan Kayseri Şehir Tiyatrosu uzun yıllardır sessizliğe bürünmüştü. Kayserili tiyatroseverler, turneye gelen özel tiyatro ekiplerinin sahnelediği oyunları seyretmekle kısıtlı kalmışlardı. Uzun yıllar boyunca şehrimizdeki tiyatro heveslisi gençlerin ihtiyaçları Büyükşehir Belediyesi Konservatuarı aracılığıyla karşılandı. Konservatuar tarafından sahnelenen oyunlar hemşehrilerimize sunuldu. Fakat tiyatroseverler tarafından, ülkemizde tiyatro denilince ilk akla gelen Devlet Tiyatrolarının eksikliği hissediliyor, olması gerekliliğine dikkat çekiliyordu.

Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın girişimleriyle Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü tarafından Kayseri Devlet Tiyatrosu kurulması çalışmalarına başlandı. Bu kapsamda teknik inceleme için Kayseri'ye gelen Devlet Tiyatroları Genel Müdür Yardımcısı Turan Erdeğer ve Sanat Teknik Müdürü Hakan Özdemir Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç'ı ziyaret etti.

Devlet Tiyatroları Genel Müdür Yardımcısı Erdeğer, Kayseri'deki tiyatro salonlarını inceleyeceklerini belirterek, bu salonları devlet tiyatrolarıyla buluşturmak istediklerini söyledi.

Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç da Kayseri Devlet Tiyatrosunun açılması için Kültür ve Turizm Bakanı ile yaptığı görüşmelerden bahsetti ve Bakan Mehmet Nuri Ersoy'a sıcak yaklaşımı nedeniyle teşekkür etti. Kayseri Devlet Tiyatrosunun kurulması için Şehir Tiyatrosu'nu Kültür ve Turizm İl Müdürlüğüne devretme kararı aldıklarını ifade eden Başkan Büyükkılıç, bu salonun yanı sıra Büyükşehir Belediyesi'nin Kadir Has Kültür ve Sanat Merkezi'nin bulunduğunu ve Devlet Tiyatrolarının Kayseri'ye gelmesi için her türlü desteği verebileceklerini söyledi. Başkan Büyükkılıç, bürokratik süreç devam ederken oyunların bir an önce Kayseri'ye getirilmesini beklediklerini de sözlerine ekledi.

Büyükşehir'in Tiyatrosuna 3 bin İzleyici
Büyükşehir Belediyesi Konservatuarı tarafından Kadir Has Kültür ve Sanat Merkezinde sahnelenen oyuna büyük ilgi gösterildi. Büyükşehir Belediyesi Konservatuarı Tiyatro Bölümünün usta öğretici ve kursiyerleri "Kırmızı Başlıklı Kız" adlı oyunu sahneledi. Melih Cevdet Avşaroğlu yönetiminde öğrencilere sömestr tatili armağanı olarak sahnelenen oyuna çocuklar ve aileleri büyük ilgi gösterdi.

Kırmızı Başlıklı Kız, Büyükşehir Belediyesi kültür sanat etkinlikleri çerçevesinde iki seans hâlinde sahnelendi. İzleyiciler, her iki seansta da salonu tıklım tıklım doldurdu. Büyükşehir Belediyesi Konservatuarının hazırladığı oyunu yaklaşık 3 bin kişi izledi.

Hep Beraber Kayseri'mize Sahip Çıkalım Büyükşehir Belediyesi Konservatuarı Türk Sanat Müziği Kent Korosu, Şehir Tiyatrosu'nda sahne aldı. Büyük ilginin olduğu konseri Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç da izledi. Şef Burhan Surluev yönetiminde sahne alan Türk Sanat Müziği Korosu, koro ve solo hâlinde birbirinden güzel şarkılar seslendirdi.

Konser sonrası sahneye çıkan Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç, Kayseri'nin ticaretin yanı sıra kültürün, sanatın, turizmin merkezi olması için de gayret gösterdiklerini belirterek, "2020 yılı bu tür etkinliklerin yılı olacak. Kayseri'mizle ve hemşehrilerimizle gurur duyuyoruz. Kayseri, hayırseverlerin şehri. Kayseri, helalinden kazanıp helalinden harcayanların şehri. Kayseri, sanatsever şehir. Kayseri kültürün ve sanatın merkezi. Kayseri, fedakârlığın ve özverinin merkezi. Konukseverliği ve insanlığıyla gurur kaynağımız olan hemşehrilerimize layık olmak için çalışıyoruz. Herkesten Kayseri'mize sahip çıkmasını istiyorum." dedi.

Sömestr Tatilinde Bilim Kampı Kayseri Bilim Merkezi sömestr tatili boyunca Bilim Kampı gerçekleştirdi. İkişer gün olarak yapılan Bilim Kampı'na öğrenciler kayıt yaptırarak katıldı.

Kayseri Büyükşehir Belediyesinin geleceğin bilim insanlarını yetiştirmek ve bilimi çocuklara sevdirmek hedefiyle kente kazandırdığı Kayseri Bilim Merkezi; sömestr kamplarıyla, öğrencilere bilimle iç içe, nitelikli zaman geçirebilecekleri keyifli bir tatil vaat ediyor. Kayseri Bilim Merkezinin çocukların bilime ve teknolojiye olan ilgilerini artırmak ve yeteneklerini keşfetmelerini sağlamak adına özel olarak hazırladığı bilimsel kamplar, birçok farklı ilgi alanına hitap ediyor.

İki gün sürecek olan bilim kamplarında; Elektrikli Yazı, Su Döngüsü, Lambalı Takım Yıldızı, Kokular Dünyası gibi 10 farklı tematik atölye etkinliği gerçekleştirildi. Yarıyıl tatili süresince 4 dönem gerçekleştirilen Sömestr Bilim Kamplarına 9-13 yaş aralığındaki

öğrenciler katıldı. Kamplarda bilimin eğlenceli hâliyle tanışan öğrenciler, dokunarak ve uygulayarak, öğrendiklerini pratiğe dökme fırsatı yakaladılar.

KAYMEK Yeni Döneme Başladı Sanat ve mesleki eğitimde Anadolu'nun markası olan KAYMEK yeni döneme başladı. Kayseri Büyükşehir Belediyesinin sanat ve mesleki eğitim birimi KAYMEK, şehir merkezindeki kurslarının yanı sıra ilçelerdeki sosyal yaşam merkezleri ve Genç KAYMEK ile yeni döneme başladı.

KAYMEK sanat ve mesleki eğitim kursları yeni dönemde 13 farklı tesiste ve 81 farklı branşta eğitim verecek. KAYMEK kursları için ön kayıtlar internet sitesi üzerinden yapılabiliyor.

İlçelerdeki Sosyal Yaşam Merkezlerinde ise 15 tesiste ve 42 branşta 1869 kursiyer ya da öğrenciye kurs hizmeti veriliyor. Kursların yanı sıra Sosyal Yaşam Merkezlerinde yer alan fitness salonları, yüzme havuzu, oyun alanları ve çok amaçlı salonlar da ilçelerdeki vatandaşlardan yoğun ilgi görüyor.

Genç KAYMEK birimi ise 4. sınıftan mezun gruba kadar 11 tesiste 5 bin 818 öğrenci ile eğitimlerine devam ediyor. Akademik derslerin yanı sıra öğrenciler değerler eğitimi, deneme sınavları, bağlama ve gitar kursları, akıl oyunları ve futbol turnuvaları gibi sosyal faaliyetlerle de destekleniyor.

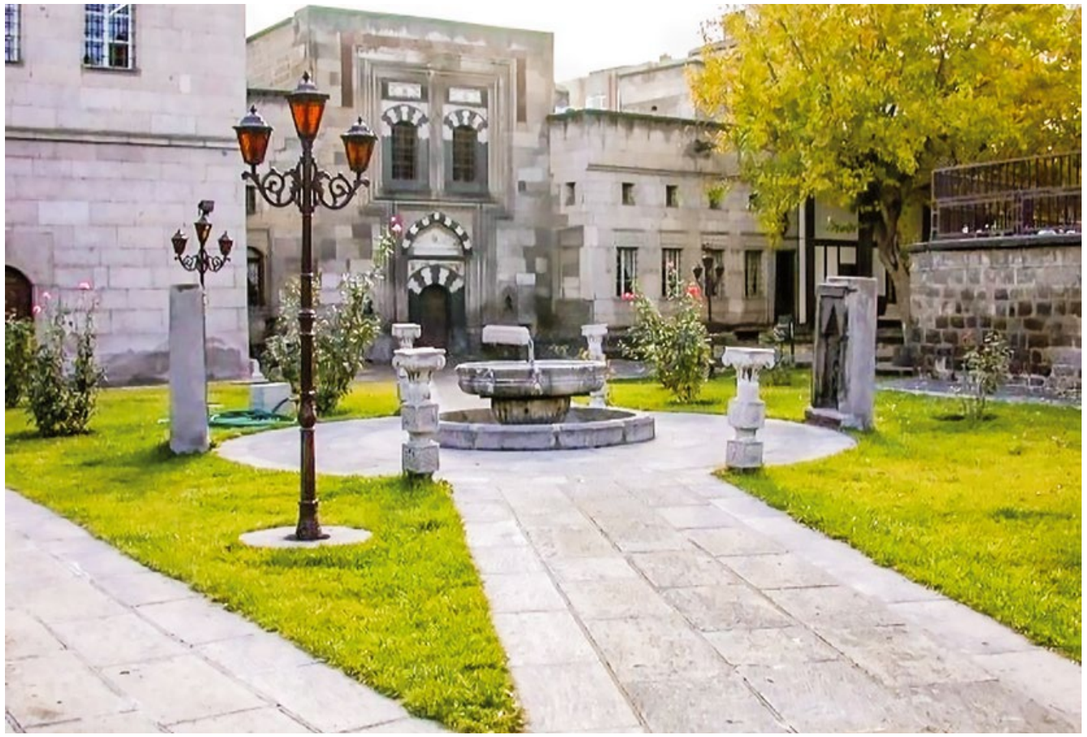

Kayseri Kültür ve Turizm Merkezi Olacak
Şehrimizin kültürel değerlerinin yer aldığı Etnografya müzemiz bir süredir restorasyon amacıyla kapalı bulunuyordu. Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, tarihî Güpgüpoğlu Konağı'ndaki Etnografya Müzesi'nin yeniden açılışı nedeniyle düzenlenen törene katıldı. Kayseri'yi kültür ve turizm merkezi yapmak için çalıştıklarını ifade eden Başkan Büyükkılıç, bu doğrultuda yeni müzelerin açılması için çalıştıklarını kaydetti.

Tarihî Güpgüpoğlu Konağı'nda restorasyon çalışmaları sonrası yenilenen Etnografya Müzesi'nin açılışına Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç'ın yanı sıra, Vali Şehmus Günaydın, Önceki Dönem Ekonomi Bakanı Mustafa Elitaş, AK Parti Kayseri Milletvekili İsmail Tamer, ilçe belediye başkanları, bürokratlar ve vatandaşlar katıldı.

Açılışta yaptığı konuşmada Kayseri'yi kültür ve turizm şehri yapmak ve müzelerin sayısını artırmak için yaptıkları çalışmalardan bahseden Başkan Memduh Büyükkılıç, "Gerek sağlık turizmi, gerek gastronomi, gerekse kültür alanında çalışmalarımızı sürdürmekteyiz. 6 bin yıllık ticari geçmişiyle Kayseri'miz için önemli bir merkez olan Kültepe'de de Erciyes Anadolu Holding'in katkıları ve Turkuvaz Medya'nın destekleriyle bir çalışma yapacağız. Kazının da 12 aya çıkartılması için gayretlerimizi sürdürmekteyiz." dedi.

Büyükşehir Belediyesinin de desteklediği kazılarda çıkarılan fosillere de değinen Başkan Memduh Büyükkılıç, fosillerin tüm dünya tarafından ilgiyle takip edildiğini belirtti. Turizmin geliştirilmesi için önemli çalışmalar yaptıklarını vurgulayan Başkan Büyükkılıç, "Ali Dağı'nda yamaç paraşütü, Zamantı'da rafting imkânları, Kapuzbaşı Şelaleleri, Hörmetçi Çiftliği'ndeki yılkı atlarımız, Sultansazlığı, balon turizmiyle Kayseri'yi buluşturmamız önemli ve anlamlı çalışmalarımız. Bu çalışmaların yanı sıra Kayseri'yi müzeler şehri hâline getirmek için projeler hazırlıyoruz. Tablet Müzesi, Basın Müzesi, Kent Müzesi, Kukla Müzesi, Mimar Sinan Müzesi gibi çalışmalarımıza hız verdiğimizi buradan duyurmak istiyorum." dedi. Büyükşehir Belediye Başkanı Dr. Memduh Büyükkılıç, açılışı yapılan Etnografya Müzesinin de Kayseri'nin kültür ve turizmine katkı vereceğini belirterek hayırlı olması dileklerinde bulundu.

ŞEHiR
KÜTÜPHANESİ

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

4. HİKÂYE YARIŞMASI

KONU: SERBEST

SON KATILIM
30 Nisan 2020

SEÇİCİ KURUL

Prof. Dr. Atabey Kılıç
Erciyes Üniversitesi Öğretim Üyesi

Prof. Dr. Mehmet Narlı
Balıkesir Üniversitesi Öğretim Üyesi

Necip Tosun
Hikayeci /Eleştirmen

Cemal Şakar
Hikayeci

Güray Süngü
Hikayeci

Abdullah Harmancı
Hikayeci /Eleştirmen

Nurkal Kumsuz
Hikayeci

Hüdaverdi Aydoğdu
Hikayeci

Serdar Öztürk
Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Genel Sekreter Yardımcısı

Salih Özgöncü
Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı

ÖDÜLLER

Birincilik Ödülü
6.000 TL

İkincilik Ödülü
5.000 TL

Üçüncülük Ödülü
4.000 TL

Mansiyon (3 Adet)
1.000 TL

Detaylı bilgi için kayseri.bel.tr
ya da 0(352) 207 16 37